

Metafizik Âlemin Sakinleri

MELEKLER VE CİNLER

Mehmet Şeker

METAFİZİK ÂLEMİN SÂKİNLERİ

MELEKLER ve CİNLER

Mehmet ŞEKER

Metafizik Âlemin Sâkinleri

MELEKLER VE CİNLER

Mehmet Şeker

METAFİZİK ÂLEMİN SÂKİNLERİ

MELEKLER ve CİNLER

Editör
Ömer ÇETİNKAYA

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Bekir YILDIZ

ISBN
978-975-278-225-9

Yayın Numarası
463

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri Nu: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mayıs 2007

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. Nu: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak Nu: 5
34676 Üsküdar / İSTANBUL
Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

İkinci Bölüm
CİNLER

GİRİŞ

Allah Teâlâ, varlık âlemine en son çıkardığı insana, payelerin en büyüğünü bahşetmiştir. O, donanımındaki mükemmeliyetle, kendisinden önce yaratılan iki ayrı nev'in; meleğin ve cinnin önüne geçmiştir. Cenab-ı Hakk, insanoğlundan peygamberler, onlar arasından da âlemlere rahmet olarak Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem)'i çıkarmıştır. O'nu, "...Senin şanını yüceltmedik mi?"[1] sırrına mazhar etmiş, Kendi adıyla beraber O'nun adının beraber bulunmasına ve anılmasına müsaade etmiştir. Artık insanlar, Allah'ın rızasına ermek istiyorlarsa, "Allah'tan başka ilah yoktur." dedikten sonra, "Muhammed O'nun kulu ve peygamberidir." sözünü de söylemek ve bunu kalbleriyle tasdik etmek zorundadırlar.

Peygamber Efendimiz, Allah tarafından öyle yüksek bir konuma yükseltilmiştir ki, meleklerin en büyüğü olan Hz. Cebrail, O'nunla Yüce Allah arasında elçilik yapıyor, O'na yol gösteriyor, vazifesini yapabilmesi için O'na yardımcı oluyordu. Başka bir deyişle Cebrail (aleyhisselam), Efendimize ve önceki peygamberlere elçilik yapmakla görevlendirilmişti. Efendimiz ve misyonu açısından bakıldığında, Efendimiz asıl, Hz. Cebrail vekil idi. Veya Allah Resûlü birinci derecede görevli ve sorumlu, Cebrail (aleyhisselam) ise O'nun arkasından ikinci derecede vazifeli bir konumda idi.

---

1 İnşirah, 94/4.

Varlık sahnesinde merkezi tutan ve ilk olarak kendi nuru yaratılan Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'a Cebrail (aleyhisselam)'dan daha yakın ve sevgilidir. Ehli Sünnet âlimleri bu konuda ittifak hâlindedirler. Kâinat, kemalini Efendimiz ile bulmuş; varlık ağacı, en güzel meyvesini Efendimiz ile vermiştir.

Allah Resûlü, insanların olduğu gibi cinlerin de peygamberidir. Cinler, Taif dönüşü Efendimizden Kur'ân'ı dinlemiş, O'na iman etmişlerdir. İnsanlara da, cinlere de peygamber olacak şahıs, insanlardan seçilmiştir.

Efendimiz, İnsanlığın İftihar Tablosu'dur. İnsan olarak bizler, O'nunla ne kadar övünsek azdır. Meleklerden de, cinlerden de Efendimiz seviyesinde birisi yoktur. Bu satırların yazarı, Efendimizi anlatacak bir kapasiteye sahip değildir. İfade edilmek istenen husus sadece Efendimizin, varlık âleminde zirveyi tutmuş olduğunu, dolayısıyla insanoğlunun, en başta İftihar Tablomuz (sallallahu aleyhi vesellem) ve diğer peygamberler (aleyhimüsselam) olmak üzere Müslüman ve salih olanlarının, meleklerden ve cinlerden üstün bir konumda yaratıldığını örneklemekten ibarettir.

Farklı hususiyetleri olan insan, melek ve cin, farklı konumlarda, ayrı hikmetler için yaratılmışlardır.

Bu üç sınıftan insanın, Kur'ân'da anlatıldığı kadarıyla, özelliklerinden bazıları şunlardır. İnsan, Yaratıcısının kendisine en güzel görünümü verdiği, mizaç ve aklî melekelerle donattığı, en çok ikramda bulunduğu şuurlu bir varlık olup bütün davranışlarına kendisi şahittir. Allah ona kendi ruhundan üflemiş, cismaniyetinin yanında ona bir de ruhaniyet bahşetmiştir. O, yeryüzünde Cenab-ı Hakk'ın halifesidir.[2] O'nun adına mahlukat üzerinde tasarrufta bulunur. Yüce Allah'ın emanetini yüklenmiş, güvenilir bir vekilidir.[3]

---

2 Bakara, 2/30.
3 Ahzab, 33/72.

"Allah, insanı, maddi-manevi mücehhez bulunduğu şeyler itibariyle ahsen-i takvime mazhar olarak yaratmıştır. Bu açıdan insanın mahiyeti tıpkı bir takvim gibi bütün varlığa ait hakikatleri bünyesinde toplamakta ve her şeyin özünü ihtiva etmektedir. İnsan, kainatı gösterebilecek bir takvim, seneler ve asırlar içinde geçen her şeyi ifade edebilecek bir fihrist mükemmeliyetindedir. Ayrıca böyle bir dışa paralel olarak iç mükemmeliyeti ifade eden kalb, sır, hafi, ahfâ gibi çeşitli duygularla da mahiyeti zenginleştirilmiştir."[4]

Bütün bunlarla beraber o, zayıftır; şiddete dayanamaz.[5] Fevkalâde cahildir; akıbetinden habersizdir. Bir o kadar da zalimdir; Allah'ın emirlerini yerine getirmemek, başkalarının haklarını gasbetmek suretiyle zulmeder. Sırtına yüklenen misyonun farkına tam varamadığından, vazifesini hakkıyla eda etmemekte ve zulmetmektedir. Pek nankördür; Rabbi'nin sayılamayacak kadar fazla olan nimetlerini görüp şükretmez.[6] O kadar acelecidir ki sonra olacak şeyin vaktini beklemeye tahammülü yoktur, hemen oluvermesini ister. Hayrı şerden ayırt edecek kadar bile zamanı yokmuşçasına hareket eder. Cedele aşırı düşkünlüğü vardır. Bazen apaçık hakikatleri bile kabul etmez de beyhude tartışır durur. Öyle ki, Rabbi onu bir spermden yarattığı halde o, O'na açıkça hasım kesilmiştir. Tahammülsüz, mızıkçı ve huysuzdur. Kendisine bir şer dokununca sızlanır, ah vah eder. Hayır dokununca da eli sıkı bir kıskanç oluverir.[7] Tuğyan eder durur, pek azgındır. Hâsılı insan, hayatını boşuna geçirmek suretiyle ziyana girmekte, hüsrana sürüklenip gitmektedir.

Hâlbuki, ömür sermayesini Yaratıcısı adına tasarruf ederek harcasa, değil zarar, kâra bile geçebilir. Bu da onun Allah'a iman etmesi ve güzel ameller işlemesiyle ancak mümkün olabilecektir.

---

4 Gülen, Prizma, 1/151.
5 Nisa, 4/28.
6 Zuhruf, 43/15; Sebe', 34/13.
7 Mearic, 70/19-21.

Çünkü insana, çalışıp ortaya koyduğundan başkaca bir şey yoktur.[8] Lehte veya aleyhte, bütün yaptıkları kendine raci olup neticesini görecektir. Her kişi, kazandığı şeylerle Allah katında sanki bir rehin gibidir, kurtuluşu ona bağlıdır. Salih amellerle borcunu ödeyemezse kendini kurtarması âdeta imkânsızdır. Zaten her insanın boynuna, kendi bahtı geçirilmiştir. Herkes, kendi eliyle kendi kitabını yazmaktadır.

Kısaca insan, kazanma-kaybetme kuşağında yaşayan, inişlerin-çıkışların çocuğudur. Kendine ait hususiyetleriyle diğer yaratılmışlardan oldukça farklıdır. Cins olarak insan böyle olduğu gibi, fert planında da, insanlar arasında da fevkalâde farklılıklar bulunmaktadır. Sanki her insan, ayrı bir âlemdir. Herkesin kendine göre bir yaşantısı, bir dünya görüşü vardır.

Hz. Allah, Son Elçisi (sallallahu aleyhi vesellem)'e, yüzünü bütünüyle dine çevirmesini, yalnız Rabbisine teveccüh ederek, İslam'a sımsıkı sarılmasını emretmiştir. Bu, Allah'ın fıtratı olup, insanları onun üzerine yaratmıştır. Bütün insanlara: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye hitap ettiğinde insanlar: "Tabii ki (bizim Rabbimizsin), biz buna şahidiz."[9] demişlerdir. Her insanın vicdanının derinliklerinde bir hak duygusu ve iman çekirdeği saklıdır. Bu açıdan Yaratıcı'ya inanma fıtrîdir, vicdanı bozulmamış her insan Allah'a inanır. Günümüzde bazı insanların ateistlik iddiaları, kendi kendileriyle zıtlaşmalarından başka bir şey değildir.

İnsanın vicdanında Allah'ı bulup O'na iman etmesi fıtratının gereğidir. Tabiatıyla uyum halinde olan bir insanın yapması gereken bir ikinci vazifesi de, ibadettir. Buna, içindeki imanını dışa aksettirmesi de diyebiliriz.

İnsanın Müslümanca yaşaması, tabiatının icabı olsa da o, bazen fıtratıyla zıtlaşır, tabiatına ters işler yaparak yanlışlıklara

---

8 Necm, 53/39.
9 A'raf, 7/172.

girer, kabiliyetlerini kötüye kullanır. Rabbini tanıyıp O'na ibadet etmek için yaratılmış olmasına rağmen,[10] aksi istikamette bir çizgi takip eder. Mesela ruh ve zekası, kendisine Hakk'ı tanıması ve O'ndan başkasına kul olmaması için verilmiştir. Yanlışlıklara girsin, şerre dadansın, şeytana uysun diye değil. İşte insan bu noktada sınanmaktadır. O, fıtratının gereğini sergileyip sergileyememe arasında gelip gitmekte, fitnelere maruz kalmaktadır. Fitnenin sözlük anlamı; altın, gümüş gibi cevherleri ateşe sokup, iyisini kötüsünden ayırmaktır. Sıkıntıya sokmak, denemek, azdırmak gibi manalara da gelir." Allah Resûlü: "İnsanlar, gümüş ve altın madenleri gibi madenlerdir."[11] buyurur. İnsanoğlu değişik sıkıntı ve belalarla ateşlere atılmakta, mahiyetlerindeki cevherlerin ortaya çıkarılması için denenmektedir. Onun Hakk'a dönük bir hayat takip etmesi fıtrilik ve hidayet, tabiatına ters her işi de, sunilik ve dalâlettir. İşte Müslüman, dünyada, fıtratıyla uyum içerisinde sürdüreceği bir hayatın kavgasını vermektedir ki şeytanın da en çok kurcaladığı nokta burasıdır. Rabbimiz insanları mağfiretine, cennetine, emniyet ve selamet evine davet ederken, şeytan da onu, onun tabiatına ters olarak Hakk'tan çevirip dalalete sürükleyerek alevli cehennem ehlinden olmaya çağırmaktadır.[12]

Meleklerde ise, insana ait ifade edilen negatif özelliklerin hiçbiri yoktur.

Eşya ve hadiseleri bizzat kendi kanunları içinde izah etmek imkânsız gibidir. Kanunlar, Cenab-ı Hakk ile irtibatlandırıldıkları zaman ancak makul izaha kavuşmuş olurlar. Eşyada, Cenab-ı Hakk'ın yardımcısız, ortaksız, tam tasarrufa sahip Rububiyeti söz konusudur. Allah'ın hiç kimseye ve hiçbir yardıma ihtiyacı yoktur. Zira O, her türlü noksandan münezzeh ve mukaddestir. O Samed'dir; Her şey O'na muhtaç, fakat O hiçbir şeye muhtaç

10 Zariyat, 51/56.
11 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/537.
12 Fatır, 5/6; Lokman, 31/21.

değildir. Mutlak istiğnanın biricik sahibi O'dur. Melekler, sadece Cenab-ı Hakk'ın tasarrufuna nezaretçilik yapar ve kâinata konulmuş kanunların cereyanı vaktinde Cenab-ı Hakk'ın emirlerini alkışlar, tebcil ve takdir ederler.

Bir çekirdeğin etrafındaki elektronların hareketinden, gökten yağmur damlalarının inişine, ondan meteorların düşüşüne, ondan da büyük sistemlerin, büyük nebülozların hareketlerine kadar, hadiselerin çapına göre, bir vazifeli melek vardır. Ve her melek, müekkel olduğu İlâhî icraatı alkışlamaktadır. Onlar bu alkışlamayı Allah'ı eksiklik ve arızalardan uzak olduğunu ilan diyebileceğimiz tesbihlerle; tahmid denilen hamd ve şükürlerle ve O'nun büyüklüğünü kabul ve itiraf manasına tekbirlerle yerine getirirler. Melekler için bu bir vazife, bir sorumluluktur. Bu görevlerini yaparlarken de emre itaat ettiklerinden ötürü bir manevi lezzet alır, severek o emri yerine getirirler. Zaten Cenab-ı Hakk onları bu hikmete uygun olarak yaratmıştır.

Cinler ise, varlığın metafizik boyutunu melekler ile beraber paylaşırlar. Fakat onlar, meleklerden daha çok insana benzemektedirler. Yerler, içerler, doğarlar, ölürler. Allah'a inananları olduğu gibi, inanmayanları da olur. Bizim gibi mükellef ve sorumludurlar. Dünya hayatı, onlar için de bir imtihan sahasıdır. Cenab-ı Hakk'ın rızasını elde edebilenler cennete, iradeleriyle hayatlarını Allah'ın istediği çizgide sürdüremeyenler, cehenneme gideceklerdir.

Bu çalışmada, hayatlarını insandan farklı mertebelerde devam ettiren ve insana göre buğulu camın veya tenteneli perdenin arkasında bulunan melekleri ve cinleri araştırmaya gayret ettik. Kur'ân'ın ve Efendimizin beyanları ışığı altında, onların kim oldukları, nasıl yaşadıkları, hangi maddeden, ne zaman ve niçin yaratıldıkları, insanla hangi noktalarda buluştukları, nerelerde ayrıldıkları ve nasıl bir münasebet içinde oldukları gibi sorulara cevaplar aramaya, okuyucuya da bu konular hakkında fikirler vermeye çalıştık.

Araştırma esnasında, meleklerin bize fevkalâde yakın ve münasebet içerisinde olduklarını hissettik. Hep bizim hayrımıza çalıştıklarını, Allah'a ibadet, O'nun emirlerine itaatten sonra, belki de en çok bizimle irtibatta olduklarını gördük. Cinlerin ise, insana, Allah'a karşı olan konumları itibarıyla meleklerden daha yakın olduklarını, onların dünyasının da kazanma- kaybetme kuşağından ibaret olduğunu müşahede ettik. Onlar için takdir edilen kaderin, insanın kaderine çok benzediğini gördük.

Allah Teâlâ katında makbul bir amel olması dileğiyle...

Mehmet Şeker

Melbourne 2007

Birinci Bölüm

MELEKLER

MELEKLER

MELEK KELİMESİ

Melek kelimesinin türediği kök ile ilgili farklı yaklaşımlar ileri sürülmüştür. Bazı dilcilere göre bu kelime, Arapça "e-l-k" kökünden gelmektedir. "Me'leke" ve "me'lek" kelimeleri "elçilik" anlamına gelmekte olup, melek kelimesine kaynaklık yapmaktadırlar. Çünkü meleklerden elçilik görevi yapanlar, Allah'ın emirlerini, O'nun kullarına iletenler vardır.

Bazılarına göre bu kelime, "l-e-k" kökünden türemiştir ve ulaştırmak, tebliğ etmek ve elçilik yapmak manalarına gelmektedir. Melekler de, Allah Teâlâ katından tebliğde bulunup, onu insanlara ulaştırma vazifesi yaptıklarından bu adı almışlardır.

Bu kelimenin "m-l-k" kelimesinden iştikak ettiğini ifade edenler de olmuş, insanlardan bazı yükümlülükleri üstlenenlere "melik"; ruhanilerden bazı işleri deruhte edenlere ise "melek" dendiği iddia edilmiştir.[13]

Ebu Ubeyde'nin de içlerinde bulunduğu bir başka grup dilciler de melek kelimesinin yine "m-l-k" kökünden geldiğini, çoğulunun, dil bakımından kural dışı olarak "melâike" şeklinde olduğunu söylemişlerdir ki bu durumda mana; kuvvetli, kuvvet sahibi olmaktadır.[14]

---

13 İbn Manzur, Lisanü'l- Arab, 10/596.
14 Elmalılı, Tefsir, 1/301.

MELEKLERE İMAN

Mümin olmanın belki de en büyük özelliği, "gaybe iman"dır. Bizler fizik dünyasında yaşarız. Ama inanırız ki bu fiziksel dünyanın bir de ötesi, yani metafizik bir hayat daha vardır. Bizler duyu organlarımızla o dünyayı idrâk edemeyiz. Yani metafizik hayat bizim için kayıp hükmündedir. O hayata muttali olamaz, orayla alâkalı hakikatleri göremez, oradaki sesleri işitemez, varsa lezzetlerini duyamaz, acılarını tadamaz, kokusunu alamaz ve o dünyaya dokunamayız. Yaşadığımız nasut âlemi ile, o lahut âlem arasında tenteneli bir perde, buğulu bir cam vardır âdeta. Fakat bizim inancımıza göre, bilginin duyu organlarından başka kaynakları da vardır. Bu kaynaklar "akl-ı selim" ve "haber-i mütevatir"dir. Akl-ı selim ile; bozulmamış, doğru ve sağlam düşünme özelliklerini yitirmemiş akıl; haber-i mütevatir ile de Kur'ân başta olmak üzere, Efendimiz'in söylediğinde şüphe olmayan sözleri kastedilmektedir.

Selim akıl sahipleri ve Kur'ân'a inanan insanlar, görüp duyamaz, tadıp dokunamasalar bile, daha birçok bilgiye ulaşıp ilim ufuklarını genişletebilirler. Varlık âleminin şu idrâk edilen dünyadan ibaret olmadığı, müminler için çok açık ve aşikârdır. Onlar, varlıklarını hissedemese, akıllarıyla idrâk edemeseler bile, bir diğer bilgi kaynağı olan Kur'ân'ın verdiği malumat ile Allah'ı bilebilir, varlığını vicdanlarında hissedebilirler. Diğer iman esasları ile beraber melekler de aynı kategoride ele alınmalıdır. Evet bizler, Kur'ân ve Efendimiz haber vermeselerdi, Rabbimizi bilemeyecek, ölümden sonraki ahiret hayatını öğrenemeyecek, Peygamberleri tanıyamayacak, yaşadığımız şu hayatın ötesindeki metafizik hayattan haberdar olamayacaktık. Varlık âlemini, sadece şu duyup gördüklerimizden ibaret sanacak, ölümü bir yokluk, hayatı bir mücadeleden ibaret zannedecektik. Evet, Kur'ân ve Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) ile varlık âlemi gerçek çehresi ile ortaya çıkmış, okunacak bir kitap hâlini almıştır.

İman, Bediüzzaman hazretlerinin ifadesiyle "tecezzi kabul etmeyen bir küll"dür. İman hakikatleri bir bütündür, parçalanamaz. Bazılarını kabul edip, diğer bazılarını reddetmek; bir kısmına inanıp bir kısmını da inkâr etmek imanın özüne zıttır. İman esaslarının ya hepsi kabul edilir, böylelikle İslam dairesine girilir; ya da biri bile inkâr edilse Müslüman olunmamış veya İslam'ın dışına çıkılmış olunur. İnanılması gereken her şeye Kur'ân'ın dediği şekilde inanmak zorunludur. Meleklere iman da böyledir. Onlar bize görünmezler, o tenteneli perdenin öbür tarafındadırlar. Bununla birlikte bizler, onların var olduklarına Kur'ân bize haber verdiği için inanır, mevcudiyetlerini kabul ederiz. Diğer bütün esasları kabul etmekle beraber, meleklere inanmayan bir insana mümin demek ise mümkün değildir. Allah (celle celâluhû): "Peygamber, Rabbi tarafından kendisine ne indirildi ise ona iman etti, müminler de. Onlardan her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman etti. "O'nun resûllerinden hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz." dediler ve eklediler: "İşittik ve itaat ettik ya Rabbenâ, affını dileriz, dönüşümüz Sanadır."[15] buyurarak meleklerin iman esaslarındaki yerine dikkatlerimizi çekmiştir.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) de kendisine imanın ne olduğu sorulduğunda; imanın Allah'a, meleklere, Allah'ın kitaplarına, peygamberlere ve ikinci defa dirilişe inanmak olduğunu ifade etmiştir.[16]

Zaten melekleri anlatan yüzlerce ayet, onların varlığına delildir. İman esasları arasına girmeseydi bile, Kur'ân onlardan bahsettiği için yine meleklere muhakkak iman edilmesi, İslam'ın olmazsa olmaz şartlarından birisi olacaktı. Zira, meleklerin varlığını kabul etmeyen insan, Kur'ân'ın onları anlatan bütün ayetlerini inkâr ettiğinden Kur'ân'ı inkâr etmiş; Kur'ân'ı inkâr eden,

15 Bakara, 2/285.
16 Buhari, İman, 34, 36; Müslim, İman, 5, 7, 8.

Kitaplara inanmamış, Kitaplara inanmayan da parçalanmaya tahammülü olmayan iman esaslarını parçalamış ve dolayısıyla iman etmemiş olmaktadır.

MELEKLERİN VARLIĞINA AKLÎ YAKLAŞIMLAR

Meleklerin varlığına inanma, iman esaslarından olduğu için, bizim için gayb hükmünde ve imtihan mahallidir. İman ise, kalb ile olduğundan, onların varlığı, diğer iman hakikatleri gibi akıldan ziyade kalbin tasdiki şeklinde kendini gösterir. Bununla beraber, iman esaslarının hemen hepsinde Allah Teâlâ, iradeyi elden almadan, yani insanları mecburen inanma zorunda bırakmadan, imtihanın sırrını bozmadan, akla kapılar aralamış; aklını kullanan, bu esaslar üzerinde fikren yolculuk yapanların, bu esasları vicdanlarında duyabilecekleri bir pozisyon yaratmış; bir yere kadar da olsa onlara akılla da idrâk edilebilecek bir konum vermiş, bütün bütün makul çizgi dışında bırakmamıştır.

Bu yüzden de bazı âlimler, meleklerin varlığı hususunda akla yol açmaya çalışmış, makul yaklaşımlar ortaya koymuşlardır.

Bediüzzaman hazretleri, meleklerin varlığının aklîliğini ifade ederken iki ana hakikatten hareket eder. Bunlar, Cenab-ı Hakk'ın her işini hikmetle yapıp lüzumsuz iş yapmaması ve kâinatın en mühim neticesinin hayat olduğu hakikatleridir. O şöyle demektedir:

Allah (celle celâluhû) her işini hikmetle görmekte, israf etmemekte, abes iş yapmamaktadır. Bununla beraber varlık aleminin vücutları şuurlu, aklı başında olanlara bakmakta, onlarla mükemmelleşmekte ve şenlenmektedir. Bilindiği gibi Allah Teâlâ, havada, suda ve toprakta sayısız canlılar var etmekte olup bunlar elektrik ve röntgen gibi maddelere bir engel teşkil etmemektedir. Madem bu böyledir. Elbette ve tabii ki Yüce Allah, yerkürenin merkezinden, üzerine bastığımız dış kabuğuna kadar bitişik yedi tabakayı ve geniş meydanlarını boş bırakmayacak, münasip varlıkları yaratıp oralara yerleştirecektir.

İşte oralardaki şuurlu varlıkların, melekler ve ruhaniler olması makuldür. Elbette yoğun ve sert tabaka, onlara nispeten, balığa nispeten deniz, kuşa nispeten hava gibidir. Hatta zeminin merkezindeki müthiş ateşin dahi şuurlu mahluklara nispeti, bizlere nispeten güneşin harareti gibi olması iktiza eder. O şuurlu ruhaniler nurdan oldukları için, ateş onlara nur gibi olur.[17]

Hayat, meleklere iman rüknüne de bakıp ona işarette bulunmaktadır. Çünkü, kâinatta en mühim netice hayattır ve en ziyade genişleyen ve kıymetinden ötürü nüshaları çoğaltılan ve yeryüzünü gelip geçen kafilelerle süsleyip şenlendiren hayat sahibi canlılardır. Yeryüzü bu kadar çeşit canlılarla dolmuş ve devamlı olarak o canlıların yenilenmesi şeklinde her vakit dolup boşalmaktadır. Ayrıca, hayatın hülasası şuur, akıl ve ruh pek çok olarak yaratılmaktadır. Âdeta, yeryüzü hayat, akıl, şuur ve ruhlar ile diriltilmektedir. Elbette, yeryüzünden daha latif, yumuşak ve nuranî, daha büyük ve mühim olan semavi kütlelerin, ölü, cansız, hayatsız ve şuursuz olması düşünülemez. Demek gökleri, güneşleri, yıldızları şenlendirecek ve oraları hayatlandıracak, böylelikle de semaların yaratılışının neticesini gösterecek ve Sübhani hitaplara mazhar olacak olan şuurlu, canlı ve semaya münasip sakinler, herhalde hayat sırrıyla bulunmaktadırlar ki onlar da meleklerdir.[18]

Bunların yanında o, yeryüzünü hiç durmadan canlılarla doldurup boşaltan ve Kendini tanıtmak, ibadet ve tesbih ettirmek için dünyayı şuurlu varlıklarla süsleyip şenlendiren Cenab-ı Hakk'ın, semaları ve yıldızları boş bırakmasının düşünülemeyeceğini, oralara münasip ahaliyi yaratıp yerleştireceğini ve yerleştirdiğini ve kâinatın sahibi olduğunu bu uçsuz bucaksız gökyüzünde de bildireceğini ve bildirdiğini ifade etmiştir.[19]

---

17 Nursi, 1/615.
18 Nursi, 1/815.
19 Nursi, 1/971.

MELEKLERE İNANMANIN FAYDALARI

İman esaslarından biri olduğu için, insanı ebedi azaptan kurtaran meleklere imanın pratikteki en büyük faydası, insanın kendisini kontrol edip dikkatli yaşamaya yönlendirmesinde aranmalıdır. İyi kötü her amelin melekler tarafından tespit edilmesi, bizim her halimize muttali olmaları, günah işlemeye karşı frenleyici bir unsur olmaları sayesinde, hayat daha düzenli hâle gelir ve hayatın zabt u rabt altına alınması kolaylaşır. Hayırlı işlere temayül artar. Murakabe duygusunun gelişmesinde önemli rol oynar. Örneğin, Ahmet b. Hanbel hazretleri, kendisine eza cefa edilirken, ister istemez inlemiş, acının tesiriyle ses çıkarmıştı. Yanındaki bir zat, meleklerin bu inlemeleri de yazdığını hatırlatınca, dişini sıkmış, o andan sonra o inlemeleri de kesmişti. Günümüzde de melekler yazıyor diye lüzumsuz konuşmaları kesen, onlar görüyor diye davranışlarına çekidüzen veren pek çok dikkatli mümin vardır.

Ayrıca melekler, insana huzur verir. Onların varlığını hisseden mümin, yalnız olmadığını anlar; boş gibi gözüken yerlerde ve göklerde Allah'a kulluk eden milyarlarca melekle beraber yaşadığına inanır. Onlara olan imanına göre, melekleri kendisine dost edinir, onlarla arkadaş olur. Bu inanç, o müminin psikolojisine olumlu katkıda bulunur.

Bu halet-i ruhiyeye ait olan bir gönül, ilhamlara daha açık hale gelir. Mana yüklü hüzmeler, onunla gelir. Bu sayede içi huzurla dolar ve bu nurlu varlıklarla o müminin hayatı da nurlanır.[20]

MAHİYETLERİ

Yaratıldıkları Madde

Cenab-ı Hakk, mahlukatı yaratırken değişik Sübhani icraatlerde bulunmuştur. Bu, aslında bir yönüyle O'nun isimlerinin

---

[20] Gülen, İnancın Gölgesinde, 1/143.

tezahürüdür. Cenab-ı Hakk'ın, Halık, Bari, Fatır, Mübdi, Muid, Musavvir, Münşi gibi isimleri ve bunların tecelli ve tezahürleri vardır. Allah Teâlâ bazen yoktan var eder, bazen de daha önce var etmiş olduğu bir şeyden başka şeyler yaratır. Değişik dalga boyundaki bu tecellileriyle Allah (celle celâluhû), yaratmadaki kudretini gösterir.

Yüce Yaratıcı, insanı topraktan, cinleri alevsiz ateşten, melekleri de nurdan yaratmıştır. Aişe Validemizin rivayet ettiği hadislerinde Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem): "Melekler, nurdan yaratılmışlardır..."[21] buyurmuştur.

İsteseydi yoktan da var ederdi. Ama demek ki Şe'n-i Rububiyet bu şekilde iktiza etti. Yani Allah (celle celâluhû) böyle olmasını murad etti, bunu takdir buyurdu.

Meleklerin yaratıldığı bu nurun mahiyeti hakkında ise herhangi bir bilgi yoktur.

Yaratılış Vakitleri

Meleklerin ne zaman yaratıldıklarını bilemiyoruz. Bu konuda Kur'ân'da ve hadislerde net bir bilgi yoktur. Burada sadece onların Hz. Âdem'den önce yaratıldıkları söylenebilir. Âdem (aleyhisselam) gözlerini açtığında melekler ve cinler varlık âlemindeki yerlerini çoktan almışlardı. Cenab-ı Hakk meleklere, yaratacağı bu yeni cinsi haber vermiş: "Ben, yeryüzünde bir halife yaratacağım..."[22] demişti.

Hicr suresindeki ifadelerden de, meleklerin insanlardan önce yaratıldığı anlaşılmaktadır. Orada Yüce Allah: "...Ve hani Rabbin meleklere: "Ben, kuru, şekillenmiş bir çamurdan bir beşer yaratacağım. Bu itibarla, Ben onu düzenlediğim insan şekline koyduğum ve içine ruhumdan üflediğim zaman, derhal onun için secdeye kapanınız." demişti."[23] Açıkça anlaşıldığı üzere melekler,

---

[21] Müslim, Zühd 60; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/153, 168

[22] Bakara, 2/30.

[23] Hicr, 15/26, 27.

insandan önce var idi. Cenab-ı Hakk, onlara "beşer" dediği yeni bir tür mahluku varlık sahasına çıkaracağını haber vermiş oluyordu. Haber vermenin yanında, o yeni varlığın, Kendi katındaki değerini onlara hissettirmek için, önünde secdeye kapanmalarını da emretmişti.

Yaratılış Hikmetleri

Cenab-ı Hakk'ın her işinde, bilip tahmin edebileceğimiz hikmet ve gayeleri olduğu gibi hiç tutturamayacağımız hikmetleri de vardır. O'nun hiçbir işinde herhangi bir yanlışlık, arıza, eksiklik, fazlalık, vakitsizlik, münasipsizlik, münasebetsizlik yoktur. O (celle celâluhû) Sübhan'dır. Yaratmak istediklerini ister "ol" demek suretiyle; isterse belirli devreler halinde yaratır. Yaptığı şeyler Kendisinden sorulmaz. Öyle azametli, öyle yücedir.

Kur'ân'da, meleklerin yaratılış gayeleri, kendi ağızlarından şöyle anlatılır:

"Rabbin meleklere: "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım." dediği vakit onlar: "Â! Oradaki nizamı bozacak ve yeryüzünü kana bulayacak bir mahluk mu yaratacaksın? Oysa biz sana devamlı hamdedip ibadet etmekte ve Seni tenzih edip durmaktayız." dediler. Allah: "Ben, sizin bilmediğiniz pek çok şey bilirim." buyurdu.[24]

Onlar kendi vazifelerini, Allah'a kesintisiz hamdetme, ibadet edip O'nun yüceliğini ve büyüklüğünü ifade ve itiraf etme diyebileceğimiz tenzih etme olarak biliyorlardı. Onlar, bunun için yaratılmışlardı.

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben sizin görmediklerinizi de görür, işitmediklerinizi de işitirim. Nitekim sema öyle bir çatırdadı ki! Zaten çatırdamaya da layık idi. Zira, semada dört parmak sığacak kadar bile boş bir yer yoktur. Her tarafta Allah'a

---

[24] Bakara, 2/30.

secde için alnını koymuş bir melek vardır..."[25] diyerek meleklerin mevcudiyet hikmetine ışık tutmuştur.

Evet meleklerin birinci vazifesi, Âlemlerin Rabbi'ne ibadet, O'nu tesbih ve takdis etmek; O'nun Zatını itikat, söz ve amel bakımından şanına layık olmayan her türlü kusurdan yüce tutmaktır.

Onlara ait, ikinci derecede başka vazifeler de vardır ki bunu, Allah Teâlâ'nın icraatlerine nezaretçilik etmek, o işleri alkışlamak olarak ifade edebiliriz. Hz. Bediüzzaman, bu konuya şöyle bir örnekle giriş yapar:

"Azrail (aleyhisselam) Cenab-ı Hakk'a yalvarıp: "Canların alınması vazifesinde senin kulların bana küsüp benden şikâyette bulunacaklar?" demişti. Ona cevaben Cenab-ı Hakk şöyle buyurdu: "Senin vazifene, hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım. Kullarım, vefat sebeplerini senden değil, hastalıklardan ve musibetlerden bilecek, senden şikâyet etmeyecekler." Nasıl ki, neticesi ölüm olan hastalıklar, musibetler ve her çeşidiyle kazalar, Hz. Azrail'in yaptığı icraata perde durumundadırlar. Aynen bunun gibi, aslında Azrail (aleyhisselam) da, Allah Teâlâ'nın icraatlarına perdedir. Çoğu zaman ölümdeki hikmet, rahmet, güzellik ve maslahat cihetini insanlar göremez. Zahire bakıp itiraz eder, şikâyete başlar. İşte bu gereksiz ve haksız şikâyetlerin Rahmet-i Sonsuz'a gitmemesi için Azrail (aleyhisselam) perde konumunda bulunmaktadır."

"İşte bu örnekte görüldüğü gibi, bütün melekler ve dış sebepler, Allah Teâlâ'nın izzet ve yüceliğinin perdeleridir. Tâ güzellikleri görünmeyen ve hikmetleri bilinmeyen şeylerde İlâhî kudretin izzeti, kudsiyeti ve rahmetinin kuşatıcılığı korunabilsin, itiraza hedef olmasın, hasis, ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeylerle kudretin beraberliği yanlış anlaşılmasın. İşin hakikatında ise, sebeplerin hakiki bir tesiri ve icada kabiliyetleri yoktur. Her şey Yüce Yaratıcının mührünü göstermektedir. Yaratmak, vücuda

[25] Tirmizi, Zühd, 9; İbn Mace, Zühd, 19.

getirmek O'na mahsustur. Melekler ise, kendilerine verilen vazifelerini tastamam yerine getirdiklerinden ötürü mazhar oldukları bir lezzetten başka bir şey elde edemezler."

Bu ifadeleriyle Bediüzzaman, meleklerin ve sebeplerin, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde "Rabbâni Kudret"i kusurdan, zulümden muhafaza edip takdis ve tesbihe birer vesile olduklarını ifade etmiş olmaktadır.[26]

Üstad hazretleri ayrıca, Allah'ın icraatlarındaki gerçek mükemmelliğin bizim göremediğimiz perde ötesi hayat ve o hayatın temsilcileri ile ancak tamamlandığını ifade bağlamında şunları söylemektedir: Huriler, ruhanîler, melekler, cinler ve insanlar, birer güzel şahıs hükmünde tasvir ve tanzim edilip vücuda getirilmişlerdir. Hem her biri gerek fert, gerek külliyetleriyle, Cemal Sahibi Yüce Yaratıcının isimlerini gösterdikleri gibi, O'nun güzelliğine, kemâline, rahmetine ve muhabbetine ayrı birer aynadırlar. Ve nihayetsiz cemal ve kemâline, rahmet ve muhabbetine birer sadık şahittirler. Ve o güzellik ve mükemmeliyetin, rahmet ve muhabbetin birer delili, göstergesi ve emareleridirler. İşte, şu nihayetsiz mükemmeliyet çeşitleri ise, vahidiyet ve ehadiyet dairesinde meydana gelmektedir. Demek, o daire haricinde tevehhüm olunan kemâlât, kemâlât değildir.[27]

Fethullah Gülen Hocaefendi meleklerin görevlerinin, Cenab-ı Hakk'ın tasarruflarına nezaretçilik ve O'nun icraatlarını temsil, tebcil ve takdir olduğunu ifade edip sözlerine şöyle devam eder:

"Allah Teâlâ, bir işi murad buyurduğu zaman, o işi onlara ferman eder, onlar da bu işin başında kayyimlik yaparlar. İşte bu manada, bir çekirdeğin etrafındaki elektronların hareketinde, gökten yağmur damlalarının inişine, ondan meteorların düşüşüne, ondan da büyük sistemlerin, büyük nebulozların hareketlerine kadar, hadiselerin çapına göre, bir vazifeli melek vardır ve

26 Nursi, 1/122, 981.
27 Nursi, 1/388.

her melek müvekkel olduğu İlâhî icraatı alkışlamaktadır. Onlar bu alkışlamayı tesbih, tahmid ve tekbirlerle yerine getirirler. Melekler için bu, bir vazife, bir mükellefiyettir. Zaten Cenab-ı Hakk onları bu hikmete uygun olarak yaratmıştır. Yani onlar, Cenab-ı Hakk'ın kurbiyetini, mahlukatın da ondan uzaklığını idrâk eder ve "Sübhânallah" derler. Cenab-ı Hakk'ın azameti karşısında, bu azameti sezişin, duyuşun sarhoşu ve sermesti bir kısım melekler, başlarını yere koyar, ara sıra kaldırır, Rabbin uluhiyet saltanatına bakar ve bu büyük saltanata karşı kulluklarını ifa edememenin aczi içinde "Seni tesbih ederiz Ey Ma'bud-u Mutlak! Sana hakkıyla ibadet edemedik. Kulluğumuzu Sana, Senin azametine uygun şekilde yapamadık. Sen öyle bir yüce ve yücelerden yücesin ki bizim yaptığımız kulluk o ululuğa karşı hiçbir şey ifade etmez." der ve tekrar secdeye kapanırlar."[28]

Özetleyecek olursak; meleklerin, Allah'a ibadet, O'nu tenzih ve takdis etmek gibi vazifeleri olmakla beraber, Yüce Yaratıcının icraatlarını alkışlamak, O'nun şanına yakışmayan her türlü kusurdan O'nu yüce tutmak, O'nun muradının en kamil manada tahakkuku adına O'nun rahmet ve muhabbetine, güzellik ve kemaline işaretçi ve delil olmak gibi görevleri vardır. Bunların yerine getirilmeleri için varlık âlemine çıkartılmışlardır. -Allahu A'lem-

GÖREMEDİĞİMİZ DIŞ YANLARI

İnsanoğlu, üç buutlu bir hayatı yaşar, bu buutlar dahilindeki varlıkları görebilir, göremese de bilebildiği kadarıyla tahmin edebilir. Bu sınırların dışındaki varlıkları ise ne görebilir ne de zihninde canlandırabilir. Mesela hiç kimse, Cenab-ı Hakk'ın Zatını tasavvur edemez. Zamandan mekândan münezzeh olan, başlangıcı ve sonu olmayan, bizim buutlarımızın üstünde ve ötesindeki bir Zat-ı Ecell-i A'la'yı tahmin edemez. O'nun zatı, aklımıza gelen her türlü düşünce ve tasavvurdan daha farklı ve

[28] Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 1/167-169.

başka bir şeydir. Melekler için de durum aynıdır. Onlar da bizimle aynı hayat seviyesini paylaşmadıkları, insan olmadıkları için, bizim onların şekil ve biçimlerini bilebilme imkânımız yoktur. Gerçi onlar da hayat sahibidirler. Uzun yaşarlar. Hayatlarını devam ettirebilmek için çalışmak, uyumak, sağlıklarına dikkat etmek, ara sıra hastalanmak, tuvalet, banyo ihtiyaçlarını görmek gibi hususlar onlar için söz konusu değildir. Ölüm, onlar için de mukadderdir. “Sûra üflenir; Allah’ın diledikleri dışında, göklerde ve yerde kim varsa çarpılıp cansız yere düşer.”[29] ayetinin şumülüne bütün insanlar ve cinler ile beraber melekler de dahildir. Ama bu bilgiler, onları zihinlerde canlandırmaya, şekil ve biçim olarak onları tasavvur etmeye yeterli değildir.

Bazı İslam filozoflarına göre, melekler belli bir yer tutmazlar, yani onlar mütehayyiz de, cisim de değillerdir. Bunlar insanın nefsi ve ruhu gibi soyut bir yapıya sahiptirler. Mahiyetçe insan nefsi ve ruhundan farklı, kuvvetçe daha mükemmel ve bilgi yönüyle çok üstündürler. Aralarındaki münasebet, güneşin ışığıyla olan münasebeti gibidir. Melekler iki kısımdır. Bir kısmı Hakk’ın ilmine garkolmuş ve başka işle meşgul olmaktan uzaktırlar. “Gece gündüz tesbih ederler, hiç ara vermezler.”[30] ayeti, bu kısma giren melekleri anlatmaktadır. Bir kısmı da kaza ve kader kaleminin cereyanına göre gökten yeryüzüne kadar işleri idare ederler ki, bunlar da “İşi düzenleyenlere andolsun.”[31] ayeti ile anılanlardır. Onlara ait işlerin göğe ve yere ait olanları vardır. Öncekiler de bunların ruhları durumundadırlar.[32]

İnsanoğluna, melekleri görebilme kabiliyeti verilmemiştir. Sadece Peygamber Efendimiz, O da iki kere, Hz. Cebrail (aleyhisselam)’ı kendi zatı ile görmüştür. Kur’ân, Efendimizin Hz. Cebrail’i görmelerini şu üslupla anlatır: “O, vahyi getiren elçi

---

[29] Zümer, 39/68.
[30] Enbiya, 21/20.
[31] Naziat, 79/5.
[32] Elmalılı, Tefsir, 1/303.

Cebrail'i, apaçık ufukta görmüştü."[33] Bu birinci görme, vahy ilk gelmeye başladığında olmuştu. Efendimiz, yürürken aniden semada bir gürültü duymuş, başını kaldırdığında Cebrail (aleyhisselam)'ı olanca azametiyle bütün semayı kaplamış olarak müşahede etmişti. Onun heykelini görmeye takat getiremediğinden de düşüp bayılmıştı. Allah Resûlü, ikinci olarak da Miraç Gecesi'nde hilkatin aldığı son şekli gösteren, emir âleminin sonundaki "şeceretu'l-kevn" yani yaratılış ağacı, kâinat ağacı olarak ifade edebileceğimiz Sidretü'l-Münteha'nın yanında onu müşahede etmişti: "...Onun bir başka inişini Sidretü'l-Münteha'nın yanında görmüştü."[34] Buhari'nin rivayet ettiği bir hadise göre Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Cebrail'i 600 kanatlı olarak görmüştür.[35] Bu görme esnasında Hz. Cebrail'in, gökyüzünü ve dünyayı dolduran Refref adlı bir bineğin üzerinde olduğu rivayeti de vardır.[36]

Bunların dışında Allah Resûlü, Hz. Cebrail'i insan suretinde daha çok da Hz. Dıhye'nin suretinde görmüştür.[37]

Ashab-ı Kiram'dan, melekleri insan suretinde görenler olmuştur. Meşhur Cibril hadisinde olduğu gibi, üstü başı düzgün, beyaz elbiseli, siyah saçlı-sakallı bir insan şeklinde Hz. Cebrail (aleyhisselam) gelmiş, Efendimizle diz dize vermiş, O'nunla konuşmuştur.[38] Ayrıca değişik zamanlarda melekler dünyaya nüzul etmiş, insanlar tarafından insan suretinde görülmüşlerdir.

Bediüzzaman hazretleri konuyla alâkalı şu bilgileri vermektedir:

Sahih ve kat'î olarak ve manevî tevatür derecesinde hadis imamları haber veriyorlar ki, Efendimizin yanında Sahabe,

33 Tekvir, 81/23.
34 Necm, 53/13, 14.
35 Buhari, Tefsir, Necm, 1; Bedü'l- Halk, 6; Müslim, İman, 280-282; Tirmizi, Tefsir Necm, 3279.
36 İbn Hacer, Fethu'l-Bari, 8/611.
37 Buhari, Ta'bir, 33, Fiten, 26, Enbiya 48; Müslim, İman, 271.
38 Buhari, İman, 34, 36; Müslim, İman, 5, 7, 8.

Hazret-i Cebrail'i çok defa, yakışıklı bir insan olan Hz. Dıhye (radıyallahu anh) suretinde görüyordu.[39] Örneğin Hz. Ömer, Abdullah bin Abbas, Üsame bin Zeyd, Haris, Hz. Aişe ve Ümmü Seleme radıyallahu anhum, Hz. Cebrail (aleyhisselam)'ı Dıhye (radıyallahu anh) suretinde gördüklerini haber vermişlerdir. Hiç bu zatlar, görmedikleri halde gördük derler mi; diyorlarsa muhakkak görmüşlerdir.

Sad bin Ebi Vakkas (radıyallahu anh) Uhud Savaşı'nda, Efendimizin etrafında iki beyaz elbiseli zatın nöbet tuttuğunu, sonradan bu zatların Hz. Cebrail ile Mikail olduğunun anlaşıldığını ifade etmiştir.[40]

Ebu Süfyan b. Haris, Bedir gazvesinde gökle yer arasında, beyaz elbiseli süvarileri gördüğünü söylemiştir.[41]

Melekleri görme hadiseleri, Allah Resûlünün mucizeleri nevinden çokça vuku bulmuştur. Efendimizin nübüvvet kandiline melekler dahi pervanelerdir.[42]

Melekler, varlık aleminin nurani temsilcileridirler. Kendilerine ait hususiyetleri vardır. Bununla beraber Allah (celle celâluhû), onları güzel, kıymetli ve şerefli bir konumda yaratmıştır. Onlar, hilkat acibesi değil, güzelliklerine doyulmayacak bir ihsana mazhardırlar. Yani eğer biz onları kendilerine has yapıları ile görebilseydik, çok beğenecek, onlara hayran kalacaktık. Kur'ân, Cebrail (aleyhisselam)'dan "zü mirra" olarak bahseder. Bu ifade, alımlı, endamlı, kuvvetli, akıl ve kemal sahibi olarak tefsir edilmiştir. Melekler eskiden beri güzellik, kıymet ve değerin sembolü olagelmişlerdir. Kur'ân'da buna da örnek vardır. Yusuf (aleyhisselam)'ı gören kadınlar onun güzelliğine dalıp gittiklerinden,

---

39 Buhari, Fedalilü'l- Ashab, 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/212; El-Heysemi, Mecmeu'z- Zevaid, 9-276-277.

40 Buhari, Meğazi, 18; Libas, 24; Müslim, Fedail, 46, 47.

41 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/147, 353; Kadı Iyaz, Şifa, 1/362.

42 Nursi, 1/427.

farkında olmadan kendi ellerini kesmişler ve: “Hâşâ! Allah için, bu bir insan olamaz, bu pek kıymetli bir melek! Başka bir şey olamaz!” demişlerdir.[43]

Melekler, “O ayetler şerefli yüce ve tertemiz sahifelerde, iyilik timsali çok değerli kâtiplerin elleriyle yazılıdır.”[44] ayetinde anlatıldığı üzere kıymetli ve çok değerli varlıklardır.

Türkçe’de de gerek görüntüleriyle, gerek ahlakî güzellikleriyle öne çıkanlara “melek gibi” dendiği herkesçe malumudur.

Meleklerin sahip olduğu özelliklerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Kanatları

Kur’ân, meleklerin kanatlarından ve kanatlarının sayılarından bahseder: “Hamd, gökleri ve yeri yaratan ve melaikeyi iki, üç, dört kanatlı elçiler yapan Allah’a mahsustur. O, yarattıklarından istediğine, dilediği kadar fazla özellikler verir. Çünkü O her şeye kadirdir.”[45]

Ayetin, melekleri bu şekilde tanımlaması, bize onları zihnimizde canlandırma olanağı tanımamaktadır. Bu kadarcık bir bilgiden hareketle onların da kuşlar gibi kanat çırparak uçtukları sonucuna varmak, doğru bir hüküm olamaz. Çünkü öyle yapıldığı takdirde insana ait buut ve boyutların dışındaki varlıklar, insana ait ölçülerle değerlendiriliyor, mahiyetleri çok farklı olan melekler, kuşlarla aynı kategoride mukayese ediliyor olur ki bu, fevkalâde yanlış ve yanıltıcıdır. Onların kanatlarını da, mesafeleri nasıl katettiklerini de Allah bilir. Bize, Kur’ân’ın anlattığı, Efendimizin tarif ettiği şekliyle onlara inanmak ve var olduklarını kabul etmek düşer.

---

[43] Yusuf, 12/31.
[44] Abese, 80/13-16.
[45] Fatır, 35/1.

Cinsiyetleri

Erkeklik dişilik yani cinsiyet kavramı; dolayısıyla doğma, doğurulma, melekler için söz konusu değildir. Hayata gelmeleri de ölmeleri de kendi âlemlerine göredir.

Cahiliye döneminde de meleklerin varlığına inanılır, fakat nedense dişi olarak algılanırlardı. Bir de onları Allah'a isnad ederler, Allah'ın kızları olarak nitelerlerdi. Cenab-ı Hakk, bu inancı tenkit ve yadırgama sadedinde şöyle demektedir: "Onlara (Mekkelilere) sor bakalım: (hâlâ şirklerine devam edip) kız evlatları senin Rabbine, erkek evlatları da kendilerine mi isnad edecekler? Yoksa Biz melekleri dişi yaratmışız da onlar buna şahit mi olmuşlar? Haberiniz olsun ki onlar sırf iftira ederek "Allah doğurdu" derler. Onlar yalancıların ta kendileridirler. Allah kızları oğullara tercih mi etmiş? Ne olmuş size, aklınızı mı kaybettiniz? Ne biçim hüküm veriyorsunuz öyle! Hâlâ düşünüp Allah'ın bundan münezzeh olduğunu anlamayacak mısınız? Ne o, yoksa sizin açık bir deliliniz mi var?"[46]

Zuhruf suresinde de: "Rahman'ın kulları olan melaikeyi de dişi saydılar. Ne o! Onların yaratıldıkları sırada hazır mı bulundular? Onların bu iddiaları yazılacak ve bundan ötürü onlar sorguya çekileceklerdir."[47] denmek suretiyle, bu inancın yanlışlığı açıkça ifade edilmiştir.

Yeme İçmeleri

Melekler yemezler, içmezler. Tabir-i diğerle, onlar yeme içmeye muhtaç değillerdir. Yaratıldıkları madde farklı olduğu gibi, yaşantı biçimleri de, hayatlarını devam ettirme şartları da farklıdır.

Melekler, insan suretine girip Hz. İbrahim'i ziyaret edince, çok misafirperver olan İbrahim (aleyhisselam), hemen bir sofra

46 Saffat, 37/149-156.
47 Zuhruf, 43/19.

hazırlayıp önlerine koymuş, onlar yemeyince de korkuya kapılmıştı. Kur'ân bu hadiseyi şöyle anlatır: "İbrahim'in şerefli misafirlerinin gelişlerinden haberin oldu mu? Onlar yanına varınca: "Selam!" dediler. O da: "Size de Selam!" diye cevap verdi, ama içinden: "Bunlar tanımadığım kimseler" dedi. Onlara yemek getirmek için gizlice ailesinin yanına geçti ve semiz bir dana kebabı getirdi. Önlerine koyup "Buyurmaz mısınız?" diye ikram etti. O sırada onlardan yana içine bir korku düştü. "Korkma!" dediler ve ona büyüdüğünde âlim olacak bir çocuklarının dünyaya geleceğini müjdelediler."[48]

Melekler, gelen yemeği yemeyince İbrahim (aleyhisselam) yadırgamış, biraz da korkmuştu. Melekler, onun korktuğunu görünce "Korkma! Bizler Lut kavmi(ni helak etmek) için gönderildik."[49] dediler. Hz. İbrahim, onların gerçek kimliğini öğrenince rahatlamış, korkusu kalmamıştı.

Suyuti, meleklerin yiyip içmedikleri, evlenmedikleri hususunda âlimlerin görüş birliği içinde olduklarını söyler.[50]

Sayıları

Meleklerin sayılarını bilme imkânı yoktur. Kur'ân bu konu hakkında: "Rabbinin ordularını Kendisinden başka kimse bilemez."[51] diyerek, bu bilgiyi Allah'ın Kendi katında tuttuğunu, başkalarını bilgilendirmediğini ifade eder

Miraç Gecesi'nde Hz. Cebrail, Kâbe'nin semalardaki izdüşümü diyebileceğimiz Beyt-i Mamur'a vardıklarında: "Burası Beyt-i Mamur, burada her gün yetmiş bin melek namaz kılar, dua eder, (meleklerin çokluğundan ötürü) bir daha da oraya tekrar dönemez."[52] buyurmuştur.

---

48 Zariyat, 51/24-28.
49 Hud, 11/70.
50 Suyuti, El-Habaik, 264.
51 Müddessir, 74/31.
52 Buhari, Bedü'l-halk, 6; Müslim, İman, 259; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/149.

Dünyada, semada, cennette, cehennemde vazifeli meleklere, her insana tahsis edilen üçyüz atmış melek, ayrıca amelleri yazmaları için iki, korumaları için sayıları belirsiz, her bir yağmur damlasına bir, her tohuma müvekkel bir melek de ilave edilirse, gerçekten de sayılamayacak kadar çok meleğin var olduğu anlaşılacaktır.

Mekânları

Meleklerin kendilerine mesken edindikleri mekân, gökyüzü ve Rabblerinin katıdır. Kur'ân bu hakikati ifade sadedinde: "Melekler Rabblerini överek tenzih ve takdis eder ve yerde bulunanlar için mağfiret dilerler."[53] buyurur.

Cenab-ı Hakk, Kendi katında onlara yer ayırmıştır. Kur'ân bu konuyu: "...Rabbinin nezdinde olan melekler, gece gündüz O'nu tenzih, tesbih ederler ve asla usanmazlar."[54] üslubuyla anlatır.

Kur'ân'da, meleklerin yeryüzüne gelmeleri, nüzul kelimesi ile yani yukarıdan aşağıya iniş olarak ifade edilir. Peygamber Efendimiz, "Hz. Cebrail (aleyhisselam)'a bize daha sıkça gelemez misin?" diye sorunca "Rabbinin emri olmadıkça biz (melekler) inmeyiz. Önümüzdeki ve arkamızdaki bütün geçmiş ve gelecek şeyler ve bunların arasındakiler hep O'na aittir..."[55] ayeti nazil olmuştu. Bu ayette de meleklerin Rabblerinin emriyle dünyayı şereflendirmeleri "nüzul" kelimesiyle anlatılmıştır.

Bediüzzaman hazretleri, konuyla alâkalı şunları söyler: Gökyüzünün, melaike diye isimlendirilen, kendisine münasip sakinleri vardır. Yeryüzünün, semalara nispeten küçüklüğü ve basitliğine rağmen hayat sahibi varlıklarla dolu olması, göklerin ve süslü burçların da akıl ve idrâk sahibi varlıklarla dolu olmasını iktiza eder. Aynı şekilde, göklerin bu kadar zinetlerle süslenmesi, behemehal akıl ve idrâk sahiblerinin takdir, tebrik ile hayretli ve

53 Şura, 42/5.
54 Fussilet, 41/38.
55 Meryem, 19/64.

hayran bakışlarını çekmek içindir. Çünkü, zinetin güzelliği, aşıkların celbi içindir. Yemek de aç olanlara verilir. Bununla beraber, insanlar ve cinler o vazifeyi tastamam yerine getirmek için yeterli değillerdir. Allah'ın bu hafsalaları aşan süslü semalarının güzelliğini görüp takdir etme, böylece Allah'ın büyüklüğünü idrâk etmeye çalışıp O'na hamd ve ibadet etme, ancak sayılamayacak kadar çok ve semaya yakışır melekler ve ruhanilerle ancak yerine getirilebilir.[56]

HÂLET-İ RUHİYELERİ

Dış yüzleri itibariyle çok farklı olan melekler, içleri itibariyle de bir hayli farklılık arz ederler. Örneğin onların dünyaları bir imtihan dünyası değildir. Onlar, kazanma- kaybetme kuşağının değil, başı da sonu da kazanma olan mutluluklar ülkesinin talihli sakinleridirler. Melekler, Allah tarafından teste tâbi tutulmaz, sıkıntı, elem gibi rahatsızlıkları duymazlar. Onların dünyası ibadet ve itaat dünyasıdır. Hiç fütur getirmeden, usanıp gevşemeden görevlerini yaparlar. Kur'ân'da onların en önemli yanları şöyle nazarlara sunulur: "Allah'ın emirlerine asla isyan etmezler, emrolunduklarını derhal yerine getirirler."[57] Onların literatüründe bıkkınlık, usanç, üşenmek, yorgunluk, isyan, tereddüt gibi kelimeler yoktur. Onlar gece gündüz Allah Teâlâ'yı anar, emrolundukları ibadetleri gece gündüz, bıkmadan, yorulmadan yerine getirirler: "...Rabbinin nezdinde olan melekler, gece gündüz O'nu tenzih, tesbih ederler ve asla usanmazlar."[58]

Elmalılı, meleklerin de mükellef olduklarını, onların da ümit ile korku arasında yaşadıklarını, fakat itaat konusunda insanlar gibi olmadıklarını ifade eder.[59]

---

56 Nursi, 2/1350.
57 Tahrim, 66/6.
58 Fussilet, 41/38.
59 Elmalılı, Tefsir, 5/3101.

"Mutlak manada melekler, büyük âlemle küçük âlem arasında münasebet kuran, elçilik yapan, kalbimizi okşayan, ona itminan üfleyen, onu biçime koyan, Cenab-ı Hakk'tan gelen mesajları alıp âdeta regüle ederek kabul edilebilir hale getiren çok mukaddes elçiler topluluğuna denir. Yüzleri öbür âleme yönelik ve daha çok öbür alemin vazifelileri olan melekler, Cenab-ı Hakk'ın her iki âlemdeki tasarruflarına nezaret eder ve onları alkışlarlar."[60]

Melekler, her zaman pozitif durumdadırlar. İnsanların günah işlemeleri durumunda tevbe edip Allah'a yönelmelerini temenni eder, onların Rabblerinden uzaklaşmalarını hiç arzu etmezler. Onları ayıplamaz, arkalarından dedikodu yapmaz, ciddiyetlerini bozmaz, laubaliliğe girmezler. Onlar kötülük düşüncesine tamamen kapalı, hayra ve güzelliğe bütünüyle açıktırlar. Kendi konumlarında sabit, terakki veya tedenniye kapalıdırlar. Nefisleri ve şeytanla mücadeleleri söz konusu olmadığı için takdir edilen çizgilerini değiştirmez, çizginin üstüne çıkma veya altına düşme gibi durumları yaşamazlar. Rahman'ın mükerrem kulları[61] olup, sürekli Allah'a kullukta bulunur ve O'nun emirlerini intizar ederler. Cenab-ı Hakk onlara bir şey emrettiğinde de anında emri yerine getirirler. Nitekim onlar, Âdem (aleyhisselam)'a secde etmeleri emredildiğinde derhal emri yerine getirmiş, hiç duraksamamış, herhangi bir tereddüt göstermemişlerdir.[62]

Yeri gelmişken, bir hususa kısaca temas etmek istiyoruz. Hz. Âdem yaratıldığında ona secde edilmesi emrine o zaman diliminde meleklerle beraber yaşayan şeytan da muhatap olmuştu. Şeytan, melek değil, cinlerden biri idi. [63] Cinler gibi o da ateşten yaratılmıştı. Eğer melek olsaydı, Allah'ın emrine karşı gelmez, bilâkis hemen yapılması gerekeni yapardı. O, öyle yapmadı. Diretti, kibirlendi, kâfirlerden oldu. Kur'ân, şeytanın başından

60 Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 1/165.
61 Zuhruf, 43/19.
62 A'raf, 7/11- 17; Hicr, 15/ 29-40; Sa'd, 38/75, 76.
63 Kehf, 18/50.

geçenleri şöyle anlatır: "Sizi yarattık, sonra size biçim verdik, ardından da meleklere, 'Âdem'e secde edin' dedik; hepsi secde etti, şeytan müstesna, o secde edenlerden olmadı. (Allah): "Emrettiğimde seni secde etmekten alıkoyan nedir?" dedi. (İblis): "Ben, ondan daha hayırlıyım, beni ateşten onu çamurdan yarattın." dedi. (Allah): "Öyleyse in oradan! Orada kibirlenmek sana düşmezdi. Çık! Zira sen aşağılıklardansın." dedi. (İblis): "Bari bana insanların diriltilecekleri güne kadar süre ver." dedi. (Allah) buyurdu: "Haydi sen süre verilenlerdensin." (Şeytan): "Öyleyse ben de, beni azdırmana karşılık Senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım, onların çoklarını şükredenlerden bulamayacaksın." dedi."[64]

Şeytan, inat etmiş, inadında ısrar etmiş, Allah'a karşı gelmiş, küstahça Allah'ı suçlamış, Âdem (aleyhisselam)'a ve onun nesline savaş açmış, kötülüğe kilitlenmiş bir zavallıdır. Melek olsaydı bütün bunları hiç yapar mıydı?

BİLİNEN MELEKLER

Yerinde de ifade edildiği gibi melekler, Cenab-ı Hakk'ın irade sıfatından gelen ve "Tabiat Kanunları" olarak isimlendirilen kâinata yönelik işlerin taşıyıcıları ve temsilcileridirler.[65]

Peygamberlere ve hatta yine meleklere İlâhî emirleri tebliğ eden melekler olduğu gibi savaş ve diğer hususlarda fiilen kuvvet ve yardım getiren melekler de vardır. Ve bir de "Ruh" özel ismiyle bir özel meleğin de varlığı zahirdir. Hâlbuki âlemde hiçbir olay olamaz ki, onunla İlâhî kudretin bir özel ilişkisi bulunmasın. Şu halde melekler topluluğunun; İlâhî kudret ve İlâhî oluşumun tekten çoğa doğru yayılması, çeşitlenmesi ve belirginleşmesini ifade eden yapıcı prensipler olarak düşünülmesi gerekir. Kâinatta

64 Aynı ayetler.
65 Nursi, 1/575.

hiçbir şey, hiçbir olay, hiçbir fiil ve hareket düşünülemez ki böyle meleklere ait bir elçilik ile vâki olmuş olmasın.

Anlatılanlardan daha başka işlerde istihdam edilen melekler de vardır ki onlar da, olaylar maddi planda meydana gelmeden önce, işin perde arkası ile ilgili manevi taraflarına yönelik Rabbani emir ve irşatların özel tecellilerini yerine getirirler.

Allah Teâlâ, meleklerin bu işleri yapmalarını murad buyurmuş ve vazifelendirmiştir. İfade edildiği gibi de, onların sayılarını bilebilme imkânı yoktur. Bununla beraber Kur'ân'da ve hadislerde adları geçen bazı melekler de vardır. Bunlardan kısaca bahsetmek istiyoruz.

CEBRAİL ALEYHİSSELAM

Meleklerin en büyüğü ve Allah'a en yakın olanı, vahiy meleği olan Hz. Cebrail'dir. "Cibril" olarak da anılır. Kur'ân'ı da Efendimize O indirmiştir: "De ki: "Kim Cebrail'e düşman ise iyi bilsin ki, bu Kur'ân'ı daha önceki kitapları tasdik etmek, inananlar için bir rehber ve müjde olmak üzere, Allah'ın izniyle senin kalbine o indirmiştir.[66] Kur'ân'da "Emin Ruh" ve "Ruh" diye de isimlendirilir.[67]

Elmalılı, Cebrail (aleyhisselam) ile alâkalı şu bilgileri vermektedir: Cebrail kelimesinin Arapça "cebr" maddesiyle açık bir ilişkisi vardır. Buna göre; Cibril, karşısında hiçbir kuvvetin engellemesine imkân olmayan ve eserlerinde gerek ilmî, gerek amelî bakımından, her yönüyle katiyet, zaruret, kesinlik ve kaçınılmazlık sabit olan, hasılı her meleğin, her ruhun, her kuvvetin ve her gücün üstünde bulunan bir melek anlamına gelmektedir. Aslında vahiy olayı da bu suretle ilmî kesinlik ifade etmektedir; şüphe ve tereddütlere, beşerin çaba ve iradesiyle elde edilen bilgilerde olduğu gibi zan ve ihtimallere imkan bırakmayan bir bilgi

66 Bakara, 2/97.
67 Şuara, 26/193, 194; Kadr, 97/4; Meryem, 19/17.

olduğundan, vahiy vasıtası olan meleğin bu isimle anılması, aynı zamanda onun görevini de bir anlamda tarif etmek demek olur. Buna ruh, ruhullah, emin ruh ve Rûhu'l-Kudüs denilmesi "Yüce arşın sahibi katında itibarlı, güçlü, kendisine itaat edilen ve her yerde güven duyulan"[68] özellikleri ile tanıtılması dahi bu manayı teyit etmekte ve desteklemektedir. Bundan, vahiy bilgisinin ve peygamberlere verilen mucizelerin ne kadar büyük bir kesinlik ifade ettiğini anlamak da kolay olacaktır.[69]

Cebrail (aleyhisselam)'ın, meleklere imam olma, başkanlık yapma gibi bir durumu da söz konusudur. Bir kudsi hadiste Allah Teâlâ: "Allah bir kulunu sevdiği zaman Cebrail'e seslenir: 'Ey Cebrail, şu kulumu Ben seviyorum, sen de sev.' Cebrail onu sever. Sonra Cebrail, sema ehline seslenir: 'Ey melekler! Şu kulu Allah seviyor, ben de onu seviyorum, siz de sevin.' Melekler de o kulu severler. Sonra o şahıs için yeryüzünde bir sevgi yerleştirilir. Allah, bir kuluna da buğzetti mi, Cibril'e 'Ben filana buğzettim, sen de buğzet.' diye seslenir. Cibril de ona buğzeder. Sonra sema ehline 'Allah filana buğzediyor, siz de buğzedin.' der. Sonra da o kişi için yeryüzünde buğz (öfke ve nefret) yerleştirilir."[70]

Hz. Peygamber, Cebrail (aleyhisselam)'ı 600 kanatlı olarak görmüştür.[71]

Efendimiz, peygamber olunca, Kendisi ile Hz. Cebrail arasında bir arkadaşlık başlamıştı. Hz. Cebrail, sadece vahyi getirip geri dönmüyordu. Örneğin Efendimize namazı öğretiyor, yeri geldiğinde ikazda bulunuyor, gerektiğinde O'nu (sallallahu aleyhi vesellem) teselli ediyordu.

68 Tekvir, 81/20, 21.
69 Elmalılı, Tefsir, Bakara 97 tefsiri.
70 Buhari, Bedu'l-Halk 6; Edeb, 41; Tevhid, 33; Müslim, Birr 157.
71 Buhari, Tefsir, Necm, 1; Bedü'l- Halk, 6; Müslim, İman, 280-282; Tirmizi, Tefsir Necm, 3279.

Cebrail (aleyhisselam) gelmiş, yeni farz kılınan namazın nasıl ve hangi vakitlerde eda edileceğini Efendimize göstermişti.[72]

Bir gün Efendimiz, ashabıyla namaz kılarken aniden nalınlarını çıkarıp sol tarafına koymuştu. Bunu gören ashab da aynı işi yapmıştı. Namazdan sonra Efendimiz, nalınlarını niye çıkardıklarını sorunca ashab: "Siz nalınlarınızı çıkarınca biz de çıkardık." dediler. Bunun üzerine Efendimiz: "Cebrail bana gelip içinde pislik olduğunu haber verdi (onun için çıkardım.) Sizler mescide gelirken dikkat edin, nalınlarınızda bir pislik görürseniz onu silin, o ayağınızda iken namazınızı kılın (çıkarmanıza gerek yok)." buyurdu.[73]

Başka bir gün de Cebrail (aleyhisselam), Efendimizin yanına gelmişti. O sırada Efendimiz üzgün idiler. Mekkeliler O'nu rencide etmişlerdi. Hz. Cebrail niye üzgün olduğunu sorunca Efendimiz: "Şunlar bana yapacaklarını yaptılar." dedi. Cebrail (aleyhisselam): "İster misin sana bir mucize göstereyim?" dedi. Resûlullah "olur" deyince Hz. Cebrail: "Şu ağacı çağır." dedi. O da hemen çağırdı. Yürüyerek geldi, önünde durdu. Cebrail (aleyhisselam): "Söyle, geri gitsin." dedi. Efendimiz: "Geri dön!" deyince o da döndü, eski yerine vardı. Bunun üzerine Efendimiz: "Bu, bana yeter." buyurdu.[74]

Taif halkı da Efendimizi rencide ettiklerinde Cebrail (aleyhisselam) dağlara müvekkel meleği alıp hemen gelmiş, O'nu teselli etmişlerdi.[75]

Peygamberimize, Miraç'ta arkadaşlık yapan da Cebrail (aleyhisselam) idi.[76]

---

72 Ebu Davud, Salât, 2; Tirmizî, Salât, 1; Nesai, Mevakit, 10, 15
73 Ebu Davud, Salât, 89.
74 Zevaid,
75 Havva, El- Esas Fi's- Sünne, 1/279, 280; İbn Sad, Tabakat, 1/210.
76 Buhari, Bedü'l-Halk 6, Enbiya 22, 43, Menakıbu'l-Ensar 42; Müslim, İman 264 (164); Tirmizi, Tefsir İnşirah (3343); Nesai, Salât 1, (1, 217-218).

Ramazan ayında Hz. Cebrail gelir, Efendimizle Kur'ân'ı mukabele eder, karşılıklı okurlardı.[77]

Bir defasında da Cibril (aleyhisselam), Efendimizin yanına gelip "Ey Muhammed hasta mısın?" diye sormuştu. "Evet" cevabını alınca şu duayı okudu: "Seni Allah'ın adıyla, sana eza veren bütün hastalıklara karşı, bütün kötü nefis ve hasedci gözlere karşı sana okuyorum. Allah sana şifa versin. Ben Allah'ın adıyla sana dua ediyorum."[78]

Bu örnekleri vermemizin sebebi şudur: Efendimiz ile Hz. Cebrail çok samimi iki arkadaş olmuşlardı. Birbirlerini çok seviyor, birbirlerine doyamıyorlardı âdeta. Örneklerden de anlaşıldığı gibi, Cebrail (aleyhisselam) sanki Efendimize bakıp duruyor, bir ihtiyacı olduğunda hemen yanına geliyor, O'nu farklı görünce gidip halini hatırını soruyor, dualar ediyor, gerektiğinde ona yol gösteriyordu. Efendimiz de bu büyük meleğin kendisine olan alâkasını karşılıksız bırakmıyor, bu nuranî arkadaşla beraberlikten çok memnun oluyordu. Hatta bir defasında daha sıkça beraber olma isteğini ona söyleyince, şu ayetler nazil olmuştu: "Rabbinin emri olmadıkça biz (melekler) inmeyiz. Önümüzde ve arkamızdaki bütün geçmiş ve gelecek şeyler ve bunların arasındakiler hep O'na aittir..."[79]

MİKAİL ALEYHİSSELAM

Mikail (aleyhisselam) bitkilere, yağmur ve kar damlalarına müvekkel melektir. Kendisinin başka meleklerden yardımcıları da vardır. Hep beraber Allah'ın emirlerini yerine getirirler. Aynı zamanda rüzgâr ve bulutları kontrol eder, onları yönlendirirler. Her bir yağmur tanesi bir meleğin kontrolünde yeryüzüne iner.[80] Bu melekler, Hz. Mikail'in emri altında olan meleklerdir.

---

[77] Buhari, Bedü'l-vahy, 5, Bedü'l-halk, 6, Menakıb, 23; Nesai, Sıyam, 2.
[78] Müslim, Selam, 40; Tirmizi, Cenaiz, 4.
[79] Meryem, 19/64.
[80] İbn Kesir, El-Bidaye ve'n- Nihaye, 1/41.

Hz. Mikail (aleyhisselam)'ın adı Hz. Cebrail ile beraber şu ayette geçer: "Her kim Allah'a, Allah'ın meleklerine, peygamberlerine, Cebrail ile Mikail'e düşman olursa, iyi bilsin ki, Allah da o kâfirlerin düşmanıdır."[81]

Bir gün Yahudiler, Peygamber Efendimize "Sana hangi melek geliyor da Allah tarafından bu senin söylediklerini sana getiriyor?" diye sormuşlardı. Resûlullah "Cebrail" deyince onlar: "O bizim düşmanımızdır, o savaş ve şiddet getirir, bizim elçi meleğimiz Mikail'dir ki o, müjde, ucuzluk, bolluk ve bereket getirir. Eğer sana gelen melek o olsaydı iman ederdik." diye karşılık vermişlerdi. Bunun üzerine bu ayet nazil olmuştur.[82]

Bir başka rivayette şu hadise zikredilir: Hz. Ömer, Yahudilerle konuşuyordu. Onlara bazı sorular sormuştu. Bir defasında "Tur dağında Musa'ya Tevrat'ı indiren Rahman hakkı için söyleyin. Allah katında Cebrail'in yeri nedir?" dedi. Onlar: "Cebrail sağında, Mikail solundadır." dediler. Bu cevap üzerine Hz. Ömer: "Öyleyse şahid olun ki, Allah'ın sağındakine düşman olanlar, solundakine de düşmandırlar ve bu ikisine düşmanlık yapanlar Allah'a da düşmandırlar!" dedi ve olup bitenleri haber vermek üzere Hz. Peygamber'in huzuruna geldi. Efendimizin huzuruna vardığı zaman gördü ki, Cibril ondan evvel vahiy getirmiş, Resûlullah kendisine bu ayetleri okuyuvermişti.[83]

Mikail (aleyhisselam), hem Efendimize hem de Allah'a yakın bir melektir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki benim yerde iki vezirim, gökte iki vezirim vardır. Yerdeki iki vezirim Ebu Bekir (radıyallâhu anh) ve Ömer (radıyallâhu anh), göktekiler ise Cibril (aleyhisselam) ve Mikail (aleyhisselam)'dır."[84] buyurmuştur.

---

81 Bakara, 2/98.
82 Elmalılı, Tefsir, bakara 98.
83 Elmalılı, a. y.
84 Tirmizi, Menakıb, 16.

Hz. Cibril ve Hz. Mikail, melekler arasından seçilmişlerdir. Kur'ân: "Allah meleklerden de insanlardan da elçiler seçer."[85] demektedir. Bu seçkinliktir ki onları Efendimize vezir olma payesine yükseltmiştir. Nebilerden sonra insanlığın en seçkini olan Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'e de aynı payenin verilmesi oldukça mânidardır. Sanki bu iki büyük sahabiden biri Cibrilliği; diğeri ise Mikailliği temsil ediyor gibidir.[86]

Sad bin Ebi Vakkas (radıyallâhu anh) Uhud Savaşı'nda, Efendimizin etrafında iki beyaz elbiseli zatın nöbet tuttuğunu, sonradan bu zatların Hz. Cebrail ile Mikail olduğunun anlaşıldığını ifade etmiştir.[87]

Bir gün Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) Cebrail (aleyhisselam)'a hitaben: "Niye Mikail (aleyhisselam)'ı hiç gülerken görmüyorum." demiş, Hz. Cebrail de: "Mikail, cehennem yaratıldığı günden bu yana hiç gülmedi." diyerek mukabelede bulunmuştur.[88]

Fethullah Gülen Hocaefendi, yukarıdaki iki hadisi de zikrettikten sonra nazarları Efendimize çekmekte ve şunları söylemektedir: "Günümüzde beşer, İki Cihan Serverini anlamada çok yaya bulunuyor. O'nu ancak kalb, ruh, duygu ve letaifini geliştirenler; ilmini, irfanını ve bunlarla gelen ilhamları aştıktan sonra, kalb ve kafa vahdeti içinde ve ufku cihanları içine alacak şekilde engin olanlar anlayabilirler. Ruh yapısı itibariyle melekleşememiş insanların, O, meleklerin kendisine nöbettarlık yaptığı zatı tam anlaması, tanıması ve idrâk etmesi mümkün değildir. Hiç şüphe yoktur ki, ister beşer arasında yakınlık kazanıp Allah Rasulü'ne hizmet edenler, isterse melekler arasında ünsiyetle O'na yakın olanlar, mutlaka Allah katında hususi bir şerefle taltif edilmişlerdir. Haddizatında Cibril ve Mikail çok şerefli birer elçidirler;

[85] Hacc, 22/75.
[86] Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 1/201.
[87] Buhari, Meğazi, 18; Libas, 24; Müslim, Fedail, 46, 47.
[88] İbn Kesir, El-Bidaye, 1/41.

ancak, Allah Resûlüyle beraber olma ve O'na hizmet etmeleri bu iki şerefli elçiye daha bir derinlik kazandırmıştır."[89]

İSRAFİL ALEYHİSSELAM

Dört büyük melekten, ki onlara arşın taşıyıcısı manasına Hamele-i arş da denir, bir diğeri olan İsrafil (aleyhisselam), Efendimiz tarafından "içine üflenen bir boynuz" [90] diye tarif edilen, keyfiyeti bizce meçhul bir çeşit boru veya borazan diye tarif edebileceğimiz sura üfleyecek olan meleğin adıdır. İlk sura üflediğinde kıyamet kopacak, ikinci defa üflediğinde de insanlar kabirlerinden kalkıp hesap için Allah'ın huzuruna gideceklerdir.

İsrafil bir münadi, bir davetçidir. Onunla alâkalı olarak Kur'ân: "Dinle o gün, münadi (İsrafil) yakın bir yerden çağırır."[91] demektedir. Herkes mezarında sessiz yatarken, zerreler âleminde, bir manada darmadağınık vaziyette iken ve ruhlar, kendilerine ait berzahta, maruz kaldıkları keyfiyetin koridorlarında dolaşırken hemen çok yakınlarında bir ses, bir soluk duyacaklar. Bu onların kalkmaları gerektiğini haber veren İsrafil'in ses ve soluğu olacaktır. Bütün varlık bu ses ve solukla yeniden dirilecektir.[92]

Peygamber Efendimiz, bir duasında bu üç meleği aynı anda zikreder: "Ey Cebrail'in, Mikail'in, İsrafil'in Rabbi olan Allah'ım! Ey semaları ve arzı yoktan var eden, gayb ve şehadet aleminin yegâne Âlimi! Sen, kullarının ihtilaf ettikleri hususlarda aralarında hükmedersin. Hakla alakalı yapılan ihtilaflarda izninle bana yol göster. Zira Sen istediğini doğru yola iletirsin."[93]

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'de iken yaşadığı bir hadiseyi de şöyle anlatmıştır: "Safa Tepesi'nde Cibril ile beraber

---

89 Gülen, Varlığın Metafizik Boyutu, 1/205.
90 Ebu Davud, Sünnet, 24; Tirmizi, Kıyamet, 9.
91 Kaf, 50/41.
92 Gülen, a.g e. 1/205.
93 Müslim, Müsafirin, 200; Tirmizi, Deavat, 31; İbn Mace, İkame, 180.

oturuyorduk. Ben Cibril'e halimi arzettim. "Günler var ki Âl-i Muhammed'in evine bir avuç un veya kavut girmiş değildir." dedim. Ben sözümü bitirmiştim ki, gökte kıyamet kopuyor gibi bir tarraka, bir gürültü duyuldu. Sordum: "Yoksa kıyamet için emir mi verildi?" Cibril: "Hayır, senin biraz evvelki sözlerin semada duyulunca, İsrafil'e buraya gelmesi için emir verildi." dedi. Ve hemen İsrafil yanımızda belirdi. Bana hitaben: "Ya Resûlallah, Cenab-ı Hak, senin biraz evvel söylediklerini duydu. Ve yerin bütün hazinelerinin anahtarlarıyla beni sana gönderdi. İstersen (Hz. Süleyman gibi) melik bir peygamber ol. İstersen tevazu içinde, bir kul peygamber olarak kal." dedi. O esnada Cibril'in yüzüne baktım. Bana "Rabbine karşı mütevazi ol." diye işaret ediyordu. Ben de Cibril'in dediğini tercih ile "Bir gün tok olup şükreden, diğer gün aç olup tazarruda bulunan bir kul peygamber olmak isterim." şeklinde İsrafil'e cevap verdim."[94]

Allah Resûlü: "Surun sahibi (İsrafil (aleyhisselam)), sur denen borusunu ağzına dayamış, yüzünü çevirmiş, kulağını dikmiş, üfleme emrini beklerken ben nasıl dünya nimetlerinden kam alabilirim." demişti. Bu, ashabına çok ağır geldi. "Biz ne yapabiliriz Ya Resûlallah?" dediler. Efendimiz "Hasbunallahu ve ni'me'l-vekil" (Allah bize yeter, O ne güzel vekildir. Allah'a güvenip tevekkül ettik.) deyiniz." demiştir."[95]

Bu hadis, "Kıyamet bu kadar yaklaşmışken ben nasıl dünya lezzetlerini takip edebilirim, ferah bir hayatı arzulayabilirim." şeklinde şerh edilmiştir.

Yine bir gün Allah Resûlü surun sahibi İsrafil (aleyhisselam)'den bahsetmiş: "Sağımda Cibril, solumda da Mikail (aleyhimüsselam) var." demiştir.[96]

---

94 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/231.
95 Tirmizi, Kıyamet, 9.
96 Ebu Davud, El-Huruf vel-Kıraat, 1.

AZRAİL VE ÖLÜM MELEKLERİ

Dört büyük meleğin bir diğeri de Azrail (aleyhisselam)'dır. Ölüm meleği diye de bilinir.

İnsanoğlu hayattan ayrılık vakti gelip de ahiret âlemine doğru adım atmaya bir melek eşliğinde başlar. İnsana bu son anında eşlik etme de, meleklere ait vazifelerden biridir. Bu vazifeyi en zirve noktada Hz. Azrail (aleyhisselam) temsil eder. Bu sebeple ona "ölüm meleği" adı verilmiştir.

Hz. Azrail, binlerce insanın ruhunu bir anda alabilir. Azrail (aleyhisselam)'ın bir ferd olmasının, bütün ruhları kabzetmesine mâni bir yanı yoktur. O, bulunduğu yerden bir şua gibi aksederek, istediği yere elini uzatabilir ve istenilen tasarrufta bulunabilir. Ona, ne mesafelerin uzaklığı, ne de münasebet kurduğu şahısların çokluğu engel olabilir. Güneş bir tek olmasına rağmen, bütün ayna ve cam parçalarında aksetmesi, her yerde görülüp hissedilmesi ve tesirine şahit olunması gibi, tamamen nur ve nûrânî olan melekler, evleviyetle her yerde görünebilir ve icraatta bulunabilirler, hayat üfleyebilir ve ruhları kabzedebilirler.[97]

Kur'ân da Azrail (aleyhisselam)'ın adı bizzat geçmez, sahih hadislerde de yoktur.[98] Ama Kur'ân'da birçok ayette ölüm meleklerinden bahsedilir. O ayetlerden bazıları şunlardır:

"İman edip de hicret etmeyerek kendi öz nefislerine zulmeder vaziyette olanların canlarını alırken melekler onlara diyorlardı ki: "Ne işte idiniz?" Onlar da: "Biz bu ülkede, dinin emirlerini uygulayamayan, baskı altında yaşayan kimselerdik." deyince, melekler bu sefer şöyle dediler: "Peki Allah'ın dünyası geniş değil miydi? Siz de oradan hicret etseydiniz ya?" İşte onların durağı cehennemdir. Ne fena bir dönüş yeridir orası!"[99]

---

97 Gülen, a.g.e. 1/212.
98 İbn Kesir, a.g.e. 1/42.
99 Nisa, 4/97.

“Onlar ki melekler canlarını tatlılıkla alırlar: “Selam size! Yaptığınız işlerden dolayı buyurun cennete!” derler.”[100]

“Haydi dünyada birtakım hile ve dolaplar çeviriyorlar, peki melekler, onların yüzlerine, sırtlarına vura vura canlarını aldıkları zaman halleri ne olacak?”[101]

Allah Teâlâ sebepler âleminde her türlü işi, meleklerden bir meleğe görev olarak vermiş, böylece ruhların alınmasına da ölüm meleğini memur kılmıştır ki, o başkandır. Beraberinde tâbileri ve hizmetçileri vardır. Onun için o ayetlerde geçen “alma” tabiri onlara nisbet edilmiş, burada da gerçek olarak Allah Teâlâ’ya nisbet olunmuştur. Bunun özü, Allah’ın görevlendirip gönderdiği elçilerin alması, Allah’ın alması demektir.[102]

Ölüm meleklerinden bahseden “O yerinden koparan ve derinden daldırıp çekenlere ve usulcacık çekip alanlara ve yüzüp yüzüp gidenlere kasem olsun.”[103] ayetlerini yorumlarken Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle der: “Ruhu kabzedilecek her ferde, ayrı ayrı gönderilecek pek çok melek vardır ve bunların hepsi Hz. Azrail (aleyhisselam)’in kumandası altındadır. O, Allah’ın emriyle, iyi ve kötü ruhlara göre değişik melekler gönderir ve ruhları kabzettirir. Melekler, tıpkı bir insan ruhu gibi temessül eder, bir anda pek çok yerde bulunabilir ve pek çok şeyle münasebet kurabilirler. Günümüzde bir hayli yaygınlaşmış bulunan medyumluk, ruh çağırma ve görünmeyen varlıklarla münasebet kurma, hatta ispirtizma ve manyetizma gibi şeyler, fizik kanunlarını aşan ve onların ötesinde akıl almaz işler gören pek çok şuurlu ve müşahhas kanunların mevcudiyeti mevzuunda kati kanaat verecek mahiyettedir. Binaenaleyh bu kabil varlıkların benzerleri olan melaike, bunların kat kat üstünde vazife görebilir ve tasarrufta bulunabilir. Hele hele, ruhların kabzedilmesi gibi

100 Nahl, 16/32.
101 Muhammed, 47/27.
102 Elmalılı, Tefsir, 6/4129.
103 Naziat,79/1-3

bir vazifede, her canlı, hayat müddetinin bitimiyle bu vazifelilerle aynı frekansa girerse... Bir de mükelleflerin bir tane değil de, sayılamayacak kadar çok olduğunu ve her vefat edecek zata gidebilecek bir meleğin mevcudiyetini düşünürsek, tereddüte sebebiyet verecek bir hususun kalmadığını görürüz. Yine de her şeyin doğrusunu ancak Cenab-ı Hakk bilir..."[104]

Ölüm melekleri, insana, amellerinin durumuna göre gelecek, ona göre muamele edeceklerdir. Örneğin, mümin birisine siması, elbiseleri beyaz, güzel kokulu bir surette; kâfire de tam zıddı bir görüntüde gelecektir.[105]

HAMELE-İ ARŞ (ARŞI TAŞIYAN MELEKLER)

Arş, sözlük manası olarak taht demektir. Allah'a nispet edildiğinde ne olduğunu tam anlayamamanın itirafıyla beraber "Allah'ın hükümranlığının tecelli yeri" olarak yorumlanmıştır.

Arşı taşıyan melekler, yukarıda arz edilen dört büyük melekle beraber Allah katında en fazla kıymete sahip meleklerdir.

"Mesih de, Allah'a en yakın melekler de, Allah'a kul olmaktan kaçınmazlar. Kim O'na kulluktan kaçınır ve kibirlenirse bilsin ki Allah, yarın hepsini huzuruna toplayıp hesaba çekecektir."[106] ayetinde Allah'a yakın oldukları ifade edilmiş melekler ile arşın etrafında bulunan "Kerubiyyun" adlı melekler de bu gruba dahil edilmişlerdir.

"Melekler de göğün etrafında bulunurlar. O gün Rabbinin arşını sekiz melek taşır."[107] ayetinde de bu meleklere işaret vardır.

Bu meleklerin günümüzde sayılarının dört olduğu, kıyamet günü ise sekiz olacağı da ifade edilmiştir.

---

104 Gülen, a.g.e. 1/214, 215.
105 İbn Kesir, a.g.e. 1/42.
106 Ali İmran, 4/172.
107 Hakka, 69/17.

Kerubiyyun meleklerini de arşı taşıyan meleklerden kabul edenler vardır. Bu kelime faûl vezninde kurb manasına kerb kelimesinden gelir. Allah'a yakın olan melekler demek olur. Onun için bazıları Kerubiyyun'un, yalnız Arşı taşıyan melekler olduğunu söylemişlerdir.[108]

"Arşı taşıyan, bir de onun çevresinde bulunan melekler devamlı olarak Rabb'lerini zikir ve O'na hamd ederler. O'na gerçekten iman ederler ve müminler için şöyle mağfiret diler ve dua ederler: "Ey Ulu Rabbimiz, senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır! O halde tövbe edenleri ve Senin yoluna tâbi olanları affet ve onları cehennem azabından koru!", "Ey bizim ulu Rabbimiz! Sen, onları ve onlarla birlikte babalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi kimseleri kendilerine vaad ettiğin Adn cennetlerine yerleştir. Muhakkak ki Sen Azîz ve Hakîmsin (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibisin). Hem onları kötülüklerden, günahlardan koru! Sen kimi dünyada kötülüklerden korursan, muhakkak ki ona (ukbada) merhamet edersin. İşte asıl kurtuluş ve büyük mutluluk da budur."[109]

Arşı taşımaları demek, onların koruma ve organizasyon ile görevli olduklarını, mecazî olarak bildirmeden ibarettir. Yahut arş sahibi olan Allah'a yakınlıklarına da îma olabilir.[110]

KİRÂMEN KÂTİBÎN (KÂTİP MELEKLER)

İnfitar suresinde "Kirâmen kâtibîn" adıyla anılan meleklerdir: "Şunu iyi bilin ki üzerinizde bekçiler, değerli yazıcılar (kirâmen kâtibîn) vardır, onlar yapmakta olduklarınızı bilirler."[111]

Kaf suresinde ise şu şekilde anlatılırlar: "İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar. İnsan

108 Elmalılı, Tefsir, 6/4145.
109 Mü'min, 40/7-9.
110 Yıldırım, Meal, 466.
111 İnfitar, 80/10-12.

hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın."[112]

İnsanoğlu, her ne söylerse, yani gerek hayra ve gerek şerre dair, ağzından ne çıkarırsa herhalde yanında bir gözetmen, ne yaptığını ne söylediğini gözeten bir murakıp hazırdır. Hiçbir dediğini kaçırmadan kaydederlerken Allah ona her yakından daha yakındır. Bu sırada insanın nefsinde onların da bilemeyecekleri gizlilikleri bilir. Bu melekler, ağızdan çıkan her sözü yazarlar, bunun delaletinden, fiilleri de yazdıkları anlaşılmaktadır. Öncesine göre getirilişinden de nefisteki vesveseler gibi bazı şeylerin Allah'a malum olmasıyla beraber, onlardan gizli kaldığı anlaşılmıştı. "İmam Mâlik her şey yazılır, hatta hastalıktaki iniltisi bile" demiştir. Fakat bundan anlaşılan dışarıya çıkan her şey demektir. Alûsî'nin nakline göre şöyle denilmiştir: İtikad etmek vacip olan şeylerden biri de şudur: Allah Teâlâ'nın öyle melekleri vardır ki kulların fiillerini gerek hayır gerek şer, gerek onların dışında olsun, gerek söz olsun, gerek amel, gerek itikat, gerek niyet olsun, gerek azim, gerek karar verme, hepsini yazarlar. Allah Teâlâ onları onun için seçmiştir. Gerek kasten ve bile bile işlesinler gerek dalgınlıkla ve unutarak yapsınlar, gerek sağlıklarında meydana gelsin, gerek hastalıklarında, işlerinden hiçbir şeyi ihmal etmezler. Nakil ve rivayet âlimleri böyle rivayet etmişlerdir. Demek ki niyet, azim, karar mertebelerine gelmeyen vesveseler yazılmaz. Bu bakımdan "Nefsinin ona verdiği vesveseler", niyet ve kast mertebesine içten konuşmalar, kararı olmayan soyut hatıralar olmuş olur. İçten kendi kendine konuşmanın hiç yazılmadığını bildiren eserler de vardır. Nitekim, Beyhaki Şuab'da Huzeyfe b. Yemam (radıyallâhu anh)'dan şöyle rivayet etmiştir: Sözün yedi kilidi vardır. Onlardan çıktığı zaman yazılır. Çıkmazsa yazılmaz, Kalp, küçük dil, dil, iki çene, iki dudak. Bu "Her ne söylerse" ifadesinin zahirine uygundur.[113]

---

[112] Kaf, 50/17, 18.
[113] Elmalılı, Tefsir, 6/4514.

Konuyla alâkalı olarak, Zuhruf ayetinde de: "Yoksa onlar Bizim, kendilerinin sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmediğimizi mi sanıyorlar? Hayır işitiriz ve yanlarındaki elçilerimiz de yaptıkları her şeyi yazarlar."[114] buyurulmaktadır.

Allah Teâlâ, insanların amellerini lehlerinde ve/veya aleyhlerinde şahit tutmak için her şeyi, tabir yerinde ise, kodlamakta, büyük küçük demeden o kıymetli meleklerine kaydettirmektedir.

Ve hesap günü o yazılanlar, bir kitap halinde sahiplerine dağıtılacaktır.[115]

Amellerin nasıl yazıldığı, o amel kitabının kıyamet günü insanlara nasıl dağıtılacağı, o kitapların nasıl okunacağı gibi sorular akla gelebilir. Tam olarak cevabı verilemeyecek bu tür sorularla meşgul olmaktansa vakanın kendisine dikkatlerin çevrilmesi daha doğrudur. "Önemli olan vakanın bizzat kendisidir. Ortaya bir kitap konacaktır. Bu kitapta, bizim bütün bir hayat serüvenimiz bulunacaktır. Duyulduğunda bizi memnun ve mesrur edecek haberlerle, bizi mahçup edecek haberler, bir halita halinde bize takdim edilen bu kitapta mevcuddur. "İşledikleri her şey kitaplarda mevcuddur. Küçük büyük hepsi satır satır (O kitapta) yazılmıştır."[116] ayetleri bu hakikati teyit etmektedir.

HAFAZA MELEKLERİ (KORUYUCU MELEKLER)

Meleklerin yüklendikleri bir başka misyon da insanları her türlü bela ve musibete karşı korumaktır. Tarık suresinde: "Hiç kimse yoktur ki üzerinde bir koruyucu, bir denetleyici (melek) bulunmasın."[117] denilerek bu husus ifade edilir. Her insan için en az bir, belki daha fazla koruyucu melek takdir edilmiştir.

---

114 Zuhruf, 43/80.
115 Ali İmran, 3/30; İsra, 17/13, 14.
116 Kamer, 54/52, 53.
117 Tarık, 86/4.

Her şeyden önce, bu koruyucu ve katip meleklerin varlığı, insana her an gözetim altında tutulduğunu, hem Allah (celle celâluhû) hem de bu melekler tarafından kuşatıldığını hatırlatmakta, onda kendisini kontrol etmesi adına çok önemli çağrışımlar yapmaktadır.

Bir hadislerinde Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) her insana 360 meleğin nezaret ettiğini ve insanı koruma altına aldıklarını ifade eder.[118] Kur'ân'da ise bu husus şöyle anlatılmaktadır: "Her birini (her bir insanı) önünden ve arkasından izleyen melekler vardır. O'nu Allah'ın emrinden (veya Allah'ın emriyle) korurlar."[119]

Her nefis üzerinde, onlar hangi pozisyon veya şartta olursa olsun mutlaka bir koruyucu vardır. Onu, her halinde bütün varlığıyla bütün fiil ve davranışlarını ve onunla ilgili olan her şeyi görür gözetir. Bunların hepsi de O'nun koruması, gözetimi ve kontrolü altında olur. Ki O, Levh-i Mahfuz'u da koruyan Yüce Allah'tır. Bir nefis ne kadar yüksek olursa olsun, her halinde üzerinde bir koruyucu bulunmaktan kurtulamaz. Hiçbir zaman kendi kendine başıboş bırakılmaz. Her an kontrol altındadır.

Hem Efendimizin hadisinden hem de bu zikredilen ayetlerden anlaşılan o ki, insanın üzerine üşüşen bela ve musibetler, insanı çepeçevre kuşatan melekler tarafından çok defa geri çevrilmekte, uzaklaştırılmakta ve insan böylece öldürücü binbir hadise altında ezilip gitmekten korunabilmektedir. Elbette ki bu muhafaza, İlâhî meşietin o şekilde tecelli etmiş olmasına bağlıdır. Zaten her meselede İlâhî murad, İlâhî dileme ve meşiet esastır. "Allah'ın olmasını dilediği şey olur; olmamasını dilediği şey de olmaz." hakikati de bize bunu anlatmaktadır.

Burada üzerinde durulması gereken bir başka husus da, meleklerin korunmasına layık olmak hususudur. Allah (celle celâluhû),

---

118 Suyuti, Ed-Dürrü'l- Mensur, 4/615.

119 Ra'd, 13/11.

insanı doğrudan koruduğu gibi, meleklerle de koruyabilir; fakat bunun için insanın, irade ve kalbi ile kontak olması, safvetinin bu mevzuya uygun bulunması, melekle münasebete geçmesi; Allah'la alâka ve rabıtasının devam etmesi ve bir manevî bağın gerçekleşmesi şarttır. Melekler âlemiyle münasebet kuran herhangi bir insanla melekler de münasebete geçerler; Bedir'de, Hayber'de yardımcı oldukları, sahabenin gasline ve cenazesine iştirak ettikleri gibi.. Meleklerin korumasını küçük çocuklarda ve beli bükülmüş yaşlılarda da görürüz; çünkü, Allah (celle celâluhû)'ın bunlara hususî bir merhameti vardır. Meleklerin insana yardım edip zahîr olmaları, insanın Hakk kapısından ayrılmamasına, ilhah ve ısrarla ciğeri sökülüyor, göbeği çatlıyor ve kalbi fırlıyor gibi yalvarıp, yakarmasına ve ruhunun infisale geçerek, O'nunla kontak olup melekût alemiyle münasebet kurabilmesine bağlıdır. Yoksa, esneyerek ve ne dediğinden habersiz bir kalble değil.. Kalıpla ve ucundan tutarak yapılan ibadetlerle bu münasebet kurulamaz; çile ve ızdırap çekmeden, meleğin semavî eli imdada koşmaz.[120]

TAVVÂFÛN MELEKLERİ (GEZGİN MELEKLER)

Meleklerden bazıları da yeryüzünde gezer, dolaşır, zikir ve ibadet meclislerini takip ederler. Onların vazife ve misyonları budur. Bu melekler, müminlerin Allah'ı anma zaman ve mekânlarını, ilim meclislerini, Kur'ân'ın müzakere ve mütalaa edildiği yerleri tespit eder, bazen onların ibadet ve hayırlı işlerine iştirak ederler. Onların meclislerini kuşatır, onlara dualar eder, af ve mağfiret talebinde bulunurlar. Bazen de Müslümanların bu işlerini Allah'a arz eder, tabir yerinde ise Yüce Yaratıcıya tekmil verirler.

"Yeryüzünde seyyar (gezgin) melekler vardır. Bunlar zikir meclislerini dolaşırlar. Böyle bir meclis bulduklarında orayı kuşatır ve doldururlar. Sonra da ellerini açar şöyle derler: "Ya

[120] Gülen, İnancın Gölgesinde, 1/142, 143.

Rabbi şu anda Senin kullarından bazılarının yanındayız. Onlar, Senin kitabını okumakta, Senin peygamberine salavat getirmekte ve Senin yüceliğini müzakere edip durmaktadır." Bunun üzerine Cenab-ı Hakk der: "Onları rahmetimle çepeçevre kuşatın, onların arasında bulunan asla talihsiz olmaz."[121]

Efendimiz, meleklerin Allah'a tekmil vermelerini şu üslupla anlatmıştır: "Melekler Allah'ın huzuruna varınca Cenab-ı Hakk ile melekler arasında şöyle bir konuşma geçer. Allah (celle celâluhû) sorar: "Nereden geliyorsunuz?" Melekler cevap verirler: "Seni anan kullarının yanından Ya Rabbi!" "Peki onlar ne diyorlardı?" "Seni tesbih, tahmid ve temcid ediyorlardı." (Senin büyüklüğünü, azametini ve yüceliğini ilan ile meşgul oluyorlardı.) Allah buyurur: "Onlar beni gördüler mi?" Melekler: "Hayır Rabbimiz, görmediler." "Ya görselerdi?" (O zaman olanca takatlarıyla Bana kullukta bulunacaklardı.) "Onlar ne istiyorlardı?" "Cennetini istiyorlardı Rabbimiz." "Onlar Cenneti gördüler mi?" "Hayır, görmediler." "Ya görselerdi?" (Görselerdi bir başka iştiyakla isteyeceklerdi!.) "Neden korkuyorlardı?" "Cehenneminden, Allah'ım." "Onlar Cehennemi gördüler mi?" "Hayır görmediler." "Ya görselerdi?" (Görselerdi, mutlaka onları Cehennemden korumamı daha şiddetli isteyeceklerdi.) Bunun üzerine Cenab-ı Hakk şöyle buyurur: "Meleklerim, siz şahid olun Ben o kullarımı affettim." Melekler: "Ya Rabbi onların içinde birisi vardı ki, esas gayesi Seni anmak değildi. O oraya dünyevi bir gaye için gelmişti." derler. Sonsuz Merhamet Sahibi: "Onlar öyle bir topluluktur ki, onların arasında bulunan (niyeti çok halis olmasa da) onlara verilenden mahrum edilemez." buyurur.[122]

MÂLİK

Her yerde olduğu gibi, cehennemde de, Allah'ın sübhan icraatlerini yerine getiren melekler vardır. Mâlik adındaki melek,

---

121 Buhari, Deavat, 67; Müslim, Zikr, 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/382.
122 Buhari, Deavat 66; Tirmizi, Deavat 129.

cehennemde bekçilik yapan meleklerin başı durumunda olup onlara nezaret etmektedir.

Nurdan yaratılmış olsalar, gerçek görüntüleri ile bakanları hayran bırakacak kadar güzel olsalar bile, cehennemde vazife yaptıkları için, mücrimlere öyle gözükmeyecekleri, bilâkis onları korkutacak, dehşete düşürecek bir görünüme bürünecekleri ifade edilmiştir.

Kur'ân, cehennemliklerin Mâlik'le olan konuşmalarından bahseder: "Suçlular ise cehennem azabında ebedî kalacaklar, azapları hiç gevşetilmeyecek, orada bütün ümitlerini yitirmiş olarak kalacaklardır. Böyle yapmakla Biz onlara haksızlık etmedik, ama asıl kendileri öz canlarına zulmettiler. Şöyle feryad ederler: "Ey Mâlik! Ne olur, tükendik artık! Rabbin canımızı alsın, bitirsin işimizi!" O da: "Ölüp kurtulmak yok, ebedî kalacaksınız burada." der."[123]

Mâlik'ten başka meleklerin de cehennemde vazife yaptıklarını şu ayetler anlatır:

Ateşte olanlar bu sefer, cehennem bekçilerine: "Ne olur, Rabbinize bizim için yalvarın. Bir gün olsun, azabımızı hafifletsin!" derler. Onlar: "Peygamberleriniz size açık açık delillerle gelmediler mi?" deyince: "Evet!" diye cevap verirler. Bu defa onlar: "O halde siz kendiniz yalvaracaksanız yalvarın (biz sizin durumunuzdaki kimseler için dua etmeyiz.)" derler. Kâfirlerin duaları ise neticesiz kalır.[124]

"Kâfirler bölük bölük cehenneme sürülür. Nihayet oraya varıp da kapılar açılınca cehennem bekçileri onlara şöyle sorar: "Size Rabbinizin ayetlerini okuyan ve Allah'ın huzuruna çıkacağınız bu günü bildirerek, sizi uyaran peygamberleriniz gelmedi mi?" "Evet geldiler." derler, "fakat kâfirler hakkında azap hükmü kesinleşti, şimdi ne desek boş!" Sonra onlara "Cehennemin kapılarından

---

[123] Zuhruf, 43/74-77.
[124] Mümin, 40/49, 50.

orada ebedi kalmak üzere, girin! Allah'a karşı büyüklük taslayanların barınakları ne fena bir yer!" denilir.[125]

"Rabblerini inkâr edenlere de cehennem azabı var. Gidilecek ne kötü yerdir orası! Onlar oraya atılınca, cehennemin müthiş homurtusunu, kaynaya kaynaya çıkardığı uğultuyu işitirler. Cehennem, öfkesinden neredeyse çatlayacak haldedir. Ne zaman oraya yeni bir kafile atılsa, oranın bekçileri: "Sizi uyaran bir peygamber daveti size ulaşmadı mı?" diye sorarlar. Onlar şöyle cevap verirler: "Evet, bizi uyaran oldu, ama biz onu yalancı saydık ve "Rahman hiçbir vahiy indirmedi, siz besbelli bir sapıklık içindesiniz." dedik. Ve ilave edecekler: "Şayet biz gerçeği işiten ve aklını çalıştıran kimseler olsaydık, elbette bu alevli ateşe girenlerden olmazdık!" Böylece günahlarını itiraf ederler. Bizden uzak olsun o cehennemlikler!"[126]

Yukarıdaki ayetlerden, cehennemliklerin bu melekleri gördükleri, onların melek olduklarını ve Allah'la irtibat halinde olduklarını bildikleri, onlarla konuştukları, tattıkları azabı hak ettiklerini itiraf ettikleri anlaşılmaktadır.

RIDVAN

Cehennemdeki meleklerin başında Mâlik olduğu gibi, cennetteki meleklerin başında da Rıdvan adlı melek vardır.[127]

Kur'ân, cennet meleklerinden şöyle bahseder: "O güzel akıbet Adn cennetleri olup, onlar babalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi olanlarla birlikte o cennetlere girerler. Öyle ki melekler de her kapıdan yanlarına varıp: "Sabretmenize karşılık size selamlar, selametler! Dünya diyarının ne güzel akıbetidir bu!" diyeceklerdir."[128]

---

125 Zümer, 39/71, 72.
126 Mülk, 67/6- 11
127 İbn Kesir, El-Bidaye ve'n-Nihaye, 1/45.
128 Ra'd, 13/23, 24.

"Onlar ki melekler canlarını tatlılıkla alırlar: "Selam size! Yaptığınız işlerden dolayı buyurun cennete!" derler."[129]

"Rabb'lerine karşı gelmekten sakınanlar ise bölük bölük cennete sevkolunurlar. Nihayet oraya varıp da kapıları açılınca cennet bekçileri "Selam olsun sizlere, ne mutlu size! Haydi, ebediyyen kalmak üzere giriniz oraya!" derler."[130]

Efendimiz, Hâzin adlı bir melekten daha bahsetmiştir ki Rıdvanla aynı melek olma ihtimalı vardır. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır:

"Cennetin kapısına gelir ve açılmasını isterim. Hâzin sorar: "Sen kimsin?" Cevap veririm: "Ben Muhammed'im." Hâzin, sözüne şöyle devam eder: "Ben bu kapıyı senden evvel hiç kimseye açmamaya emrolundum."[131]

Hâzin'in çoğulu Hazene'dir. Kur'ân bu ifadeyi kullanarak cennet bekçilerinden bahseder.

Anlaşılan o ki cennette vazifeli melekler, Allah'ın rızasını kazanmış cennetlikleri vefat ederken cennetle müjdeleyecek, cennete girerken onları selamlayacak ve onların gönüllerini sürur ve sevinçle dolduracak, cennette de onların mutluluklarını paylaşacaklardır.

HÂRUT VE MÂRUT

Bu iki meleğin adları Kur'ân'da şu şekilde geçmektedir: "Tuttular Süleyman'ın hükümranlığı hakkında şeytanların uydurdukları sözlere tâbi oldular. Halbuki Süleyman küfre girmemişti. Fakat asıl o şeytanlar küfre girdiler. Halka sihri ve Bâbil'de Hârut ve Mârut adlı iki meleğe indirilen şeyleri öğretiyorlardı. Oysa o ikisi: "Biz sırf imtihan için gönderildik, sakın kâfir olma!" demedikçe hiç kimseye sihir öğretmezlerdi. İşte

129 Nahl, 16/32.
130 Zümer, 39/73.
131 Müslim, İman, 333; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/136.

bunlardan koca ile karısının arasını açacak şeyler öğreniyorlardı. Fakat Allah'ın izni olmadıkça onlar bununla hiç kimseye zarar veremezlerdi. Onlar kendilerine zarar getirip fayda vermeyen şeyler öğreniyorlardı. Büyüye müşteri olan kimsenin ahiretten nasibi olmadığını pek iyi biliyorlardı. Karşılığında kendi varlıklarını sattıkları şey ne kötü! Keşke bunu anlasalardı!"[132]

Bu melekler, vahy meleği değildir. İnsanlara sihri öğretmeleri de peygamberlere gelen vahy derecesinde olmamıştır. Öyleyse bu talim, ilham şeklinde olmalıdır. Elmalılı, bu yaklaşımın, tefsirlerden çıkan genel manaya daha uygun olduğunu; Bâbil şehrindeki bazı insanların ilhama mazhar olmak suretiyle sihri öğrendiklerini; bu meleklerin kendi hakiki görüntüleri ile de insan suretinde de bu şehir halkına görünmediklerini ifade eder.[133]

"Melekler, sihir mi öğretmişlerdi?" sorusuna cevap olarak şunlar söylenebilir: Demek oluyor ki, eski bir medeniyet merkezi olan Bâbil şehri ahalisinden birtakım kimseler, böyle ilhama mazhar olmuşlar, bu sayede hilkatteki gizli sırlardan bazı harika ve acaip şeyler öğrenmişler ve öğrenirken bunların şerre de müsait olduğunu, şu halde kötüye kullanılmasının küfür olacağını da anlamışlardır. O halde bu iki meleğe indirilen ve Bâbil halkından birçoğuna ilham yoluyla öğretilen bu şeyler hadd-i zatında sihir değil idi. Fakat sihir olarak da kullanılabilir ve böyle kullanılınca da katıksız küfür olurdu. Bunun için ayette bunun sihir olduğu ifade edilmiştir. Aslında her bilgi böyledir. Gerçekte, ilmin hepsi hürmete şâyandır. Fakat büyüklüğü ölçüsünde ve ilim olması bakımından hayra ve şerre müsaittir. İlim ne kadar derin, ne kadar ince ve yüksek olursa, şer ve fitne ihtimali de o nisbette büyük olur. Bundan dolayıdır ki, hakikatin kendisi olan hak dini ve doğru yolu ispat ve destek için Allah tarafından lütfedilen mucizeler ve kerametler, diğer ilimler, hikmetler ve fenler

---

132 Bakara, 2/102.
133 Elmalılı, Tefsir, 1/446, 447.

bahane edilerek âlemde ne kadar küfürler, ilhad ve melanetler yayılmıştır.[134]

MÜNKER VE NEKİR

İnsanların son duraklarına varıncaya kadar, ki yolculuklarında bir diğer istasyon kabirdir, ruhlar âleminde başlayan yolculuk, anne karnına intikal, dünya hayatını yaşama şeklinde devam eder. Sonra da berzah âlemine geçilir. Berzah âleminin başlangıcı ölümle olur. İnsanlar kabre girdiklerinde bir sorguya çekilme süreci yaşarlar. Burada da adları Münker Nekir -bir rivayette Münkir Nekir- olan melekler vardır.

Müfessirler, "Allah iman edenleri hem dünyada hem ahirette o sabit söz üzerinde sağlam bir şekilde tutar. Zalimleri ise şaşırtır. Allah elbette dilediğini yapar."[135] ayetini kabirdeki bu sorgulamaya işaret eden ayet kabul etmişlerdir.

Bu melekler, kabirde "Rabbin kim? Dinin ne? Peygamberin kim?" sorularını sorarlar. İyileri de, facirleri de imtihan ederler. Görüntü ve ses itibariyle fevkalâde ürkütücü ve korkutucudurlar.[136]

Herkesin nasıl yaşıyorsa öyle öleceği, nasıl ölürse öyle dirileceği ve kabirde de bu sorgu meleklerine ona göre cevap vereceği açıktır.

DAĞLARA MÜVEKKEL MELEKLER

Dağlara müvekkel; onları hareket ettirmek, tutmak ve Allah'ın onlar hakkındaki muradını anında yerine getirmek üzere görevli melekler vardır. Bizler, bu meleklerin varlığını yine Efendimizin sözlerinden anlıyoruz:

Bir gün Hz. Aişe (radıyallâhu anh) Efendimize, Uhud Savaşı'ndan daha şiddetli bir günle karşılaşıp karşılaşmadığını sormuştu.

---

134 Elmalılı, Tefsir, a. y.
135 İbrahim, 14/27.
136 İbn Kesir, a.g.e. 1/44.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Öyle bir günü kavminden gördüm." dedi ve devam etti. "Akabe günü her şeyden daha şiddetli bir gün idi. İbn abdi Laleyl'e tebliğde bulunmuştum. Benim gönlüme göre cevap vermemişti. Ben mükedder yürüyordum. Karnı Sealib denilen yere gelip başımı kaldırdığımda bir bulutun beni gölgelediğini gördüm. Baktım, bulutun içinde Cebrail var. Bana "Allah, kavminin sana söylediklerini, seni nasıl reddettiklerini duydu, sana dağlara müvekkel meleği, ona istediğini emretmen üzere gönderdi." dedi. O melek bana seslendi: "Ya Muhammed! Allah, kavminin sana söylediklerini duydu. Ben dağlara müvekkel meleğim. Rabbin beni, istediğini bana emredesin diye gönderdi. İstersen Mekke'nin etrafındaki dağları Mekke'nin üzerine geçirebilirim." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü: "Hayır, bilâkis ben, Allah'ın, onların nesillerinden sadece Allah'a ibadet eden, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan insanlar çıkarmasını ümit ediyorum." diye mukabelede bulundu.[137]

BULUTLARA, RÜZGÂRLARA MÜVEKKEL MELEKLER

Mikail (aleyhisselam) arz edilirken, onun bitkilere, yağmur ve kar damlalarına müvekkel melek olup, diğer meleklerden yardımcılarının bulunduğu hususu geçmişti. İşte bu melekler, toprağa, bulutlara, rüzgârlara müvekkel meleklerdir. Onlar, rüzgâr ve bulutları kontrol eder, onları yönlendirirler. Her bir yağmur tanesi bir meleğin kontrolünde yeryüzüne iner. [138]

Efendimiz, şimşeğin, bulutlara müvekkel melek olduğunu ifade etmiştir.

Bu gruba giren melekler, Kur'ân'da şu üslupla anlatılırlar: "İyilik için birbirinin peşinden gönderilenler, Esip savuranlar, Tohumlarını yaydıkça yayanlar, Hakla batılı, doğru ile eğriyi

137 Buhari, Bedü'l-halk, 7; Müslim, Cihad, 11.
138 İbn Kesir, El-Bidaye ve'n- Nihaye, 1/41.

ayırt edenler, Hak sahiplerine özür, yahut haksızlara tehdit olarak vahyi getiren melekler hakkı için…”[139]

“Bütün kuvvetleriyle koşanlar, Neş’e ve şevkle yürüyenler, Yüzüp yüzüp gidenler, Yarışıp geçenler, İşleri düzenleyip yönetenler…”[140]

“O tozutup savuran (rüzgârlara), Yağmur yüklenen bulutlara, Kolayca akıp giden şeylere, Emirleri, rızıkları, yağmurları vb. şeyleri taksim eden meleklere yemin ederim ki…”[141]

İNSANLARLA OLAN MÜNASEBETLERİ

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere, melekler, insanlarla bir hayli içli dışlıdırlar. “Melekler ki tabiri caizse bir elleri arşta diğer elleri ise bizim kalb ve latifelerimize kadar uzanmış durumdadır. Zaman ve mekân kaydından münezzeh melekût âleminin bu sâfî varlıkları, durmadan bizim his dünyamızı hallaç edip yoğurmaktadır. Onlar her an, her yerde Cenab-ı Hakk’ın izin ve emriyle bulunabilirler. İşte bu vasıflara sahip meleklerle münasebet kurma, insanı ulvî âlemlere uçuyor gibi bir mazhariyete erdirir. Bast hali dediğimiz hal, bunun bir tezahürüdür. Yani insanın ruh dünyasındaki inkişafı, meleklere ait âlemden gelen meltemlerin tesiriyledir. Bütün karamsarlık ve kötümserlikler ise, kabz halinin bir tezahürüdür ki, Cenab-ı Hakk’ın ““Kâbız” isminin tecellisiyle meydana gelmektedir. Yani karanlık âlemlerle münasebet kurma oranında bu isim, bu tür tezahüre sebebiyet verecek şekilde tecelli etmektedir.”[142]

Melekler, müminlerle olduğu gibi inanmayanlarla da münasebet içerisindedirler.

---

139 Mürselat, 77/1-6.
140 Naziat, 79/1-5.
141 Zariyat, 51/1-4.
142 Gülen, a.g.e. 1/222.

MÜMİNLERLE OLAN MÜNASEBETLERİ

Müminleri Sevmeleri

Melekler, müminlerin dostlarıdır. Kur'ân, bu hususu ifade sadedinde: "Rabbimiz Allah'tır." deyip sonra da istikamet üzere, doğru yolda yürüyenler yok mu, işte onların üzerine melekler inip: "Hiç endişe etmeyin, hiç üzülmeyin ve size vaad edilen cennetle sevinin!" derler. Dünya hayatında da, ahirette de biz sizin dostunuzuz. Orada sizin canınızın çektiği her şey, Ğafur ve Rahîm'den affı, merhamet ve ihsanı bol olan Allah tarafından bir ikram olarak sizindir. Hem orada siz bütün istediklerinize kavuşacaksınız."[143] buyurmaktadır.

Meleklerin müminleri sevmeleri, aslında onların Allah'a olan itaat ve bağlılıklarından ileri gelmektedir. Onların bir kulu sevmeleri, aslında Cenab-ı Hakk'ın o kulunu sevdiğini göstermektedir. Diğer tabirle Allah (celle celâluhû), bir kulu sevdiğinde melekler de onu severler. Daha önce de zikredilen hadis-i şerif bunu ifade etmektedir: "Allah Teâlâ: Allah bir kulunu sevdiği zaman Cebrail'e seslenir: "Ey Cebrail, şu kulumu Ben seviyorum, sen de sev." Cebrail onu sever. Sonra Cebrail, sema ehline seslenir: "Ey melekler! Şu kulu Allah seviyor, ben de onu seviyorum, siz de sevin." Melekler de o kulu severler. Sonra o şahıs için yeryüzünde bir sevgi yerleştirilir. (İnsanlar da onu severler.)"[144]

Melekler, Allah'a iman etmiş, sonra da bu imanlarını istikamet ile süslemiş insanları kendilerine dost edinir, Allah'ın sevgisine mazhar olmuş müminleri, Allah'tan ötürü sever, kalblerine kuvvet verir, cesaretlendirir, teselli ederler.

Müminlere Dua ve İstiğfar Etmeleri

Melekler, sevdikleri, kendilerine dost edindikleri Müslümanları hemen hiç yalnız bırakmazlar. Onların her zaman

143 Fussilet, 41/30-32.
144 Buhari, Bedü'l-halk, 6; Edeb, 41, Tevhid, 33; Müslim, Birr, 157.

yanındadırlar. Müminlerin affa mazhar olmaları, Allah'ın rızasına ermeleri onları tabir yerinde ise çok mutlu eder.

"...Müminler için şöyle mağfiret diler ve dua ederler: "Ey Ulu Rabbimiz, senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır! O halde tövbe edenleri ve Senin yoluna tâbi olanları affet ve onları cehennem azabından koru! Ey bizim ulu Rabbimiz! Sen, onları ve onlarla birlikte babalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi kimseleri kendilerine vaad ettiğin Adn cennetlerine yerleştir. Muhakkak ki Sen Aziz ve Hakimsin; üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibisin. Hem onları kötülüklerden, günahlardan koru! Sen kimi dünyada kötülüklerden korursan, muhakkak ki ona (ukbada) merhamet edersin..."[145]

Ahzab suresinde de, meleklerin Cenab-ı Hakk'la beraber müminlere "salât"ta bulundukları ifade edilmektedir.[146] Ayette geçen salât kelimesi, Allah Teâlâ'ya nispet edilince yani Allah'ın müminlere salâtı, onlara merhamet etmesi ve meleklerin nazarında onları yüceltip övmesi şeklinde tefsir edilmiştir. Meleklerin salâtı, müminlere dua ve istiğfarda bulunmaları olarak anlaşılmıştır.[147]

Müminleri Müjdelemeleri

Melekler, müminlerle çok alâkadar olmakla birlikte farklı hayat buudunda yaşadıkları; tenteneli perdenin öbür tarafında bulunduklarından ötürü, biz, onların faaliyetlerine muttali olamayız. Perdenin arkasından haberler veren peygamberlerdir ki bizlere meleklerden bahseder, onlar hakkında bilgi verirler. Melekler, bizim için gayb hükmünde olsa da peygamberler için öyle değildir. Onlar, meleklerle konuşur, onların hallerini bilebilirler. Bir de ölüm ötesi hayatta artık o perde sıyrılacağı, imtihan

---

145 Mümin, 40/7-9.
146 Ahzab, 33/43.
147 Aşkar,Âlemü'l- Melaiketi'l- Ebrar, 65.

ortadan kalkacağı, her şey ayan beyan olacağı için müminler de onları görebilecek, onlarla konuşabileceklerdir. Örneğin müminler cennete girerken onları melekler karşılayacak ve cennetle müjdeleyeceklerdir.

Bundan başka, meleklerin müminleri müjdelemeleri ile alâkalı olarak Kur'ân, İbrahim ve Zekeriya peygamberleri anlatır:

Melekler, insan suretinde Hz. İbrahim (aleyhisselam)'a gelmiş, ayrılmak üzerelerken de büyüdüğünde âlim olacak bir çocuğu, Hz. İsmail (aleyhisselam)'ı müjdelemişlerdi.[148]

Melekler aynı şekilde Hz. Zekeriya (aleyhisselam)'a da gelmişler, onun yakında Yahya adında bir oğlu olacağını müjdelemişlerdi.[149]

Bir gün Efendimiz "Bana Cebrail geldi ve 'Ya Resûlallah! Bu gelen Hatice'dir. Elinde içinde yemek olan bir kapla geliyor. O yanına vardığında Rabbinden ve benden selam söyle ve onu gamın tasanın olmadığı cennette kamıştan bir köşk ile müjdele.' demişti."[150]

Melekler, nadiren de olsa Peygamberlerin dışındaki insanlara da görünebilirler. Müslim'de geçen bir vaka bunu teyit etmektedir: "Bir gün bir adam, başka bir yerdeki kardeşini ziyaret etmek için yola çıkar. Allah, bu zatın yolunun üzerine bir meleği oturtur. Karşılaştıkları zaman melek o zata nereye gidiyor olduğunu sorar. O zat, falanca yerdeki kardeşini ziyarete gittiğini ifade eder. Melek, herhangi bir dünyevi maksadının olup olmadığını sorunca o zat: "Hayır, Allah için kendisini seviyor olmaktan başka bir maksadım yoktur." diyerek niyetini söyler. Bunun üzerine melek: "Ben Allah'ın sana gönderdiği elçisiyim. Şüphe

---

148 Zariyat, 51/28.
149 Ali İmran, 3/39.
150 Buhari, Menakıbu'l-ensar, 20; Müslim, Fedailu's-sahabe, 71.

yok ki senin arkadaşını sevdiğin gibi Allah da seni sevmektedir." der [151]

Melekler, dünyada peygamberleri müjdeledikleri gibi, ahirette de Müslümanları müjdeleyecek, onlara şöyle diyeceklerdir: "Rabb'lerine karşı gelmekten sakınanlar ise bölük bölük cennete sevkolunurlar. Nihayet oraya varıp da kapıları açılınca cennet bekçileri "Selam olsun sizlere, ne mutlu size! Haydi, ebediyyen kalmak üzere, giriniz oraya!" derler."[152]

Müminler cennete girerken, melekler onları karşılayacak, hoşâmedide bulunacaklardır. Melekler sanki müminlerle beraber sevinmekte, onların dertleriyle dertlenmekte, onların başarılarıyla mesrur, sıkıntılarıyla mükedder olmakta, hayatlarını müminlerin halet-i ruhiyelerine göre düzenlemektedirler.

İbadet Eden Müminlere Salâtta Bulunmaları

"Melekler, namaza, cemaate gelenler müminlere, onlar sessizce namazı bekledikleri müddetçe 'Allah'ım onu affet, ona merhamet et.' diye dua ederler."[153]

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem), Allah Teâlâ'nın ve meleklerin namazda ilk safta bulunanlara dua ettiklerini ifade buyurmuştur.[154]

Melekler, safları düzgün tutan müminlere de oruç için sahura kalkanlara da salâtta bulunmakta, affa mahzar olabilmeleri için dua etmektedir.

Allah Resûlü, kendisine salât ve selamda bulunanlara, onlar az çok demeden salâtlarına devam ettikleri müddetçe meleklerin de o müminlere salâtta bulunduklarını ifade etmiştir.[155]

---

[151] Müslim, Birr, 39; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/292, 408.
[152] Zümer, 39/73.
[153] Buhari, Ezan, 30, Salât, 87; Müslim, Salât, 272; Muvatta, Cuma, 16.
[154] Ebu Davud, Salât, 93; Nesai, İmame, 25; İbn Mace, İkame, 5, 51.
[155] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/445

"Melekler, bütün sema ve yer ahalisi, hatta yuvasındaki karınca ve balıklar bile insanlara hayrı öğretenlere salâtta bulunur, onlar için istiğfar ve dua ederler."[156]

Melekler, cuma günü mescidlerin kapılarında dikilir, öncelik sırasına göre onları kaydederler. İmam hutbe okumak için minbere çıktığında safa girer, hutbeyi dinlerler.[157]

Bir gün, mescidde namaz kılınırken Efendimiz rukudan başını kaldırdığında "semiallahu limen hamideh" demişti. Arka saflardan birisi "Rabbena velekel hamd, hamden kesiran tayyiben mübareken fih" dedi. Efendimiz namazını bitirince "O sözü söyleyen kimdi?" diye sordu. O şahıs "ben" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Otuz küsur meleği, bu sözlerin sevabını ilk önce yazmak için yarış ederlerken gördüm." buyurdu.[158]

Müminlerin Yaptığı Dualara "Amin" Demeleri

Melekler, müminlerin yaptıkları dualara amin derler. Onların amin demeleri, o duanın makbuliyeti ve acil olarak icabeti olarak şerh edilmiştir.

"Müslüman bir kişinin, bir Müslüman kardeşinin ardından onun lehine duası, kabule çok yakın bir duadır. Dua edenin başında bir melek bulunur. O insan, kardeşi için dua ettiğinde o melek "Amin, bir misli de senin için olsun" der."[159]

Bir müminin kendi aleyhine "Allah canımı alsın, Allah belamı versin." kabilinden dualar etmesi ise dinimizce uygun görülmemiştir. Efendimiz "Sizler, kendinize sadece hayır duasında bulunun. Çünkü melekler sizin ettiğiniz dualara "amin" derler"[160] buyurmuştur.

---

156 Tirmizi, İlim, 19.
157 Buhari, Cuma, 31, Bedü'l-halk, 6; Müslim, Cuma, 24, 25.
158 Buhari, Ezan, 126; Müslim, Mesacid, 149; Ebu Davud, Salât, 119.
159 Buhari, Zikir, 87; Ebu Davud, Vitr, 29.
160 Müslim, Cenaiz, 7; İbn Mace, Cenaiz, 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/297.

İlim ve Zikir Meclislerinde Bulunmaları

Yüce Allah'ın, yollarda dolaşan, gezgin (tavvâfûn) melekleri vardır. Zikir meclislerini ararlar. Allah'ı anan bir topluluk bulduklarında onları kanatlarıyla çepeçevre sararlar.[161]

Bir başka hadiste şu ifade edilir: "Eğer bir topluluk, Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Allah'ın kitabını okur, kendi aralarında mütalaa ederlerse, muhakkak onların üzerine bir sekine iner, rahmet onları kaplar, melekler onları kuşatır, Allah Teâlâ da kendi katında bulunanlara meleklere onlardan övgüyle bahseder."[162]

Melekler, yaptığı işten razı olduklarından ötürü ilim talebesi önünde kanatlarını yerlere kadar indirirler.[163] Bu, onların tevazuundan kaynaklanır.

Bazı melekler de Müslümanları takip eder, onların peşlerinden ayrılmazlar. Sabah ve ikindi namazlarında da nöbet teslimi yapmak için bir araya gelirler. Bu vakitlerde de Müslümanları namaz kılıyorken görürler. Bu melekler Allah'ın huzuruna yükseldiklerinde Cenab-ı Hakk, onlara kullarını nasıl bıraktıklarını sorar. Onlar: "Onları bıraktığımızda da namaz kılıyorlardı, yanlarına geldiğimizde de namaz kılıyorlardı." derler."[164]

Efendimize yapılan salât ü selamı kendisine ileten; Kur'ân okunduğu zaman inen[165] melekler de vardır.

Bazı melekler, müminlerin ibadetlerine iştirak eder, onların ibadetleriyle bütünleşmektedirler. Bu bağlamda şeref-su dûr olmuş hadislerden şu ikisini örnek olarak verebiliriz:

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) "İmam, "gayril mağdubi aleyhim veladdâllin" deyince siz "Âmin" deyin. Zira her kimin âmin deyişi meleğin "Âmin" deyişine denk gelirse (meleğin sesine

161 Buhari, Deavat, 66; Müslim, Zikir, 25; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/252, 359.
162 Müslim, Zikir, 39; Tirmizi, Deavat, 7.
163 Ebu Davud, İlim 1; Tirmizi, İlim, 19; Nesai, Tahare, 112.
164 Buhari, Mevakit, 16, Bedü'l-halk, 6; Müslim, Mesacid, 210.
165 Müslim, Fedailu'l-Kur'ân, 15; Müslim, Müsafirin, 242.

karışır da mele-i alaya yükselirse) Allah onun geçmiş günahlarını mağfiret eder."[166] buyurmuştur.

Bir başka hadiste de: "İmam, "semiallahu limen hamideh" deyince siz de "Allahümme Rabbena lekel hamd" deyin. Kimin sözü meleklerin sözüne denk gelirse onun geçmiş günahları affolur."[167] buyurulmuştur.

Müminlerle Beraber Savaşlara Katılmaları

Kur'ân-ı Kerim'de meleklerin yoğun olarak anlatıldığı hususlardan biri, onların müminlerle beraber savaşlara katılmalarıdır. Allah Teâlâ, müminleri teyit etmek, onların psikolojilerini yükseltmek, cesaretlendirmek, metafizik gerilime sokmak, müjdelemek, kalblerine itminan vermek gibi birçok sebepten ötürü meleklerini göndermiş, onları müminlerle aynı safta harbe sokmuştur.

"Gerçekten, sizler birkaç biçare iken, Bedir'de Allah sizi yardımına mazhar etmişti. O halde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız. O vakit sen müminlere: "Rabbinizin, indirdiği üç bin melek ile size imdat göndermesi yetmez mi?" diyordun. Evet, eğer sabreder ve itaatsizlikten sakınırsanız, -düşmanlarınız da hemen üzerinize geliverirlerse- Rabbiniz, formalı formalı tam beş bin melek göndererek size yardım edecektir. Allah bu imdadı sırf size müjde olsun ve kalbleriniz bununla müsterih olsun diye yaptı. Nusret ve zafer, ancak mutlak galip, tam hüküm ve hikmet sahibi Aziz ve Hakim olan Allah tarafından gelir. Evet, Allah Teâlâ kâfirlerden ileri gelenleri imha etmek veya onları başaşağı ederek ümitsiz bir hale düşürmek için size bu imdadı gönderdi."[168]

Yine Bedir Savaşı ile alâkalı olarak şu ayetler nazil olmuştur:

---

[166] Buhari, Ezan, 111, 112; Deavat, 64; Müslim, Salât, 72.
[167] Buhari, Ezan, 125; Bedü'l- Halk, 7.
[168] Ali İmran, 3/123-127.

"O vakit siz Rabbinizden yardım diliyordunuz. O da: "Ben işte art arda bin melekle size yardım ediyorum." diye duanızı kabul buyurmuştu. Bunu da Allah size sırf bir müjde olsun ve bununla kalbleriniz yatışsın diye yapmıştı. Yoksa zafer ancak Allah katındandır. Gerçekten Allah mutlak galiptir ve hikmet sahibidir. O sırada size, yine katından bir güven ve esenlik olmak üzere bir uyku sardırıyordu, sizi temizlemek, şeytanın vesvesesini sizden gidermek, yüreklerinize kuvvet vermek ve ayaklarınızı sağlam durdurmak için gökten üzerinize yağmur indiriyordu. Rabbin meleklere vahyediyordu ki: "Muhakkak Ben sizinle beraberim, haydi siz de müminlere sebat ve cesaret verin. Kâfirlerin kalblerine korku salacağım. Haydi vurun onların boyunlarına, vurun onların parmaklarına!"[169]

Hendek Savaşı ile alâkalı olarak da şu ayetler indirilmiştir:

"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani birleşik ordular üzerinize saldırmıştı da, Biz onlara karşı, bir rüzgar ve sizin göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah yaptığınız her şeyi görüyordu."[170]

Bu ayette geçen ordulardan maksat meleklerdir.

Hendek Savaşı'nın ardından Efendimiz silahını bırakmış, hatta yıkanmıştı. Cebrail (aleyhisselam) üstünü başını temizliyor olduğu halde gelmiş, Efendimize "Silahını bıraktın mı? Biz henüz bırakmadık, ashabını çıkar." demiş, Allah Resûlü "nereye?" deyince Hz. Cebrail Beni Kurayza tarafına işarette bulunmuştu.[171]

Savaş eden Müslümanlardan birisi, meleklerden birinin düşmanlardan birine vururken çıkardığı darbe sesi ile atını mahmuzlarken çıkardığı sesi duymuştu.[172]

---

[169] Enfal, 8/9-12.
[170] Ahzab, 33/9.
[171] Buhari, Megazi, 30.
[172] Buhari, Cihad, 49; Müslim, Cihad, 58; Ebu Davud, Menasik, 41.

Ayrıca, Kurtuluş Savaşı'nda, meleklerin Müslümanlara yardım ettiğine, birçok insana değişik şekillerde göründüklerine dair birçok müşahade ve nakiller de bu konuyu desteklemektedir.

Efendimizi Korumaları

Bir gün Ebu Cehil, Efendimize zarar vermek istemiş, O (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken boynuna ayağıyla basmaya niyetlenmişti. Niyetini yerine getirmek için Efendimizin yanına yaklaşırken aniden geri dönmüş, elleriyle kendini koruyor gibi yaparak geri çekilmişti. Ona ne olduğunu sorduklarında "Onunla aramızda ateşten bir hendek belirdi." demişti. Konuyla alâkalı olarak Efendimiz: Eğer bana yaklaşsaydı melekler onu parçalarlardı." buyurmuştur.[173]

Müminlerin Cenazelerinde Bulunmaları

Hz. Cabir anlatıyor: "Babam, savaştan sonra ağzı yüzü düşmanlar tarafından koparılmış, parçalanmış (müsle yapılmış) olarak Efendimizin huzuruna getirildi. Ben, babamın yüzündeki örtüyü kaldırdım. Kavmim beni bundan menetti. O anda yakınlarımdan birinin çığlığı duyuldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) 'Niye ağlıyorsun! Onu melekler kanatlarıyla gölgelendiriyorlar.' buyurdu."[174]

Sad b. Muaz hazretleri vefat ettiğinde Efendimiz: "Sad'ın vefatından ötürü arş titredi. Semanın kapıları onun için açıldı. Üst üste yığılmış yetmiş bin melek onun vefatına şahitlik yaptı. Sonra o yığılma geçti." demiştir.[175]

Anne Karnındaki Bebeğe Ruh Üflemeleri

Meleklerin insanlarla münasebeti, daha insanoğlu ana karnında iken başlar. Buhari ve Müslim'in beraberce rivayet ettikleri

173 Müslim, Münafıkun, 38; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/370.
174 Buhari, Cenaiz, 34, Cihad, 20; Müslim, Fedailu's-Sahabe, 129, 130.
175 Buhari, Menakıb, 12; Müslim, Fedailu's-Sahabe, 123-125.

bir hadis, bu konuda bize gayet aydınlatıcı bilgi vermektedir. Hadiste şöyle denilmektedir:

"Allah (celle celâluhû), anne rahmine bir meleği vazifelendirir. O melek ana rahmine nutfe düşmesinden itibaren her safhada Rabbe seslenir ve "Rabbim, şu anda "nutfe"; Rabbim şu anda "alaka"; Rabbim şu anda "mudğa" der. Cenab-ı Hakk, o cenini yaratmayı murad buyurursa melek sorar; "Rabbim, bu erkek mi olsun dişi mi? Cehennemlik mi yoksa Cennetlik mi? Rızkı nedir? Eceli nedir? Bütün bunlar kişi daha anasının karnında iken yazılır."[176]

Konuyla alâkalı bir başka hadiste de şu husus ifade edilmiştir:

"Sizden her birinizin yaradılışı evvela ana karnında kırk günde toplanır. Sonra kan pıhtısı, sonra bir çiğnem et olur. Sonra ona melek gönderilir ve ruh üflenir. Ve meleğe, "Rızkını, ecelini, amelini, şaki mi, said mi olacağını yazması söylenir."[177]

Bu ve benzeri hadislerde anlatılan yazma ameliyesi, levh-i mahfuzda kayıtlı bilginin, meleklerce istinsahı yani başka bir yere tekrar yazılması manasına gelir. Zira, eşya daha vücuda gelmeden evvel, ilmi planda, "levh-i mahfuz-u a'zam"da tespit edilmiş bulunmaktadır ki, buna bu yönüyle kader denmektedir.[178]

KÂFİRLERLE OLAN MÜNASEBETLERİ

Melekler, kendi yapılarına bütünüyle ters bir bünyeye sahip, Allah ile hiçbir bağı olmayan inançsızlardan hoşlanmazlar. İman, ibadet, itaat için yaratılmış olan meleklerin, bunlarla hiç alâkası olmayan kâfirleri sevmeyecekleri açıktır.

Allah Teâlâ, meleklerini peygamberlerine gönderdiği, Müslümanların safında çarpıştırdığı, müminlere dualar ettirdiği gibi,

---

[176] Buhari, Hayz, 17; Enbiya, 1; Kader, 1; Müslim, Kader, 5.

[177] Buhari, Bedü'l- Halk, Enbiya, 1; Kader, 82; Müslim, Kader, 1; Ebu Davud, Sünnet, 16.

[178] Gülen, a.g.e.

kâfirlere de müstehak oldukları azabı tatmaları için de bazen görevlendirmiş, onları bu tür işlerde de tavzif etmiştir.

Birkaç örnek vererek bu hususu açmak istiyoruz.

LUT KAVMİNİ HELAK ETMELERİ

Lut kavmi, peygamberlerini tasdik etmemeleri, erkeklerin erkeklerle, kadınların da kendi cinsleriyle beraber olmaları ve yapılan bütün uyarılara rağmen bu işten vazgeçmemeleri gibi sebeplerle azaba müstehak olmuşlardı. Cenab-ı Hakk, onların helak olmaları için bazı melekleri vazifelendirmiş, bu melekler genç ve yakışıklı delikanlılar suretinde Hz. Lut'un yanına gelmişlerdi. Kavminden inanmayan ve ahlakî sınır tanımayanlar, onları o halde görünce kendi emellerine alet etmek maksadıyla Lut (aleyhisselam)'ın yanına geldiler. Kur'ân, hadiseyi şöyle anlatır:

"O elçilerimiz Lut'a gelince o fena halde sıkıldı, onlar yüzünden göğsü daraldı ve: "Gerçekten bugün pek çetin bir gün!" dedi. Esasen kötü işler yapagelen halkı, kötü niyetle koşa koşa Lut'a geldiler. Lut: "Ey halkım!" dedi, "İşte kızlarım! Onlar sizin için nikah akdi ile, daha temiz, şaibeden daha uzaktır. Öyle ise Allah'tan korkun, emirlerini çiğnemekten sakının da, bari misafirlerimin yanında beni rüsvay etmeyin. Yok mu içinizde aklı başında bir adam?" Şöyle dediler: "Sen de pek iyi bilirsin ki senin kızlarında hakkımız ve onlarla hiçbir alakamız yoktur, onlarda gözümüz yoktur, ama sen bizim ne istediğimizi pekala biliyorsun!" Lut (aleyhisselam): "Keşke" dedi, "size karşı yetecek bir gücüm olsaydı veya pek sağlam bir kaleye dayansaydım!" Melekler: "Lut!" dediler, "Biz Allah'ın elçileri seninleyiz, hiç merak etme, onlar size hiçbir kötülük yapamayacaklardır. Haydi öyleyse, gecenin bir vaktinde ailenle yola çık, yürü. Beraberindekilerin hiçbiri geri dönüp bakmasın, yalnız eşin bunun dışındadır. Zira ötekilere ulaşan hangi rüsvaylık varsa, ona da gelecektir. Onların helak olma zamanı sabah vaktidir. Sahi! Sabah da pek yakın değil mi?" Azap emrimiz gelince o ülkenin üstünü altına

çevirdik ve üzerlerine pişirilmiş balçıktan yapılıp istif edilmiş ve Rabbinin nezdinde damgalanmış taşlar yağdırdık. Evet bu taşlar şimdiki zalimlerden de uzak değildir."[179]

Ayette anlatıldığı gibi, Lut aleyhisselamı inkâr etmenin yanında bir de böyle densizlikler yapmaları, onların sonunu hazırladı, yakışıklı erkekler görünümünde gelen meleklerce helak edildiler.

LANETLERİ

Lanet; kovmak ve kızarak uzaklaştırmak manalarına gelir. Allah'ın laneti ise, ahirette ceza, dünyada ise rahmet ve tevfik ve yardımından mahrum kalma şeklinde tezahür eder.[180] Yaratandan kovma ve uzaklaştırma, yaratılandan ayıplama ve beddua anlamlarına sahiptir. Azap etme anlamını da kapsar; Allah'ın kendinden uzak tuttuğu kimse, O'nun rahmetine ulaşamaz ve ebediyen cehennemde kalır. Lain, melun manasındadır. Helak ve rezil rüsva olana da denir.[181] Asım Efendi de: "Melun kelimesi, kovulmuş manasınadır. Herkesin lanet ve nefret ettiği kişiye, sövülüp sayılana, hakarete maruz kalana, rezalet ve helakete uğramışa da denir."[182] der.

Meleklerin, yanlış inanç ve tutum içinde olan bazı insanlara lanet ettiği Efendimiz tarafından dile getirilmiştir.

Kâfirleri Lanetlemeleri

"İnkâr edenler ve inkârcı olarak da ölenler var ya, işte Allah'ın, meleklerinin ve bütün insanların laneti hep onların üstünedir."[183]

"Kendilerine kesin ve açık deliller gelmiş ve Resûlün hak peygamber olduğuna şehadet etmiş iken, imanlarından sonra

[179] Hud, 11/77-83.
[180] Ragıb, Müfredat, l-a-n mad.
[181] İbn Manzur, Lisanu'l- Arab, l-a-n mad.
[182] Asım Efendi, Kamus, Lanet mad.
[183] Bakara, 2/161.

küfre sapan bir topluluğu hiç Allah hidayete erdirir mi? Yok, yok! Allah, zalimler güruhunu cennete giden yola koymaz, emellerine kavuşturmaz. Böylelerinin cezası, Allah'ın, meleklerinin ve bütün insanların lanetine uğramaktır."[184] ayetlerinde görüldüğü gibi lanete müstehak olanlara, Allah, melekler ve insanlar tarafından lanet edilmektedir.

Ashab-ı Kiram'a Sövenleri Lanetlemeleri

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim benim arkadaşlarıma söverse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onların üzerine olur."[185] buyurarak bu hususa dikkatleri çekmiştir.

Demirle İşaret Edip Müslüman Kardeşini Korkutanı Lanetlemeleri

"Kim, kendi Müslüman kardeşine demirle işaret ederse melekler ona o kardeşi annesi babası bile olsa lanet ederler."[186]

Yapılan bu iş, kılıç, bıçak gibi kesici aletler kullanmak suretiyle insanı korkuttuğu için meleklerin bu durumlardaki lanetleri, o işlerin haram olduğuna işaret etmektedir.

KÂFİRLERİN MELEKLERİ GÖRMEK İSTEMELERİ

Kâfirler, bir defasında Efendimizden onun peygamberliğine inanmak için melekleri görmek istemişlerdir:

"Ahirette huzurumuza gelip Bizimle karşılaşacaklarını düşünmeyenler: "Bize elçi olarak melekler gönderilmeli yahut Rabbimizi görmeli değil miydik?" dediler. Gerçekten onlar kendilerini büyük görüp azgınlıkta iyice haddi aştılar. Gün gelecek, melekleri görecekler; fakat o gün o suçluları sevindirecek hiçbir haber olmayacak ve melekler onlara: "Sevinmek size haram! haram!" diyecekler."[187]

---

[184] Ali İmran, 3/86, 87.

[185] Taberani, Mucemu'l-Kebir, 12/142.

[186] Müslim, Birr, 125; Tirmizi, Fiten, 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/256.

[187] Furkan, 25/21, 22.

MELEKLERİN RAHATSIZ OLDUĞU HUSUSLAR

Allah Teâlâ'nın mükerrem kulları oldukları, içleri bütünüyle hayır ve güzellikle dolu olduğu, fenalığın zerresi kendilerinde bulunmadığı için melekler; şirkten, küfürden, isyandan, günahdan uzak; buna mukabil iman, itaat ve ibadete de yakındırlar. Allah'ın razı ve hoşnut olduğu şeyleri onlar da çok sever, Cenab-ı Hakk'ın beğenmediği neler varsa, onlardan nefret eder, uzak dururlar.

Bu yüzden melekler, Allah (celle celâluhû)'a şirk koşulan, isyan edilen, günah işlenilen mekânlara girmez, öyle yerlerde bulunmazlar. Bu bağlamda; Allah Teâlâ kerih gördüğü için onlar, heykellerin ve canlı resimlerin bulunduğu mekânlara girmez, köpeklerin bulunduğu evlere yaklaşmazlar. Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem): "İçinde resim ve köpek bulunan bir eve melekler girmez."[188] buyurarak bu hususa dikkatleri çekmiştir.

Bir defasında Efendimiz ile Cebrail (aleyhisselam) belirli vakitte buluşmak için randevulaşmışlardı. Vakit geldiği halde Hz. Cebrail gelmedi. Efendimiz, tedirgin oldu. Sebebini bulabilmek için evin içini araştırdığında kanepe gibi bir şeyin altında torunları Hz. Hasan ve Hüseyin'e ait küçük bir köpek yavrusu buldu. Onu dışarıya çıkarınca hemen Cibril geldi. Efendimiz niçin geciktiğini sorunca Cibril (aleyhisselam): "Biz melekler topluluğu, resim ve köpeğin bulunduğu yere girmeyiz..." diyerek cevap verdi. [189]

Efendimiz "İçinde çan bulunan eve melek girmez."[190] demekle de, bir başka hususa işaret buyurmuştur.

---

188 Buhari, Bedü'l- Halk, 7-17; Megazi, 12; libas, 88-94; Müslim, libas, 81, 82, 83, 84; Ebu Davud, Taharet, 89.

189 Buhari, Bedü'l- Halk, 7-17; Megazi, 12; libas, 88-94; Müslim, libas, 81, 82, 83.

190 Buhari, Cihad, 139; Müslim, Libas, 103; Ebu Davud, Hatem, 6.

Ayrıca yine hadislerde, hayvanların boyunlarına takılan çıngıraklar kasdedilerek böyle sürüler veya böyle kervanlara meleklerin iştirak etmeyeceği ifade edilmektedir.

"Bütün bunlardan da anlaşılıyor ki, insanla melek arasındaki münasebetin devamı için, belli bir zemin ve belli bir atmosfer şartı söz konusudur. Böyle bir zemin temin edildiği sürece melekler insanı çepeçevre kuşatırlar. Bu temin edilmediği zaman ise insanı şeytanıyla baş başa bırakırlar."[191]

Melekler, çirkin koku gibi insanların hoşlanmadığı şeylerden genelde hoşlanmazlar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Sarımsak, soğan, pırasa yiyenler bizim mescidimize yaklaşmasınlar. Çünkü âdemoğlunun rahatsız olduğu şeylerden melekler de rahatsız olurlar."[192] diyerek bizleri bilgilendirmiştir.

MELEKLERLE İNSANOĞLU ARASINDAKİ FAZİLET TARTIŞMASI

İnsanoğlu ile melekler arasındaki fazilet, Allah katında hangisinin daha üstün olduğu hakkındaki genel kanaat, peygamberlerin ve salih müminlerin, meleklerden daha faziletli ve üstün oldukları yönündedir.

Bir gün Ömer bin Abdülaziz, meclisinde, Ümeyye bin Amr da varken Allah (celle celâluhû) katında âdemoğlundan daha değerli bir varlık olmadığı yönündeki kanaatini ortaya koymuş, bu yaklaşımını teyit sadedinde de "Ama iman edip, makbul ve güzel işler yapanlar ise bütün yaratıkların en hayırlı olanlarıdır."[193] ayetini delil olarak göstermiş, Ümeyye bin Amr, onun bu yaklaşımına muvafakat edip onaylamıştır.

Ömer bin Abdülaziz, başka bir vakitte Muhammed bin Ka'b el-Kurazi'nin bu konu hakkındaki fikrini sormuş, o da: "Allah, en

---

191 Gülen, a.g.e. 1/272.
192 Buhari, Ezan, 160; Müslim, Mesacid, 74.
193 Beyyine, 98/7.

çok Âdem (aleyhisselam)'a değer vermiş, onu Kendi eliyle yaratmış, ona Kendi ruhundan üflemiş, melekler Adem için secde etmiş, onun zürriyetinden, meleklerin kendilerini ziyaret ettiği Nebiler, Resûller yaratmıştır." diyerek kendi kanaatini dile getirmiş; Ömer bin Abdülaziz de ona muvafakat etmiştir.

Hakim, Müstedrek'inde: "Cebrail ve Mikail'in kim olduklarını biliyor musunuz? Onlar, güneş ve ay gibi emre amade varlıklardır. Allah (celle celâluhû), Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)'den daha değerli ve şerefli birisini yaratmamıştır." demiştir.

Tahavi, Akide şerhinde "Ehl-i Sünnet'e göre peygamberler ile insanların salih olanlarının, meleklerden üstün olmaları münasiptir." demektedir.[194]

Ahmed bin Hanbel "Her mümin, meleklerden daha faziletlidir." demiştir.

Ehl-i Sünnet âlimlerinden, melekleri, peygamberlerden üstün tutan hiç kimse çıkmamıştır.

Meleklerin Âdem (aleyhisselam)'a secde ile emredilmeleri, insanoğlunun Allah'ın halifesi olarak yaratılmış olması, meleklerin bilemediği bazı bilgilere Âdem (aleyhisselam)'ın mazhar olmuş olması, Cenab-ı Hakk'ın meleklere karşı bazı insanlarla övünmesi gibi hususları ortaya koyup insanoğlunun meleklerden daha üstün ve faziletli olduklarını söyleyenler de olmuştur.

Hadiseye başlangıç itibariyle değil ama netice olarak: "Müminler cennete girip yüksek derecelere eriştikleri, Allah (celle celâluhû) onlara tecelli edip onları Kendi yakınlığına mazhar ettiği ve melekler, cennet ehline hizmet ettiklerinde, insanlar, meleklerden daha üstün ve faziletli olurlar." diyenler olmuştur.

Bediüzzaman hazretleri, şeytanlar meleklere musallat olmadıkları için, onların terakki edemediklerini, makamlarının sabit

---

[194] Tahavi, Şerh, 337; Aşkar, a.g.e. 97-102.

olduğunu ifade ederek, insanoğlunun terakkiye açık olduğunu ifade ile onların meleklerden üstün olduğuna işarette bulunmuştur.[195]

[195] Nursi, 1/365.

İkinci Bölüm

CİNLER

CİNLER

CİN KELİMESİ

Arapça bir kelime olan cin kelimesi, "c-n-n" kökünden türemiştir. Setretmek, örtmek, kapamak manalarına gelir. Gizlilik ifade eder. Örneğin kalbe, zahiren gözükmediği için "cenan" denir. Sahibini düşmana karşı örtüp koruduğundan dolayı kalkana "micenne"; aklını kaybedene "mecnun"; annesinin karnında olan çocuğa "cenin"; cennete, nimetleri gözlere görünmediği için bu ad verilmiştir.

Cin kelimesi ise, duyu organlarınca algılanamadığı için bu ismi almıştır. Örtülü ruhani varlıklardır. Ayrı bir sınıflamaya göre de, insan gözünün müşahede alanına girmeyen varlıklar: hayırlı olanları melek; şer olanları şeytan, hem hayra hem de şerre açık olanları cinler olmak üzere üçe ayrılır. Cinlerden meydana gelen topluluğa da çoğul kipi ile "cinne" denir.[196]

Kur'ân'da cin kelimesi, değişik versiyonlarıyla 40 defa geçmektedir.

CİNLERE İMAN MESELESİ

Cinlere iman etmek, meleklere iman etmek gibi, iman esasları ve şartları içerisinde yer almaz. Onların varlığına inanmak, insan ve meleklerle beraber bir üçüncü sınıf olduklarını kabul etmek,

---

196 Ragıb, Müfredat, c-n-n maddesi.

kitaplara iman konusu içerisinde değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Kitaplara iman etmek, mesela Kur'ân'ın, hak ve Allah kelamı olduğuna inanmak, onun Hz. Cebrail tarafından Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e indirilen bir kitap; bütünüyle vahy-i İlâhî ve hidayet olduğunu kabul etmek demektir. Bu kabulleniş, onun içindeki bütün hükümlerin Allah'a ait olduğunu itiraf etmek şeklinde kendini gösterir. Örneğin, Kur'ân'ın helal dediği herşey helal, onun haram olarak nazarlara sunduğu her şey de haramdır. Kur'ân'ın helal dediğine haram; haram dediğine helal demek, öyle inanmak, insanı İslamiyet'in dışına iter. Bu bağlamda, sarhoşluk veren içeçeklerin, domuz etinin, kumar oynamanın haramlığı ayetlerle sabittir. Eğer birisi, Kur'ân tarafından yasaklanan bu şeylerin bir tanesinin bile haramlılığını kabul etmez ise, Kur'ân ayetini/ayetlerini inkâr ettiğinden, müslümanlık dairesinin -Allah korusun- dışına çıkar. Çünkü "İslam, tecezzi kabul etmeyen bir külldür." O, parçalanamaz; bütünüyle kabul edilir, inanılır; bir bölümüne bile inkârla bakıldığında ise, sanki hepsi inkâr edilmiş gibi mütalâa edilir; bu zihniyete sahip kişi, İslam'ın dışına çıkmış birisi olarak değerlendirilir.

Aynen yukarıdaki içki kumar örnekleri gibi, yeri geldiğinde arz edileceği üzere, birçok ayetle kendilerinden bahsedilen cinleri inkâr etmek, böyle bir cins varlığın yok olduğuna itikat etmek, o itikadın sahibini Müslümanlık dışına çıkartır. Cinlerle alâkalı onlarca ayeti inkâr eden, Kur'ân'ın, hak olduğuna da inanmıyor, dolayısıyla Allah kelamı olduğunu da kabul etmiyor olarak değerlendirilir. Kur'ân'a inanmayanın ise Müslümanlıkla bir alâkasının olmadığı açıktır.

CİNLERİN MAHİYETİ

Cinler, kendilerine has bir yapıya sahiptirler. Allah (celle celâluhû), insanı yaratmaya topraktan başladığı gibi, onların yaratılışına da ateşten başlamıştır. Fakat onları, ateşten elbise

giymiş insan kılıklı varlıklar, ışık, ışın, molekül ve/veya mikrop gibi değişik maddeler gibi anlamak, doğru ve sağlıklı olmaz. İnsan mahiyetinin toprak ve çamurla ne kadar alâkası varsa, cinlerin de işte o kadar ateşle ve yalın alevle ilgi ve alâkaları vardır. Cinler, bizim için perdenin öbür tarafındaki, buğulu camın arkasındaki varlıklardır. Onları, Kur'ân ve hadislerin açıkladığı ölçüde bilebilir, camın buğusu alındığı kadarıyla onlara muttali olabiliriz. Birazdan zikredilecek maddeler, Cenab-ı Hakk'ın ve Efendimizin, onlarla alâkalı verdikleri bilgileri dizelemekten ve o bilgilerin ışığında yapılan küçük yorumlardan ibaret olacaktır.

YARATILDIKLARI MADDE

Kur'ân, cinlerin yaratıldığı maddeyi anlatırken değişik kelimeler kullansa da, asıl maddenin ateş olduğunu ifade eder. Rahman suresinde bu ateş, "mâric, nâr"[197] kelimeleriyle nazarlara verilir ki bu, "hâlis ateş" manasına gelmektedir. Bu tabir ile alakalı olarak, ateşin en safisi ve iyisinin,[198] ateşin siyahlığına karışmış alev[199] olduğu şeklinde yorumlar yapılmıştır.

Cinlerin yaratılış vaktini de ifade eden Hicr suresindeki ayette ise, onları yaratmada kullanılan materyalin "nâr-ı semûm"[200] olduğu söylenir. Semûm kelimesi sözlükte, ateş alevi gibi sıcak esen rüzgara denir. "Nâr-ı semûm" ise, Türkçe'de "zehirli ateş", "kavurucu ateş", "insan vücudunun gözeneklerinden geçebilen güçlü bir ateş" gibi anlamlara sahiptir. Anlaşılan o ki cinlerin var edildiği madde; insana temas ettirilecek olsa, demek ki onu zehirleyecek, kavuracak, sadece dış yüzeyinde kalmayıp içine de nüfuz edecek, dışını da içini de yakacak bir özelliğe sahiptir.

Cinler, bir yerden bir yere intikalde ve hareket etmede büyük bir hıza da mazhardırlar. Hz. Süleyman (aleyhisselam) zamanında,

---

197 Rahman, 55/15.
198 İbn Kesir, a.g.e. 1/59.
199 Nevevi, Şerhu Sahihi Müslim, 18/123.
200 Hicr, 15/27.

Yemen'de bulunan Belkız'a ait tahtın Kudüs'e getirilmesi söz konusu olunca, Kur'ân'da ifrit namıyla nazara verilen bir cin, o tahtı, o mesafeden, oturan birisinin ayağa kalkma müddeti içerisinde getirebileceğini Hz. Süleyman (aleyhisselam)'a söylemişti.[201] Bunun, günümüzde de bazı örnekleri vardır.

Kur'ân nazil olmaya başlamadan önce de onlar, semaya çıkabiliyor, oradan bazı haberleri duyup yeryüzüne getirebiliyorlardı. Onların kötüleri; duydukları doğru bir habere, birçok yalanı da katıyor, yeryüzündeki irtibatta olduğu insana söylüyordu. O insan da, kendi yalanlarıyla beraber o haberleri pazarlıyor, güya gaybden haber veriyor gibi bir atmosfer meydana getiriyordu. Oysaki cinlerin gelecekle alâkalı gaybden haber verme imkân ve ihtimalleri yoktur. Allah Teâlâ, gaybe ait bilgiyi Kendi katında tutmakta, kimseyi ona muttali etmemektedir.

Efendimizin dünyaya teşrifiyle beraber artık semadan kulak hırsızlığı yapamaz oldular. Kur'ân'ın nazil olmaya başlamasıyla, onlara verilen bu imkân, onlardan alınmış; hâlâ yapmak için direten ve semaya çıkanların peşine delici ateş kütleleri takılmıştır.

YARATILIŞ HİKMETLERİ

Cinlerin yaratılış hikmetleri, insanların var edilme hikmetlerine benzer. Onlar da insanlar gibi, Cenab-ı Hakk'ın isimlerine ayna olma, İlâhî icraati alkışlama ile vazifeli; O'na ibadet etmek, isimleriyle birazcık bilinebilen, sıfatlarıyla az da olsa anlaşılabilen, Zatıyla ise bir mevcud-u meçhul olan Yüce Yaratıcıyı bilip bildirmekle mükellef ve sorumludurlar. Bu, Kur'ân'da: "Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."[202] şeklinde kat'i olarak ifade edilir. Bu ayette ayrıca "cinler" kelimesinin "insanlar" kelimesinden önce anılması da, cinlerin, insanlardan önce yaratıldığına dair kuvvetli bir işarettir. Bu

[201] Neml, 27/39, 40.
[202] Zariyat, 51/56.

itibarla onlarda da “marifet-i İlâhî” şuuru vardır. Onlar da Yüce Yaratıcıyı bilebilecek, yaratılış gayelerini algılayıp idrâk edebilecek bir donanıma sahiptirler. Çünkü kulluk ancak böyle bir şuur ve donanımla yerine getirilebilir.

Cinlerin durumunu anlama adına fikir verecek şu yaklaşım önemlidir: Allah (celle celâluhû), yeryüzünün zimamını önceleri cin taifesine vermişti. Yani onlar, Cenab-ı Hakk’ın ilk halifesi idiler. O’nun adına yeryüzünde tasarrufta bulunabilecek hak ve selahiyete mazhar olmuşlardı. Fakat isyan edip Allaha karşı geldiler. Daha sonra gökten melekler geldi ki, aralarında cinlerin kendi cinslerinden olan İblis de vardı. Onlar, bu asileri yeryüzünden sürdüler. Onlar da denizlere kaçtı ve oralara taht kurdular...[203]

Cinler, kendilerine verilen hak ve selahiyeti, veriliş sebeplerine uygun kullanmayıp suiistimal ettikleri için, yeryüzündeki hakim konumlarını kaybettiler. İlâhî hikmet gereği onların yerine bir başka cins, varlık âlemine çıkartılacak, onlar da cinler gibi imtihan meydanında sınanıp duracak, yaratılış gayelerine uygun hareket edip etmedikleri takip edilecekti. Varlık âleminin bu yeni sakinleri ise insandan başkası olmayacaktı.

YARATILIŞ VAKİTLERİ

Cinlerin yaratılış vakitleri ile alâkalı olarak verilebilecek en kesin ve aslında tek bilgi, onların Hz. Âdem’den, yani insanoğlundan önce varlık sahasına çıkartılmış olduklarıdır. Kur’ân bu hususu anlatırken: “Biz insanı kara çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattık. Cinleri de daha önce, zehirli ateşten yaratmıştık.”[204] demek suretiyle bu hususu ifade eder.

İnsan yaratıldığında cinler ve melekler, varlık âlemindeki yerlerini çoktan almışlardı. Bunlardan hangisinin daha önce yaratıldığını bilme imkânımız ise bulunmamaktadır.

203 İbn Kesir, El-Bidaye ve’n-Nihaye, 1/50.
204 Hicr, 15/26, 27.

YAŞADIKLARI MEKÂN

Cinlerin yaşadıkları mekân dünyadır. Yaşam buutları ve şartları farklı olmakla beraber onlar da bizimle aynı mekânı paylaşırlar. Rahman suresinde hem insanlara hem de cinlere seslenilip: "Ey cinler ve insanlar! Eğer göklerin ve yerin sınırlarını aşarak kaçmaya gücünüz yetiyorsa kaçınız. Fakat bunu başka değil, ancak özel bir güç, kuvvetli bir delil ve ilimle ancak başarabilirsiniz."[205] buyurularak, onların da dünyada yaşıyor oldukları açıkça seslendirilmiştir.

Onlar, hemen her yerde bulunmakla beraber daha ziyade harap, izbe ve necis yerlerde yaşarlar. Çöplük, hamam, mezbelelik ve mezarlık gibi yerler, kötü ve inançsız olup şeytanla aynı işi yapan cinlerin tercih ettiği mekânlardır. İnsanları ifsat etmek için çarşı pazarları da kullanırlar. Hz. Selman (radıyallâhu anh), çarşı pazarlara elden geldiğince az gidilmesini tavsiye etmiş, cinnî şeytanların ilk gittikleri yerlerin buralar olduğunu, sancaklarını buralara diktiklerini ifade etmiştir.[206]

TEMESSÜL ETMELERİ

İnsanın cinlerin sahip oldukları kendilerine has yapı ve mahiyetlerini, görebilme; tam yaratılış keyfiyetleri ile onları müşahede edebilme imkânı yoktur. İnsanoğlu, cinleri temessül ettikleri şekillerde ancak görebilir. Günümüzde de bazı insanlar, onları örneğin bir insan veya insanın gölgesi gibi bir temessül keyfiyetinde müşahede ediyor olabilirler. Saadet asrında da Ebu Hüreyre (radıyallâhu anh) böyle bir hadiseyi yaşayanlardandır. Kendisi olayı şöyle anlatır: "Zekat mallarını bekliyordum. Bir gece, birinin gelip bu malları karıştırdığını gördüm. Onu yakaladım ve 'Seni Resûlallaha götüreceğim.' dedim. O ise kendisinin, ihtiyaç sahibi olduğunu aile fertlerine kendisinden başka bakan birinin olmadığını söyledi ve kendisini serbest bırakmamı istedi.

---

205 Rahman, 55/33.
206 Müslim, Fedailu's-Sahabe, 100.

Ben de bu haline acıyıp onu salıverdim. Ertesi gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına geldim. Ben daha bir şey söylemeden Efendimiz 'Ya Eba Hüreyre! Dünkü esiri ne yaptın?' diye sordu. Ben de 'Ya Resûlallah! Onu size getirecektim; ancak kendisinin fakir olduğunu ve ailesine bakacak kimsesinin olmadığını söyleyince vazgeçtim.' deyince, Allah Resûlü 'Yalan söylüyor, o yine gelecektir.' buyurdular. O akşam ben yine nöbet tuttum. Aynı şahıs yine geldi; ama bu sefer kararım kesindi. Ne kadar yalvarıp dil dökse de dinlemeyecek, onu tutup Allah Resûlü'ne götürecektim. O da, bu kararlı tavrımı görünce: 'Şimdiye kadar söylediklerimin hepsi yalandı. Eğer beni bırakırsan sana, okuduğun zaman benim ve emsalimin şerrinden korunabileceğin bir dua öğretirim.' diyerek kendisinin yalancı olduğunu itirafla Allah Resûlü'nü tasdik etti. Ben, söyleyeceği duanın ne olduğunu merakla onu hemen bırakıverip dinlemeye başladım. Bunun üzerine bana, 'Ayetü'l-Kürsi'yi okumaya devam ettiğin müddetçe, bütün insî ve cinnî şeytanların şerrinden emin olursun.' dedi. Sabahleyin, Allah Resûlü'nün huzuruna gelince bana tekrar esiri ne yaptığımı sordu. Ben de olup bitenleri anlattım. Sözümü bitirince de: 'O yalancı ama sana doğruyu söylemiş.' buyurdu. Ardından: 'Onun kim olduğunu biliyor musun?' diye sordu. Ben, 'Hayır, Ya Resûlallah!' dedim. Bana, onun şeytan olduğunu söyledi.[207]

Mekke döneminin sonlarında, Daru'n-Nedve'de toplanan ve Efendimizin öldürülmesi kararını alan müşrik topluluğu içerisinde, insanları bu kararı almaya götüren zatın, Necidli ihtiyar bir insan suretindeki şeytan olduğu da edilen rivayetler arasındadır.[208]

Cinler, insan suretinde temessül ettikleri gibi, diğer canlılar şeklinde de temessül etme kabiliyetine sahiptirler. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in, değişik hadislerinde evlerde görülen

---

[207] Buhari, Vekalet, 10; Tirmizi, Sevabu'l-Kur'ân, 3.
[208] İbn Hişam, Sire, 2/126.

yılanlara evvela: “Cin isen çık.” denilmesini tavsiye etmesi, çıkmadığı takdirde öldürülmelerini emretmesi[209] bu gerçeğe ışık tutan başka bir ifadedir.

Anlaşılan o ki cinler, insan, yılan veya başka bir haşerat şeklinde bir dış görüntüye bürünüp, insanın görebileceği bir şekil alabilmekte hatta bazen bu canlıların içlerine girip, âdeta onların damarlarındaki kan gibi dolaşarak onları ifsad ve istedikleri istikamete sevk edebilmektedirler.

GÖREMEDİĞİMİZ DIŞ YANLARI

Bu başlık altında, Kur’ân ve hadislerin ışığında cinlere ait bazı özellikler, ifade edilmeye çalışılacaktır. Bu yapılırken, bizzat cinlerle alâkalı bahisler arz edileceği gibi, onlardan biri olan şeytandan da bahsedilecek, onun özelliklerini anlamaya çalışırken, aynı zamanda mensubu bulunduğu cin taifesi de hakkında bazı bilgiler verilecektir.

DOĞUMLARI, ÖLÜMLERİ

Cinlerin vefat ettiklerini ifade eden bir ayette Cenab-ı Hakk: “Girin bakalım, sizden önce gelip geçen cin ve insan topluluklarıyla beraber ateşe!”[210] buyurur. Buradaki “sizden önce gelip geçen” ifadesi, cinlerin de tıpkı insanlar gibi, dünyada takdir edildiği kadar yaşayıp sonra öldüklerini göstermektedir.

Aynı mana, Fussilet suresinde de: “Biz onların yanına birtakım arkadaşlar katarız. Bunlar, onların önlerinde ve arkalarında ne varsa yaptıkları her türlü işi süsler, cazip gösterirler. Böylece cinlerden ve insanlardan gelmiş geçmiş toplumlar hakkında yürürlükte olan cezalandırma hükmü, onlar hakkında da gerekli olur. Çünkü onların hepsi kendilerini hüsrana atmışlardı.”[211] üslubu ile ifade edilmiştir.

---

[209] Müslim, Selam, 139; Muvatta, İ’tisam, 33; Ebu Davud, Edeb, 174.

[210] A’raf, 7/38.

[211] Fussilet, 41/25.

Rahman suresindeki: “Yerin üstünde olan herkes fânidir. Ancak senin azamet ve kerem sahibi Rabbinin Zatı baki kalır.”[212] buyruğundan, her fâni gibi cinlerin de ölecekleri hükmü gayet net ve kesin olarak çıkmaktadır.

Onların vakti geldiğinde vefat edeceklerine dair bir başka kat’i ifade de Efendimizin şu duası içerisinde yerini almıştır: “İnsanların ve cinlerin öleceği, ama ölümün, Kendisi hakkında söz konusu olmadığı ve Kendisinden başka İlah olmayan Allah’ım! Senin izzetine sığınırım.”[213]

Onlar da dünyaya gelir, yaşar ve ölürler. Hayatlarındaki bu aşamalar, kendilerine has çizgide meydana gelir. Onlara ait hususiyetleri, tamamıyla kendi hayat çizgimiz ile anlamaya kalkarsak, doğru bir bilgiye ulaşamayız. Hayat buutları bizden çok farklı olan bu varlıkları, ayet ve hadislerin ışığında öğrenmek ve bilginin o kadarıyla yetinmek en doğru ve sağlıklı bir yaklaşımdır.

CİNSİYETLERİ, EVLENMELERİ, ÇOĞALMALARI

Cinler de cinsiyete sahiptir, evlenir ve çoğalırlar. Onların bu yanlarını anlatan bir ayette Allah (celle celâluhû) şöyle buyurur: “O cennetlerde gözleri eşlerinden başkasını görmeyen, tatlı bakışlı öyle güzeller vardır ki, daha önce cin ve insanlardan hiç kimse kendilerine dokunmamıştır.”[214]

Ayette geçen dokunma ifadesi, cinsel birliktelik olarak tefsir edilmiştir. Ayetin zahir manasından, böyle bir birlikteliğe cinlerin de uygun olduğu anlaşılmaktadır.

YEMELERİ, İÇMELERİ

Cinler, kendi dünyalarında, kendilerine göre ihtiyaçlarını görürler. Bu bağlamda onlar de yer içer, açlık ve susuzluklarını

212 Rahman, 55/26, 27.
213 Buhari, Tevhid, 7; Müslim, Zikir, 68; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/302.
214 Rahman, 55/56.

giderirler. Onların yaratılışlarında yeme içme gibi bir durumun olduğunu Efendimizden öğrenmekteyiz. Örneğin O (sallallâhu aleyhi ve sellem), tuvaletten sonra taharetlenirken tezek ve kemik gibi maddelerin kullanılmamasını, zira bunların cinlerin gıdası olduğunu ifade eder.[215] Hatta bir defasında kendisine taharet için gerekli malzeme getirilirken "Bana kemik ve tezek getirmeyin." demiştir. Ebu Hüreyre hazretleri sebebini sorunca da onların cinlerin yiyecekleri olduğunu söylemiştir.[216]

AKILLARI, İDRÂK KABİLİYETLERİ

Mahiyeti ateş olan şeytan, insanları Allah'tan uzaklaştırmaya çalışırken birçok yol ve yöntem kullanır. Örneğin vesvese verir, fısıldar, fitler, kışkırtır, seslenir, süsler, emreder, geri geri çekilip tekrar saldırır, sinsice sokulur, peşinden sürükler, yalan vaadlerle kandırır. Hiç olmayacak yerde, hiç olmayacak şeyleri insanın aklına getirir. Azla da çokla da yetinmez, dozajı git gide artırarak azdırdıkça azdırır. İnsanı kontrolüne alıp ona inandığı hakikatleri unutturur, Allah'ı hatırına getirtmez. Kendini bile inkâr ettirir. Günahlara meylettirir. Sonra da emirler yağdırmaya başlar. Verdiği her emir, insanı çizgisinden çıkarıcı mahiyettedir. Çünkü o, ahlaksızlıktan başka bir şey emretmemektedir.[217] Cinler de aslında aynı kabiliyeti haizdir. Onlar da istedikleri bir insana musallat olup onu insanlık çizgisinden düşürebilir ve hatta delirtebilirler. Bunları hep cinlerin kötü ve kâfir olanları yapar. Mümin cinler böyle şeyler yapmaz. Yapmaya istidatları vardır, yapıları buna müsaittir. Her iyi insanın kötülük yapmak istediğinde, o kötülükleri yapabilecek kabiliyete sahip olması gibi. Ama onlar, kötülük ve şer işler yerine, insan olsun cin olsun, her mümin gibi imanlarının gereğini yerine getirmeye çalışırlar.

215 Buhari, Vudû, 20, 21; Müslim, Tahare, 58; Tirmizi, Tahare, 14.
216 Buhari, Menakıb, 32; Ebu Davud, Tahare, 20.
217 Bakara, 2/268.

Bir önceki bölümde zikredilen ve cinlerin, Allah'a ibadet için yaratıldıklarını ifade eden ayetten de anlaşılacağı üzere, onlar da Yüce Yaratıcı'yı bilmek ve O'na hakkıyla ibadet etmek için varlık sahasına çıkartılmışlardır. Allah'a muhatap, din ile mükellef olduklarına göre demekki akıl sahibi; doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırabilecek nitelik ve istidatlara sahiplerdir. İyileri kötüleri olduğuna ve bazıları insanlarla beraber cehenneme atılacağına göre,[218] onlara kötülüğü emreden, onları cehenneme girmeye müstehak eden nefis mekanizmaları vardır.

KALBLERİ, GÖZLERİ, KULAKLARI

A'raf suresinde: "Biz cehennem için cinlerden ve insanlardan öyle kimseler yarattık ki onların kalbleri vardır ama bu kalblerle idrâk etmezler, gözleri vardır onlarla görmezler, kulakları vardır onlarla işitmezler. Hasılı onlar hayvanlar gibi, hatta onlardan da şaşkındırlar. İşte asıl gafil olanlar onlardır."[219] denilmektedir. Bu ayetten, insanlar gibi cinlerin de kalbleri, gözleri ve kulakları olduğu anlaşılmakta; ayrıca onların da kendilerine verilen nimetleri, yaratılış gayeleri doğrultusunda kullanmadıklarında gaflete düşecekleri haber verilmektedir.

Cinlerin gözlerinin olduğu başka bir ayette şöyle anlatılır: "Ey Âdem'in evlatları! Şeytan, edep yerlerini açığa çıkarmak için, annenizle babanızı -üzerlerindeki takva elbiselerini çıkarttırmak suretiyle- cennetten uzaklaştırdığı gibi, sakın sizi de belaya uğratmasın! Çünkü o da, askerleri de sizin kendilerini göremeyeceğiniz yerlerden sizi görürler. Doğrusu Biz şeytanları iman etmeyenlerin dostları yapmışızdır."[220] İnsanlar, onları göremeseler de şeytan ve onunla aynı işi yaparak şeytanlaşan cinler, insanları görmekte ve binbir entrika çevirerek onları cennetten uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar.

---

[218] Secde, 32/13.
[219] A'raf, 7/179.
[220] A'raf, 7/27.

SESLERİ, KONUŞMALARI

Kur'ân'da birçok yerde olduğu gibi İsra suresinde de, şeytanın macerası anlatılır. Cenab-ı Hakk, meleklere Âdem (aleyhisselam)'a secde edilmesini emrettiğinde, aralarında yaşayan İblis, namı diğer şeytan da bu emre muhatap olmuştu. Melekler ânında secdeye kapanıp emre derhal itaat etmelerine rağmen, şeytan "Çamurdan yarattığın kimseye secde mi ederim hiç! Benden üstün kıldığın adam bu mu?" demiş, arkasından da iyice küstahlaşıp: "Eğer kıyamet gününe kadar bana bir mühlet verirsen, mutlaka onun soyunu pek azı dışında kumandam altına alırım!" deme cüretini göstermişti. Allah (celle celâluhû): "Defol Oradan! Onlardan kim sana tâbi olursa, iyi bilin ki cehennem de sizin cezanızdır. Ceza ki ne ceza!" dedikten sonra şöyle buyurmuştur: "Onlardan gücünün yettiğini sesinle aldatıp kötülüklere kaydır. Süvari veya piyade olarak bütün kuvvetlerini toplayarak onların üzerine yürü. Mallarına ve evlatlarına ortak ol. Bol bol vaadlerde bulun onlara! Şeytan bu! Onları aldatmadan başka ne vaad eder ki!"[221]

Bu ayetlerde de görüldüğü gibi şeytan, Allah (celle celâluhû) ile konuşmuş, ona kendi mantığıyla cevaplar vermiş, azgınlığını saygısızca ifade etmişti. Demek ki, onun konuşma kabiliyeti, kendine göre bir aklı ve muhakeme gücü, hedefine varma adına plan yapacak bir mantığı vardı. Kendi şeytanlığı içerisinde hadiseleri değerlendiriyor, beğenmediğinde kızıyor, aşırı enaniyetiyle azgınlaşıyordu. O böyle olduğu gibi, mahiyetleri aynı olan cinler de aynı donanıma ve özelliklere sahiplerdir.

Bütün bu özellik ve kabiliyetlere sahip olmakla beraber, onların mahiyetini tastamam öğrenme imkânımız ise bulunmamaktadır. Doğarlar, ölürler, görürler, duyarlar, konuşurlar, yerler, içerler, düşünürler, iyiyi kötüden ayırırlar... Bütün bunlar doğrudur ama mesela, onların gözlerinin bizim gözlerimize,

---

[221] İsra, 17/61-64.

kulaklarının bizim kulaklarımıza, dillerinin bizim dillerimize benzediğine; onların da bizler gibi ses tellerine, gırtlağa, yiyip içmek için dişlere, yemek borularına, yediklerini hazmetmeleri için mideye sahip olduklarına inanmak, çok sağlıklı olmayan yanıltıcı fikir ve yaklaşımlardır. Çünkü onlar, bütün bu işleri, kendi âlemleri ve hayat buudları içerisinde yerine getirirler. Cenab-ı Hakk onları kendilerine has özelliklerle donatmış, ona göre belli bir çizgiye koymuştur. Onların bulundukları bu çizgi ise "ahsen-i takvim sırrı"na mazhar insanın bulunduğu çizgiden daha aşağıda bulunmaktadır.

SORUMLU OLMALARI

Cinler ve insanlar, çoğu yanlarıyla birbirlerinden ayrılmakla beraber, yine birçok yönleriyle de benzeşmektedirler. Cinlerin, insanlara benzeyen belki de en önemli hususiyetleri, onların da Allah (celle celâluhû)'a muhatap, O'nun karşısında sorumlu ve mükellef olmalarıdır. Bu konuda her hangi bir tereddüt ve şüpheye yer yoktur. Önce de ifade edildiği gibi Kur'ân: "Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım."[222] demek suretiyle gayet net olarak bu hakikati anlatır.

Allah (celle celâluhû), onları da Kendine muhatap kabul etmiş, test edilmek üzere imtihan dünyasına çıkarmış, tebliği onlara da ulaştırmıştır. Artık, imtihan sırrına riayet edenler Allah'ın izniyle rıza-yı İlâhî'yi kazanacak, yaratılış gayelerine uymayanlar ise kazanma kuşağında kaybedecek, inanma kabiliyetlerini doğru yolda kullanmayanlar ebedi kaybetme çizgisine düşeceklerdir. Kur'ân, bu hususa şöyle dikkatleri çeker: (Allah buyurur): "Ey cin ve insanlar topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu gününüzle karşılaşacağınızı bildirerek sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?" (Onlar): "Ey Yüce Rabbimiz! Kendi aleyhimize şahidiz." derler. Dünya hayatı onları aldatmıştı. Böylece kendilerinin

[222] Zariyat, 51/56.

kâfir olduklarına, yine kendileri şahitlik ettiler."[223] derken bu hususa dikkatleri çekmektedir.

Cinlerden istikameti tutturamayıp, cennete girmeye hak kazanamayalar, cehenneme gideceklerdir ki bu hususa birçok ayette değinilmektedir:

"Biz cehennem için cinlerden ve insanlardan öyle kimseler yarattık ki onların kalbleri vardır ama bu kalblerle idrâk etmezler, gözleri vardır onlarla görmezler, kulakları vardır onlarla işitmezler..."[224]

"...Eğer dileseydik bütün insanlara hidayet verir, doğru yola koyardık. Lakin "Cehennemi cinlerden ve insanlardan bir kısmıyla dolduracağım." hükmü kesinleşmiştir."[225]

"Şimdi onlar da kendilerine (azap) sözü gerekli olmuş kimselerdir. Kendilerinden önce geçen cin ve insan toplulukları arasında (azabın içinde) bulunacaklardır. Gerçekten onlar ziyana uğrayanlardır."[226]

İstikamet üzere olup, Sonsuz Rahmet Sahibi'nin merhamet ve muhabbetine mazhar olabilenler ise cennete girecek, sonsuz nimetler içerisinde ebediyen yaşayacaklardır. Cinlerin bu mazhariyetlerinin delili olarak "Rabbinin huzuruna çıkmaktan endişe duyan mümine iki cennet var. O halde Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edebilirsiniz?"[227] ayetini zikredebiliriz. Bu ayetlerde muhatap, insanlar ve cinlerdir. Zaten Rahman suresinin başından beri bu iki varlık türüne hitap edilmiş, onlara seslenilmiştir.

Kur'ân, cinlerden bazılarının mümin olup, bazılarının küfür içinde bulunduklarını, bazılarının kamil ve salih olup, bazılarının ise o derece Allah'a yakınlık içerisinde olmadıklarını yine

[223] En'am, 6/130.
[224] A'raf, 7/179.
[225] Secde, 32/13.
[226] Ahkaf, 46/18.
[227] Rahman, 55/46, 47.

cinlerin ağzından şöyle ifade eder: “Bizden iyi kimseler olduğu gibi, iyi olmayanlar da var. Biz türlü türlü yollar tutmuşuz.”[228] “Bizden Allah’a itaat edenlerin yanında, hak yoldan sapan kâfirler de var. Allah’a itaat ve teslimiyet gösterenler, doğru yolu arayanlardır.”[229]

Bazıları, cinlerin öldükten sonra toprak olacaklarını ifade etmişlerdir. Biz bu görüşe katılmıyoruz. Eğer onların inançsızlarının cehenneme gireceği hususunda şüphe yoksa -ki yukarıda anılan ayetler bunun delilidir- ve onlar da yine az önce ifade edildiği üzere Allah’a muhatap iseler, öyleyse tabii ki onların iyileri de, tıpkı insanların iyileri gibi cennete girecek, sonsuz nimetlere ereceklerdir. Bu yaklaşımı kuvvetlendirecek bir ayeti daha burada arzetmek yerinde olacaktır. Rahman suresinde cennet hanımları anlatılırken “O cennetlerde gözleri eşlerinden başkasını görmeyen, tatlı bakışlı öyle güzeller vardır ki, daha önce cin ve insanlardan hiç kimse kendilerine dokunmamıştır.”[230] denir. Anlaşılan o ki insanların ve cinlerin, hurilerle beraber olabilecekleri mekânlar olacak ve ayette anlatılan o hanımlar, kendi eşleri ile birlikte olacaklar, başka insanlar ve cinler onlara dokunmayacak. Ve bütün bunlar cennette cereyan edecek. Demekki cinler de hurilerin bulunduğu cennetlerde bulunabilecekler.

Şu ayetler de cinlerin sorumlu ve mükellef olduklarını gayet açık ifade etmektedir:

“Hele az bekleyin, Ey cin ve ins topluluğu! Yakında sizin de sıranız gelecek!”[231]

“Artık o gün insanlara ve cinlere günahları sorulmaz. Herkesin siması, soruya hacet bırakmaz.”[232]

---

228 Cin, 72/11.
229 Cin, 72/14, 15.
230 Rahman, 55/56- 74.
231 Rahman, 55/31.
232 Rahman, 55/ 39.

O gün, insanların ve cinlerin suçlu olup olmadığının anlaşılması için şuradan buradan sorularak araştırılmaya ihtiyaç yoktur. Günahlı ile günahsız karıştırılmaz. Çünkü hepsi tespit edilmiştir. O gün günahkarların şahıslarını tanımak için soru sormaya gerek kalmayacak; onlar yüzlerinden, yüzlerindeki endişe, dehşet, korku ve asıklıktan ve/veya günahlarının yüzlerine vurmasından ötürü meydana gelen çirkinlik ve kararmadan tanınacaklardır.

CİN PEYGAMBERLER

Cinlere kendi içlerinden, cin peygamberler gelip gelmediği mevzuunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazıları Efendimize kadar, cinlere, kendi içlerinden peygamberler geldiğini ifade etmektedirler. Bu görüşlerini delillendirmek için de: "Ey cin ve insanlar topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu gününüzle karşılaşacağınızı bildirerek sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?.."[233] ayetini söylerler. Ayette geçen ve "sizden" veya "sizin içinizden" manasına gelen "minküm" ifadesini cinlerden ve insanlardan ayrı ayrı peygamberler diye anlamış ve yorumlamışlardır. Gerçekten de ayetin zahirî manası böyle anlamaya müsaittir.

Cumhur denilen âlimlerin çoğunluğuna göre ise cinlerin içlerinden cin peygamberler olmamış, insanlara gelen peygamberler aynı zamanda cinlere de peygamberlik yapmışlardır. Bu görüşü temellendirmek için de Ahkaf suresindeki cinlerin sözü olan: "Ey kavmimiz! Biz, Musa'dan sonra gönderilen, kendisinden önceki vahiyleri tasdik eden, gerçeğe ve dosdoğru yola götüren bir kitap dinledik."[234] ayetini zikretmektedirler. Bu ayetin zahirinden de cinlerin Hz. Musa'yı bilip O'na inandıkları anlaşılmaktadır.

Seyyid Kutub, Cenab-ı Hakk'ın bu konudaki ilmi Kendine özgü ilim kapsamında tuttuğunu, bundan ötesini kurcalamanın

---

[233] En'am, 6/130.
[234] Ahkaf, 46/30.

herhangi bir faydasının olmayacağını ifade eder.[235] İşin doğrusunu Allah bilir.

Fethullah Gülen Hocaefendi ise konuyla alâkalı rivayetleri zikrettikten sonra şöyle bir değerlendirme yapmıştır:

1- İnsanlar henüz yaratılmadan önce gelip geçen cin taifesinin, o devrede yeryüzünün halifesi olması itibariyle, onlara kendi içlerinden peygamberler gönderilmesi ve bu peygamberlerin, kendilerine yüklenilen irşad ve tebliğ vazifesini ifa etmeleri o dönem itibariyle gayet tabiidir ve onlar da bu vazifeyi hakkıyla eda etmişlerdir. Zira cinlerin mükellef olmaları bunu gerektirmektedir.

2- Hz. Âdem (aleyhisselam)'ın yaratılıp halife kılınmasından sonra ise, cinler insanlara tâbi varlıklar haline getirildiklerinden bu dönemden sonra insanlara gönderilen peygamberler, aynı zamanda cinlere de gönderilmiş olabilirler. Zaten, İslam âlimlerinin büyük çoğunluğu da bu görüşü savunmaktadır.

3- Her iki görüşü telif edecek önemli bir nokta da şu olmaktadır: Allah (celle celâluhû) gönderdiği her peygambere, o peygambere has bir şeriat vermemiştir. Kur'ân-ı Kerim'den öğrendiğimize göre, sadece dört semavî kitap vardır ve bazı peygamberlere de sadece bazı sahifeler verilmiştir. Hâlbuki bir hadiste ifade edildiği üzere onca nebinin yanında, bir de 313 mürsel peygamber gönderilmiştir. Ve bu peygamberlerin hepsi de, risaletle görevlendirildiklerine dair Cenab-ı Hakk'tan emir almışlardır. Bu emri aldıktan sonra da behemehal irşad ve tebliğde bulunmuşlardır ki, peygamberliğin gerçek manası budur. O halde, elinde ne bir hususi kitap ne de hususi bir şeriat mevcut olan bu elçiler, kendilerine kitap verilen peygamberlere tâbi olmuşlardır. Mesela, Hz. Musa (aleyhisselam) yolunda belki yüzü aşkın peygamber gelmiştir. Ama bunların hepsi de Tevrat'ın hükmü ile amel etmişlerdir. Yine aynı şekilde İbrahim (aleyhisselam) döneminde birçok peygamber

[235] Kutup, Tefsir, 3/1209.

vardı. Hz. İsmail ve yeğeni Hz. Lut (aleyhisselam) bunlardandı. O dönemde câri olan ahkâm ise, Hz. İbrahim (aleyhisselam)'e verilen "sahifeler"den ibaretti. Bütün bunlar gösteriyor ki, kendisine kitap veya şeriat verilen peygamberler, kendilerine bağlı olan diğer peygamberleri, Cenab-ı Hakk'ın emirlerini esas alarak tavzif edebilmekte ve irşad adına onları yönlendirmektedirler. İhtimal bu peygamberler kendilerine inanan cinlerin bazılarını da istihdam edebiliyor ve onları cin taifelerini irşad etmede vazifelendiriyorlardı. Bunun açık örneğini Efendimizin hayat-ı seniyyelerinde çok bariz olarak görmekteyiz. Şöyle ki, cinler, "Nahle" denilen yerde Efendimizi dinleyip, ardından da kendi kavim ve kabilelerini irşada gitmişlerdi.[236]

EFENDİMİZİN CİNLERE PEYGAMBERLİĞİ

Efendimiz, insanların olduğu gibi cinlerin de peygamberidir. O, âlemlere rahmet olarak gönderildiğinden, O'ndan sonra, hiç kimse peygamber olmamış, kıyamete kadar gelecek insanlara ve cinlere Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Nebi ve Resûl olarak seçilmiş ve vazifelendirilmiştir.

O'nun, cinlerin de peygamberi olması bağlamında Kur'ân'da yer alan ayetlerden bazıları şunlardır:

"De ki: "Yemin ederim! Eğer insanlar ve cinler, bu Kur'ân'ın benzerini yapmak için bir araya toplansalar, hatta birbirlerine destek olup güçlerini birleştirseler bile, yine de onun gibi bir kitap meydana getiremezler."[237]

"De ki: Bana vahyolundu ki bir cin cemaati Kur'ân'ı dinledikten sonra şöyle dediler: "Biz gerçekten, doğru yolu gösteren harikulade bir Kur'ân dinledik. Bundan böyle Rabbimize asla bir ortak tanımayacağız."[238]

[236] Gülen, a.g.e. 2/339, 340.
[237] İsra, 17/88.
[238] Cin, 72/1, 2.

“Hani Biz bir vakit cinlerden bir takımını, Kur’ân dinlemeleri için sana göndermiştik. Kur’ân’ı işitip dinleyecek yere gelince birbirlerine: “Susun, dinleyin!” dediler. Okuma tamamlanınca kendi toplumlarına birer uyarıcı olarak döndüler. “Ey kavmimiz!” dediler, “Biz Musa’dan sonra gönderilen, kendisinden önceki vahiyleri tasdik eden, gerçeğe ve dosdoğru yola götüren bir kitap dinledik.” “Ey kavmimiz! Allah yoluna davet eden bu elçinin çağrısını kabul ve ona iman edin ki Allah da sizin günahlarınızı affetsin ve gayet acı bir azaptan sizi kurtarsın.”[239]

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir grup ashabıyla Ukaz panayırına gitmek üzere yola çıkmıştı. Bu esnada, şeytanlarla, semadan gelen haberler arasına engeller konulmuş idi. Bundan dolayı, semadan haber getiren şeytanlar üzerine, şahap denilen delici ateş parçaları gönderilmeye başlandı. Göklerden haber hırsızlığı yapan cinler daha önce yapabiliyor olmalarına rağmen, bu defa kavimlerine eli boş döndüler. Kavimleri onlara niye boş döndüklerini sorduklarında onlar: “Bizimle semavi haber arasına engeller konuldu. Üzerimize delici ateş kütleleri gönderiliyor.” dediler. Kavimleri onlara, bu gelişmenin yeni ortaya çıkan bir şey olduğunu, yeryüzünün her tarafını dolaşıp, edinilecek bir bilgi bulurlarsa kendilerine getirmelerini istediler. Dünyayı dolaşmaya başlayan cinlerden oluşan bu grup, Ukaz panayırına giderken, Nahle denilen yerde ashabına sabah namazını kıldırmakta olan Efendimizi gördü ve O’nun okuduğu Kur’ân’a kulak kabarttı. “Bizimle semavi haber arasına engel olan şey işte bu.” deyip kavimlerine döndüler. Onlara: “Biz gerçekten, doğru yolu gösteren harikulâde bir Kur’ân dinledik. Bundan böyle Rabbimize asla bir ortak tanımayacağız.”[240] dediler.[241]

Bunun üzerine Cenab-ı Hakk, Efendimize durumu bildirdi: “De ki: Bana vahyolundu ki bir cin cemaati Kur’ân’ı dinledikten

---

[239] Ahkaf, 46/29-31.
[240] Cin, 72/1, 2.
[241] Buhari, Tefsir, Cin, 1; Ezan, 105; Müslim, Salât, 49.

sonra şöyle dediler: "Biz gerçekten, doğru yolu gösteren harikulade bir Kur'ân dinledik. Bundan böyle Rabbimize asla bir ortak tanımayacağız. Rabbimizin şanı çok yücedir, O ne eş, ne de çocuk edinmiştir! Meğer içimizden birtakım cahiller, Allah hakkında gerçek olmayan sözler söylüyormuş! Biz de saf saf, insanları ve cinleri, Allah hakkında yalan söylemez sanmışız! Meğer bir kısım insanlar cinlerden bazılarına sığınıp, böylece onları daha da azgın hale getirmişler! Onlar da, sizin zannettiğiniz gibi, Allah'ın ölen hiçbir kimseyi diriltmeyeceğini zannetmişler. Biz göğe çıkmak istedik. Bir de ne görelim: Orası sert ve kuvvetli bekçiler, şihablar, alevler, roket gibi mermilerle dolu! "Önceleri biz göğün bazı yerlerinde oturup dinleme merkezleri edinirdik. Ama şimdi kim dinlemeye kalkışırsa, derhal kendini gözetleyip izleyen bir alevle karşılaşıyor. "Doğrusu, iyi anlayamadık: Yerde oturanlara fenalık mı irade edildi, yoksa Rabbleri onlar hakkında hayır ve hidayet mi diledi, bilemiyoruz. Bizden iyi kimseler olduğu gibi, iyi olmayanlar da var. Biz türlü türlü yollar tutmuşuz. Şunu da anladık ki, biz yerde Allah'ın iradesine karşı koyamayacağımız gibi, kaçmaya teşebbüs etmekle de O'nun elinden yakamızı kurtaramayız. Biz hidayet Rehberini dinleyince onu tasdik ettik. Kim Rabbine iman ederse, ne hakkının eksik verilmesinden, ne de gadre uğramaktan asla endişesi kalmaz. Bizden Allah'a itaat edenlerin yanında, hak yoldan sapan kâfirler de var. Allah'a itaat ve teslimiyet gösterenler, doğru yolu arayanlardır. Hak yoldan sapanlar ise, cehennem odunu olurlar." Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Eğer insanlar ve cinler, Allah'ın yolunda dosdoğru yürüselerdi, onlara bol yağmur verir, rızıklarını bollaştırırdık."[242]

Seyyid Kutub, yukarıda ilk ayetlerinin meali verilen Cin suresinin başlangıcı ile alâkalı şu yorumu yapmıştır: "Surenin bu girişi şunu gösteriyor: Peygamberimiz, cinlerin kendisini Kur'ân okurken dinlediklerinden ve bu dinlemeyi izleyen tepkilerinden olayın oluşu sırasında haberdar değildir. Bu bilgiyi

[242] Cin, 72/1-16.

O'na yüce Allah vahiy yolu ile iletmiştir. Yalnız belki cinlerin ilk Kur'ân dinlemeleri böylesine habersizce olmuş, fakat daha sonra bir ya da birçok kez Peygamberimiz onlara bilerek ve haberli olarak Kur'ân okumuştur. Bu ihtimal yabana atılamaz. Nitekim Peygamberimizin cinlere "Rahman" suresini okuduğu yolundaki rivayet bu ihtimali destekliyor. Tirmizi'nin aktardığı bu rivayete göre Hz. Cabir şöyle demektedir: "Bir gün Peygamberimiz, sahabilerin karşısına geçerek onlara başından sonuna kadar Rahman suresini okudu. Sahabiler sureyi hiç ses çıkarmadan dinlediler. Okuma bittikten sonra Peygamberimiz şöyle buyurdu: "Ben bu sureyi cinlere de okumuştum, onların sureye karşı tepkileri sizinkinden daha güzel olmuştu. Çünkü "Febieyyi alâi rabbiküme tükezzibân "O halde Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edebilirsiniz?" ayetini her okuyuşumda "Ey Rabbimiz, senin hiçbir nimetini inkar etmeyiz, hamdolsun sana" demişlerdi."[243]

Bir gün de Alkame (radıyallâhu anh), İbn Mesud hazretlerine "Sizden herhangi biriniz, Efendimizin cinlerle görüştüğü günde O'na refakat etti mi?" diye sormuştu. İbn Mesud (radıyallâhu anh) "Hayır" dedi. "Bizden hiç kimse O'na refakat etmedi. Ancak bir gece O'nunla beraberdik. Bir ara O'nu kaybettik. Kendisini vadilerde ve dağ yollarında aradık. Bulamayınca kaçırılmış olmasından endişe ettik. Çok kötü bir gece geçirdik. Sabah olunca baktık ki Hira tarafından geliyor. "Ya Resûlallah! Biz seni kaybettik, çok aradık, bulamadık. Çok kötü de bir gece geçirdik." dedik. O: "Bana cinlerin davetçisi geldi. Beraber gittik. Onlara Kur'ân okudum." buyurdu. Sonra bizi götürerek cinlerin izlerini, ateşlerinin kalıntılarını gösterdi..."[244]

Bir başka defasında da yine İbn Mesud hazretleri şu vakayı anlatmıştır: "Efendimiz elimden tuttu, beni dağların arka tarafına götürdü. Bulunduğumuz yer tepelerin çok gerisinde kalmıştı. Efendimiz, etrafıma bir çizgi çizerek, "Bunun içinde dur ve ben

---

243 Kutub, Tefsir, bak.
244 Müslim, Salât, 150; Ebu Davud, Taharet, 42.

gelinceye kadar ayrılma." dedi ve uzaklaştı. Zayıf bir rivayet de, şöyledir: "Ben dağlardan aşağıya koşuyor gibi, birçok karaltının Efendimizin etrafında hızla bir hale meydana getirdiğini gördüm. Bir aralık "Acaba Allah Resûlü, Havazin'in hücumuna mı uğradı? Hiç olmazsa kılıcımı çekip onlarla savaşayım." diye düşündüm. Fakat O'nun bana yerimden ayrılmamamı söylediğinden ötürü yerimde kaldım. Şafak sökünceye kadar da orada bekledim. Etrafta gürültüler, tarrakalar oluyordu.. Sanki ben başka bir âlemde gibiydim. Efendimiz geri geldiğinde beni dimdik ayakta gördü ve 'Hâlâ bekliyor musun?' buyurdu. Ben de: 'Ya Rasulallah, üç ay daha beklemem gerekseydi senin için yine beklerdim.' deyince 'Eğer bir lahza yerinden ayrılsaydın kıyamete kadar bir daha beni bulamazdın.' buyurdu."[245]

Yine İbn Mesud Hazretleri, Medine'de cereyan eden bir başka olayı da şöyle nakleder: "Ashab-ı Suffa olarak bizler mescidin suffasında, halk tarafından yemeğe götürülmeyi bekliyorduk. Ben evrad u ezkarla meşgul olduğum için, herkes götürülmüş, ben unutulmuştum. Allah Resûlü, yanımdan geçerken beni gördü ve "Kimsin sen?" dedi. Ben de "İbni Mesud, Ya Rasulallah" dedim. "Gel benimle, galiba seni unuttular." dedi ve beni aldı, Ümmü Seleme'nin evine götürdü. Kapıya varınca bana: "Burada bekle, varsa sana bir şeyler hazırlayayım." dedi. Bir hayli zaman geçmiş olmasına rağmen dışarıya çıkmadı. Neden sonra hizmetçi bir kadın! "Resûlü Ekrem evde bir şey bulamadı ve senin tekrar mescide gitmeni istedi." emrini getirince, ben de dönüp mescide geldim. Tam evrad u ezkara yeniden başlamıştım ki, bir sahabi gelip, Allah Resûlünün, tekrar beni istediğini haber verdi. Yanına girdiğimde Efendimiz, elindeki hurma salkımı ile göğsüme dokunarak: "Bu gece benimle beraber geleceksin." dedi. Beraberce Medine'nin "Baki-i Ğargad" adlı mezarlığına gittik. Bana "Sen burada kal." deyip uzaklaştı. O anda yine karaltıların sağdan-soldan Efendimizin etrafını sardığını gördüm.

[245] İbn Kesir, Tefsir, 7/274-285.

Başları sanki bulutlarla bütünleşmiş uzun boylu, beyaz elbiseler içindeki bu siyah varlıklar, adeta heyulalar gibi gözlerimin önünden geçiyordu. Efendimiz sabaha kadar, etrafını saran bu garib mahluklara Kur'ân okudu. Sonra da yanıma geldi ve Medine'ye döndük."[246]

Bu tür hadiseler, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in peygamberlik hayatı boyunca birçok defa cereyan etmişti. Hatta Ebu Nuaym vahyin başlamasıyla, Efendimizin Taif'e gidip tebliğ ve irşadda bulunduğunu, oradaki insanların kabul etmemesiyle Efendimizin mahzun ve mükedder olarak geri döndüğünü haber verdikten sonra, Allah Resûlünün istirahat için bir yerde oturduğunu ve bir anda etrafının karartılarla sarıldığını haber vermektedir. Ebu Nuaym'a göre bunlar, sayıları üç yüz kadar olan bir cin taifesiydi ve Efendimize biat için gelmişlerdi. Sanki beşer, Allah Resûlü'ne kapılarını kapatınca, Allah (celle celâluhû), melekût âleminin kapılarını ona açıyor ve başka taifelerle onu teselli ediyordu.[247]

Tam bir netlik ve kesinlik içerisinde bizim bilgi alanımıza çok girmeseler de, zikredilen rivayetlerden Efendimizin cinlerle birden fazla görüştüğü, onlara Kur'ân okuyup tebliğde bulunduğu; böylelikle de onlara peygamberlik vazifesini ifa ettiği anlaşılmaktadır.

CİN SAHABİLER

Peygamber Efendimizi sağlığında görüp O'na iman etmiş, bir defa da olsa sohbetini dinlemiş ve Müslüman olarak ölmüş olanlara "arkadaş" manasına sahabi denmektedir. İslami terminolojide Efendimizi görmüş, sohbetini dinlemiş, iman etmiş ve o hâl üzere ölmüş cinler de sahabi kabul edilmiş, bu noktada insanlarla aralarında herhangi bir fark gözetilmemiştir.[248]

---

[246] İbn Kesir, Tefsir, 7/283.
[247] Kurtubi, Tefsir, 16/210, 211.
[248] Gülen, a.g.e. 2/350.

Cin suresinde geçen ve Efendimizi dinlemeye geldikleri ifade edilen cinler, Allah Resûlü'nün gidip kendilerine tebliğde bulunduğu cinler ve mescidde veya başka bir yerde Efendimizi dinleyen, iman eden ve Müslüman olarak ölen cinler, sahabi olma şerefine ermiş, Allah'ın salih kullarıdırlar.

Bazı müfessirler, "Cinlerden bir grubu Sana yönelttiğimizde.."[249] ayetinde anlatılan cinleri isim isim saymış ve onların, cin taifesinin en büyük sahabileri olduklarını söylemişlerdir. Kurtubi, tefsirinde şöyle bir olaydan bahseder:

Ömer bin Abdülaziz, bir gün kırda dolaşırken ölü bir yılan görür. Atından iner ve mendiline sararak o ölüyü toprağa defneder. (İhtimal Ömer bin Abdülaziz, o ölü yılanın bir cin olduğunu keşfetmişti.) O esnada etraftan bir ses: "Saraka öldü, Saraka öldü.." diye etrafı çınlatır. Ömer b. Abdülaziz bu sesin sahibinin kim olduğunu sorduğunda sesin sahibi "Bir zaman cinlerden bir topluluğu, Kur'ân'ı dinlemek üzere Sana yöneltmiştik..." ayetinde anlatılan cinlerden biri olduğunu söyler ve sözlerini şöyle sürdürür: "O gün Allah Resûlünü dinleyip kavmine "uyarıcı" olarak dönenlerden hayatta sadece Saraka ile ben kalmıştım. Bugün kâfirlerle harbederken, Saraka da şehid oldu. Şu anda, sadece ben varım.. sana müjdeler olsun ey mü'minlerin emiri! Zira biz Allah Rasulünün huzurunda iken, bir aralık dönüp: "Sizlerden Saraka, bir yerde şehid olacak. Onu ümmetimin en hayırlılarından biri kefenleyip defnedecek." buyurdular. İşte o haber bugün aynen cereyan etti. Ne mutlu sana ki, sen O'nun müjdelediği o hayırlı insansın!"[250]

İNSANLARIN KONTROLÜNE GİRMELERİ

İnsanlarla cinler arasında hayat ve fikir bakımından benzerlikler; zaman ve mekân buudları bakımından ise farklılıklar vardır. Onlar, mahiyetleri muktezasınca, uzun mesafeleri kısa

[249] Ahkaf, 46/29.
[250] Kurtubi, Tefsir, 16/214.

zamanda katetme, kapalı yerlere girme gibi insanın yapamadığı şeylere mazhardırlar. Onların mazhar olup, insanların yapamadığı bu gibi hususlarda onları kullanma mevzuu ise eskiden beri insan zihnini meşgul edegelmiştir.

Cinlerin, insanların kontrolüne girmeleri, böylelikle onlardan faydalanma hususunu birkaç alt başlık altında inceleyeceğiz.

HZ. SÜLEYMAN ALEYHİSSELAM

Cinlerden faydalanma deyince ilk akla gelen kişi Hz. Süleyman aleyhisselamdır.

Süleyman aleyhisselam, kuşlarla konuşur, karıncaların konuşmalarını anlar, emrine verilen rüzgarı istediği tarafa yönlendirirdi. Cinlere de hâkim idi. Bütün bunlara mazhar bir peygamberdi. Peygamberlere ait bütün özelliklerin yanında, duası kabul olmuş, gelmiş gelecek hiç kimseye nasip olmayacak bir dünya hakimiyeti kendisine bahşedilmişti.

Fethullah Gülen Hocaefendi, onun cinlerle olan münasebeti ile alâkalı olarak şu bilgileri verir: "Her nebi, Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden birine, diğer esmaya nisbeten azam derecede mazhardır. Diğer bir ifade ile, her nebi kendi isminin mazharıdır. Muhyiddin İbni Arabi'nin dediği gibi, "Süleyman" isminde, "şehadet ve gayb âleminde saltanat sürme, görünen ve görünmeyen âlemlerin emrine musahhar kılınması.." manaları vardır. İşte bu isme mazhariyeti sebebiyledir ki Hz. Süleyman'a, Cenab-ı Hakk tarafından her iki aleme hükmetme yetkisi verilmişti. O, bir eli hep şehadet âleminde, diğer eli de gayb âleminde iş görüyordu. Yani o, -Allah'ın izniyle- her iki âlemde de tasarrufta bulunuyordu. Yanındaki insanlarla konuştuğu gibi, gaybın sekeneleri ile de konuşup görüşebiliyordu. Bu durum, diğer peygamberlerde de mucize kabilinden yer yer söz konusu olsa da Hz. Süleyman'ın

günlük yaşantısı âdeta hep böyle devam ediyordu. O, istediği her şeyi cinlere yaptırabiliyordu.[251]

Hz. Süleyman'ın cinlerle olan münasebetini anlatan ayetler şunlardır: "Süleyman'ın emrine de rüzgarı verdik. Onun sabah gidişi bir aylık mesafe, akşam dönüşü de bir aylık mesafe idi. Onun istifadesi için, erimiş bakırı kaynağından sel gibi akıttık. Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırlardı. Onlardan kim emrimizden sapsa, onu zelil ve perişan eden bir azap tattırırdık. O cinler ona kaleler, heykeller, havuz büyüklüğünde çanak ve leğenler, sabit kazanlar gibi istediği şeyleri yaparlardı. Ey Davud hanedanı! Şükür gayreti içinde olun. Kullarımdan gereği gibi şükredenler çok azdır. Süleyman'ın ölüm fermanını çıkarmamızdan sonra, cinler ve çevresindekiler onun öldüğünü, ancak dayandığı asasını bir ağaç kurdunun yemesi sonucunda, kendisinin yere yıkılmasından sonra anlayabildiler. O, yere düşünce cinler kesin olarak anladılar ki şayet gaybı bilmiş olsalardı kendilerini zelil ve perişan eden angarya işlerde devam edip gitmezlerdi."[252]

Başka bir ayette de "Onun (Süleyman) için denize dalan ve bundan başka işler yapan bazı şeytanları da emrine vermiştik. Onlar, bundan başka işler de yapıyorlardı. Hepsini de gözeten bizdik."[253] denmektedir.

Cenab-ı Hakk, bazı cinleri Hz. Süleyman'ın emrine vermiş, ona, onları istediği gibi kullanmasına müsaade etmiştir. Öyle anlaşılıyor ki gelecekte, çok geniş çapta ve ileri seviyede onlardan istifade yolları açılacaktır. O yolu bulabilen herkesin, bu taifeden istifadesi mümkün olabilecektir. Yeter ki, onların şerrinden korunup, oyuncağı olunmasın.[254]

---

251 Gülen, a.g.e. 359.
252 Sebe, 34/12-14.
253 Enbiya, 21/82.
254 Gülen, a.g.e. 2/360.

CİNLERİ OLAN BİR ZATLA YAPILAN BİR KISA SÖYLEŞİ

Yakınım sayılabilecek bir bayan, cinlerin tasallutuna maruz kalmıştı. Bulunduğu yere yakın bir yerde yaşayan, cinleri kontrolünde tutan dindar, ehl-i tarik bir zat, bu bayanın şifaya mazhar olmasına vesile olmuştu. Gerçekten de o zatın okuması, kendine göre bazı işler yapması ile o yakınım, eski garip hâl ve konuşmalarından vazgeçti ve düzeldi. O zatı, bulunduğu yere götürürken bir saat kadar beraber olma, ona bazı sorular sorma imkânı oldu. Bu şahıs, katiyyen bu işi kötüye kullanan kötü niyetli cinci kelimesinin çağrıştırdığı insanlardan değildir. Benim sorduğum, onun da bazen üstü kapalı söylediği hususlar şunlardır.

Soru- Cinleri görebiliyor musunuz?

Cevap- Onları, devamlı etrafımda görüyorum. (Onları nasıl gördüğünü söylemedi, ben de sormadım.)

Soru- Onlarla olan münasebetlerinizde bazen farklı konuşma veya davranışlarınız olmuyor mu? Ve bunlar başkaları tarafından yanlış anlaşılmıyor mu?

Cevap- Bazen olabiliyor. İnsanlar sizi kendi kendinize konuşuyor zannediyorlar, ama siz aslında onlarla konuşuyorsunuz. Genelde kısık sesle konuştuğunuz için çok problem olmuyor.

Soru- Bu işe, merak sardığınızdan ötürü mü başladınız?

Cevap- Hayır, ben hiç merak etmedim. Dedem, bu işi yapıyordu. Bana kendisinden sonra bu işi benim yapmamı vasiyet, aslında biraz da mecbur etti.

Soru- Bu cinler, gerçekten de kötü amaçlarla kullanılabilir mi?

Cevap- Evet, fakat ben hiç yapmadım. Sadece bir defasında, bizim kasabada dinsiz bir hâkim vardı. İslam aleyhinde devamlı konuşuyordu. Ona bu işi yapmamasını defalarca söyledim. Cinlere inanmıyordu, beni de dinlemedi. Ona, “Bak, senin dilini

bağlarım, bir daha konuşamazsın." dedim. Umursamadı, bununla da kalmayıp saygısızca ileri geri konuştu. Yine İslam aleyhine konuşacağı bir programda mikrofonun karşısına geçince, ağzından bir kelime bile çıkaramadı. Ne kadar kendini zorladıysa beceremedi. Aynı günün akşamında evde yemek yerken, kapı çalındı. Baktım o zat, geldi, ağladı, özür diledi, bir daha yapmayacağına dair söz verdi, tevbe etti. Ben de ağzındaki düğümü çözdüm.

Soru- Bazen sizi de rahatsız ediyorlar mı?

Cevap- Evet, mesela sizin akraba ile uğraşırken, bize karışma der gibi beni rahatsız ettiler. İşleri bozulduğu için, bozanı rahatsız ederler.

Soru- Siz isteseniz, bu işi artık yapmayabilir misiniz?

Cevap- Yok. Bir defa başladınız mı artık ölene kadar bırakamazsınız.

Soru- Dedenizin bazı hatıraları var mı?

Cevap- Dedem, tarlaya çalışmaya gidermiş. Tabii su testisi yanında. Suyu bitince "Keşke şu testi dolsa" dermiş. Arkasını dönüp tekrar baktığında testinin suyla dolu olduğunu görürmüş.

Soru- Hz. Süleyman (aleyhisselam) *gibi, onları kullanma imkânı yok mu?*

Cevap- Var tabii ki. Olabilir. Dedemler, bir defasında harmanı onlara kaldırtmışlar. Cinler, seneye bu işi yine bize yaptıracak diye, tarlayı zamanından önce harmanlamış, bütün ekini berbat etmişler.

Soru- Bu işi kötüye kullananlar olabilir mi?

Cevap- Tabii ki. Yakın köyde oturan birisi vardı. Bu işi, büyü işlerinde kullanırdı. Kaç defa kendisini ikaz ettim. Vazgeçmedi. Yaptığı kötülükler kendi kızına isabet etti. Kızın karnı şişti, feci şekilde vefat etti.

Soru- Bu varlıkların, bazı gizli istihbarat örgütleri tarafından kullanıldıklarını duyuyoruz. Bunların aslı var mıdır? Mesela bir dosyayı bir yerden başka bir yere taşıyabilirler mi?

Cevap- Evet mümkündür. Dediklerini yapabilirler.

Soru- Bu işi başkalarına tavsiye ediyor musunuz?

Cevap- Katiyyen tavsiye etmiyorum. Hiç bulaşmasınlar.

İNSANLARA MUSALLAT OLMALARI

Eskiden olduğu gibi günümüzde de, cinler, insanlara musallat olabilmekte, onları kendi kontrolleri altına alabilmektedirler. Bu, genelde iki şekilde olmaktadır. Birincisi, insanın kendi maddi ve manevi hayatına dikkat etmemesi neticesinde, cinlerin müdahelesine açık hale gelmesi, onların baskı ve yönlendirmesi altına girmesi şeklinde oluşur. İnsanın maddi hayatı derken, daha ziyade onun dış temizliğini kastediyoruz. İdrara dikkat edilmeyip üst başa sıçraması, tırnakların geceleyin kesilmesi, kesilen tırnakların toplanmayıp dağınık olarak bulunması ve oralarda yaşanması, ekmek kırıntıları üzerinde gezinilmesi, gusül abdesti ve bayanların kendilerine has durumlarında temizliğe dikkat etmemeleri gibi hususlar, ayrıca küle basılması, sıcak suyun tuvalet veya lavabo gibi yerlere dökülmesi... gibi şeyler, cinlerin tasallutuna zemin hazırlayan hususlardır.

Ayrıca, Allah (celle celâluhû)'dan kopuk yaşamak, Efendimizin sünnetinden uzak kalmak gibi manevi hayatta meydana gelen boşluklar, cinlerin o boşlukları kullanarak insana musallat olmasına sebebiyet verebilir.

Böyle durumlarda kötü cinler, insanı kendi hakimiyeti altına alır. İstediklerini ona yaptırırlar. Onların kontrolü altına girmiş bir insan da, insaniyet seviyesinin altına düşer. Bu düşüşün tezahürleri hâl ve hareketlerdeki değişiklikler, bakışların bulanması, konuşmaların farklılaşması gibi pek çoktur. Dışarıdan

bakıldığında deli gibidirler. Herhangi bir makuliyet ve normallik artık onlarda bulunmaz.

Cinlerin insanlara musallat oldukları ikinci şık, onların birileri tarafından insanlara yönlendirilmeleri şeklinde kendini gösterir. Cinleri olan, onlara hâkim bulunan bazı insanlar vardır ki onlar, kontrolleri altında tuttukları cinleri insanlara musallat edebilir, o insanları, normal insanlık çizgisinin altına düşürebilirler. Bu yapılan işin meşhur adı "sihir" veya "büyü"dür. Sihir vasıtasıyla insanları delirtir, Kur'ân'ın ifadesiyle aralarında sevgi, saygı ve alâkanın bulunduğu karı kocanın bile arasını bozabilirler.[255] Bunlar oluyorsa, artık daha başka nelerin de olabileceği uzak ve imkânsız görülmemelidir.

CİNNÎ ŞEYTANLAR

Cinlerden birisi olan şeytan, geçirdiği imtihanla ters-yüz olmuş, içi dışına çıkmış, mahiyetinde bulunan çarpıklıklar ortaya dökülmüştür. O, bu imtihan sürecinin hiçbir diliminde istenileni ortaya koyamamış, kabiliyetlerini kötüye kullanarak sürekli alçalmıştır. Neticede de bütün hayırlara kapanmış, özündeki gelişmeye açık iyilik tohumlarını kurutmuş, birçok fena özelliğin kendisinde toplanmasına müsaade etmiştir.

İşte bu şeytan, insanlardan ve cinlerden şerre açık, nefislerini ıslaha kapatmış, vicdanlarını kirletmiş olanları kendine yardımcı ve yandaş edinir. Onları yaldızlı sözlerle kandırıp kendisine meylettirir. Sonra da kendi uğursuz gayesi için kullanır. Sıradan insanların yanında Peygamberlere bile sataşır: "Böylece biz, her Peygambere, insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık. Bunlar (aldatmak için) birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu yapamazlardı. Artık onları düzmekte oldukları yalanlarıyla baş başa bırak. Ki ahirete inanmayanların kalbleri

---

[255] Bakara, 2/102.

onların yaldızlı sözlerine kayıp kansın. Ondan hoşlansınlar ve işledikleri suçları işlemeye devam edip dursunlar."[256]

Ata, Mücahid, ve Katade gibi zatlar, İbn Abbas (radıyallâhu anh)'ın şöyle dediğini söylerler: "Cinin de şeytanları vardır, insanların da. Cin şeytanı mümini aldatamazsa insan şeytanına gider, onu mümine saldırtır." Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu Zerr'e "Cin ve insan şeytanlarından Allah'a sığındın mı?" diye sormuş. Ebu Zerr, "İnsandan da şeytan var mı?" diye sorunca, Peygamber Efendimiz: "Evet, onlar cin şeytanlarından daha tehlikelidirler."[257] buyurmuştur.

Allah'ın, her Peygambere insan ve cin şeytanlarından düşmanlar var etmesi, O'nun sosyal hayata koyduğu bir kanunudur. Hz. Musa'nın şeytanı Firavn, Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem)'in şeytanı Ebu Cehil'dir. Her zaman aralığında her iyinin karşısına mutlaka bir kötü çıkmış, iyiye karşı elinden gelen düşmanlığı arkasına koymamış, şeytanlık yapıp durmaktan hiç usanmamıştır. Bu, Kainatın Yaratıcısının, kainata koyduğu bir İlâhî kanundur.[258]

Nas suresinde, insanlardan olduğu gibi, cinlerden de şeytanlar olduğu anlatılır.[259] Cinnî şeytanlardan maksadın, şeytanla beraber onun amaçları doğrultusunda hareket ettiklerinden ötürü şeytanlaşan, kabiliyetlerini onun gibi, insanları ve cinleri çizgilerinden saptırmada kullanan cinler olduğu ve bunların şeytanla aynı kategoride ele alındıkları ifade edilmiştir.

CİNLERLE ALÂKALI BAZI SORULAR VE CEVAPLARI

Bu bölümde cinlerle alâkalı akla gelebilecek bazı sorulara cevaplar aramaya çalışacağız. Soruların bir kısmı, daha önce

[256] En'am, 6/112, 113.
[257] Nesai, İstiaze, 48; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/178-265.
[258] Ateş, Tefsir, 3/223.
[259] Nas, 114/6.

işlenen konulardan olduğundan, onları anlatıldığı bölüme havale ederek kısaca geçecek, hiç üzerinde durulmamış mevzuların üzerinde ise daha uzunca durmaya gayret edeceğiz. Burada soru şekline getirilmemiş bazı konuları önceki bölümlerde bulabilirsiniz.

CİNLERİ NİÇİN GÖREMİYORUZ?

İnsanoğlunun gözlerine her şeyi görme kabiliyeti verilmemiştir. Gördüğümüz su, buharlaşıp gözümüzün görme kapsamı dışına çıkar. Bazen buharlaşan su zerrecikleri, “Bizi yok zannetmeyin, görülmüyoruz ama kaybolmadık.” der gibi, damla olur akarlar. Bazen gök tarlasındaki pamuk yığınları, yer aynasına kar örtüsü olarak yansır. Hatta bazen buhar halinden çıkan su, daha da kesafet kazanayım ve şekillenip görüneyim diye buz olur, demirden de olsa kabını parçalar. Beynimizde planladığımız nice görünmezler, dış âleme intikal edince görünür ve maddi vücut kazanırlar

Röntgen ışınları ve büyük gezegenler gibi birçok varlığı da özel cihazlar kullanarak ancak görebiliriz.

Cinler de bizim yaşadığımız hayat mertebesinden çok farklı bir buudda yaşarlar. Kendi âlemlerinde bir vücutları, yaşama standartları vardır; ama bu bizim yaşadığımız hayat seviyesinden farklı ve değişik olduğundan onları göremeyiz.

Cinler, insana kendilerine has keyfiyetleri ile görünmezler. Fakat, cinlerin temessül etmeleri bölümünde arzedildiği gibi kendi yaratılışları ile değil, ama bazen değişik şekillere bürünüp insana gözükebilirler.

Onlar ise, Kur’ân’ın ifadesiyle bizi görmekte olup neler yaptığımıza da muttali olmaktadırlar. Kur’ân bu hususu: “...çünkü o da, askerleri de sizin kendilerini göremeyeceğiniz yerlerden sizi

görürler..."[260] diyerek anlatır. Ayette o diye bahsedilen şeytandır. Şeytan da ateşten yaratıldığı için cin grubuna mensuptur.

CİN ÇARPMASI NEDİR?

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem), şeytanı anlatırken onun insanın damarlarında dolaşabileceğini ifade etmiştir.[261] Şeytanın insanın içine nüfuz edebilmesi, Kadı Iyaz gibi bazı âlimler tarafından hadiste geçen kelimelerin dış manalarıyla yorumlanmıştır. Bu böyle olabileceği gibi, şeytanın insana vesvese vermesi, onu Hakk yolundan ayırma adına saptırması ve kandırması olarak da anlaşılabilir.

Değişik yorumlar yapılsa ve bizler nasıl cereyan ettiğini tam olarak bilemesek bile şeytan ve onun mensubu bulunduğu cin grubu, -şeytanla alâkalı bahiste de ifade edildiği gibi- insana nüfuz ediyor, içine giriyor, ona müdahele ediyor demektir. Bu nüfuz ve müdahale etme genelde insanın manevi hayatına, o hayatı tahrip eksenli olur. Manevi hayatında tahribat yaşayan bir insanda psikolojik rahatsızlıklar, moral bozuklukları, panik atak cinsinden dış tezahürler olabilir. Dünyadan zevk almama, yaşamanın değerlerini kaybetme, normal hareketlerde yavaşlama gibi davranış bozuklukları kendini gösterebilir. Hatta cinlerin baskısıyla fevkalâde garip, bazen gülünç, bazen de dıştaki insanı ağlatacak kadar acı davranış ve sözler, bu tür insanlardan sâdır olabilir. Fakat bütün bunlara şeytan çarpması denmiyor. Daha doğrusu cin çarpması denilince daha ziyade ağızda, yüzde vesair azalarda kaymalar, dış görüntüde bozulmalar gibi hususlar akla gelmektedir.

Kanaatimiz; ağzı-yüzü bozulan, görüntülerinde kaymalar olan insanlara şeytan çarpmış nazarıyla bakmanın uygun olmadığıdır. İnsan için gayb hükmünde olan, başka bir hayat çizgisinin sakinlerinin, bizim hayat seviyemizdeki müdahaleleri

---

[260] A'raf, 7/27.

[261] Buhari, Bed'ül- Halk, 11; Edeb, 121; İtikaf, 11, 12; Müslim, Selam, 23, 24.

dıştan ziyade içe dönük, maddi hayattan ziyade manevi hayata yöneliktir.

FAİZ YİYENLERİN ŞEYTAN ÇARPMIŞ GİBİ İFADE EDEN AYETİ NASIL ANLAMALIYIZ?

Faiz yiyenlerin durumunu ifade eden ayette Yüce Allah: "Faiz yiyenler tıpkı şeytanın çarptığı kimsenin uykudan kalkışı gibi kalkarlar. Bu, onların "Alışveriş de faiz gibidir." demelerindendir. Halbuki Allah alışverişi mübah, faizi ise haram kılmıştır. Her kime Rabbinden bir talimat gelir, o da faizden vazgeçerse, daha önce yaptığı muamele kendisi için geçerlidir, hakkındaki hüküm de Allah'a aittir."[262] buyurur.

Faiz, sözlük anlamıyla ziyadelenmek, fazlalanmak manasına mastar olup, "artık değer"in adıdır. Dinî literatürde, "karşılıklı faydaya yönelik bir sözleşmede karşılıksız kalan herhangi bir fazlalık" demektir. Faiz, bir muamelede, hem karşılık maksadıyla, hem de karşılıksız suretinde kendini gösteren bir yalancılık, bir çelişkidir. Bundan dolayı bir karşılık gözetme maksadı olmayınca faiz tasavvur olunamaz. Cinsi ve ölçüsü bir olan şeyler birbirleriyle değiştirildiği zaman ikisi arasında fiyat farkından dolayı bir fazlalık meydana geleceğinden o vakit bir değer artışı gerçekleşir.[263]

"Faiz yiyenler" yani faizcilik yapan ve böylece servet elde ediyoruz diye muhtaçların kazançlarını ellerinden alan ve üretimin hedefini kamu yararından kişi çıkarlarına doğru kaydıran, gerçekte ise üretimden ziyade tüketime hizmet eden, velhâsıl hayır yoluna infak amacının tamamen zıddına gidenler, saradan, cinnetten kalkamazlar, ancak kıyamet gününde şeytan çarpmış saralı veya deli gibi perişanlık içinde kalkarlar. Esasen dokunmak demek olan "mess" Arap dilinde "delirmek" anlamına da gelir,

---

262 Bakara, 2/175.
263 Elmalı, Tefsir, üstteki ayetin tefsiri.

mecnuna ve saralıya "memsus" yani dokunulmuş, çarpılmış denilir. Bunlara, anlaşılmaz gizli sebeplerden ileri gelen fena hastalıklar olduğu için cinlere ve şeytana nisbet edilerek "cin tutmuş", "şeytan çarpmış" denilegeldiği de herkesçe bilinen bir şeydir. Bunların böylece şeytana nisbet edilmesi hakikat mi, mecaz mı olduğu meselesi ayrıca tartışma konusu yapılmış ise de, burada asıl mana aşikârdır ki, fenalığın dehşetini ve gizli sebeplere dayandığını göstermektir. Bunlar faiz ile emek ve iş sahiplerinin çalışmalarının ürünü olan şeyi alıp, onunla geçindiklerinden tembellik içinde yatar, rahat ve hızlı bir şekilde uyanamazlar, hemen kalkamazlar; pekçoğu yataklarında şeytan çarpmış gibi saatlerce gerinerek, ağzını, yüzünü buruşturarak, sendeleye sendeleye kalkarlar. Bütün hayatları faiz düşüncesi ile ve onun dedikodusu ile geçer, düştükleri zaman da bellerini doğrultamazlar. Fakat asıl mesele bu değil, bunlar karınlarını ribâ ile doldurduklarından dolayı bir hadis-i şerifte de beyan buyurulduğu üzere, kabirlerinden kalkarken genellikle saralı veya deli halinde kalkacaklar ve bu hal onların belirgin özellikleri olacaktır. Miraç gecesinde Resûlullah, faizcileri bu ayetin tasvir ettiği şekilde görmüş, "Bunlar kimdir?" diye sorduğu zaman da Hz. Cebrail bu ayeti okumuştur.[264]

CİNLER GELECEKTEN HABER VEREBİLİRLER Mİ?

Cinler gelecekten haber veremezler. Henüz olmamış hadiseleri cinler de dahil hiç kimsenin bilmesi mümkün değildir. Olmuş olacak her şeyi bilen, olmuş ve olacak her şeyin yaratıcısı Yüce Allah'tır. "Yaratan hiç yarattığını bilmez mi?"[265]

Kur'ân, onların geleceği bilemediklerini ifade ederken, onların Süleyman (aleyhisselam)'la olan münasebetleri içerisindeki bir hadiseyi tablolaştırır: "Süleyman'ın ölüm fermanını çıkarmamızdan sonra, cinler ve çevresindekiler onun öldüğünü, ancak dayandığı

---

[264] Elmalı, Tefsir, aynı yer.
[265] Mülk, 67/14.

asâsını bir ağaç kurdunun yemesi sonucunda, kendisinin yere yıkılmasından sonra anlayabildiler. O, yere düşünce cinler kesin olarak anladılar ki şayet gaybı bilmiş olsalardı kendilerini zelil ve perişan eden angarya işlerde devam edip gitmezlerdi."[266]

Süleyman (aleyhisselam) cinleri kendi emrinde kullanabiliyor, onlara geniş havuzlar, büyük binalar yaptırtabiliyordu. Bir defasında yine onları bir bina yapımında istihdam ederken, asasına dayanmış vaziyette onları gözlüyordu. Cinler de o gözetliyor diye fütursuz çalışıyorlardı. Hz. Süleyman o haliyle vefat etmişti. Ölmüştü; ama dışardan bakınca hala asasına dayanmış birisi olarak gözüküyordu. Etrafındakiler onun vefat ettiğini ilk başta anlayamadılar. Cinler hala işlerini gevşetmeden çalışıyorlardı. Neden sonra, bir ağaç kurdu dayandığı asasını yiyip Süleyman (aleyhisselam) düşünce onun vefat ettiğini anladılar. Yukarıdaki ayette Cenab-ı Hakk, bu hadiseyi anlatıp, cinlerin gaybi bilemediklerini mukni bir tonla ifade eder.

Ayette "gayb" kelimesi geçtiği için, bu kelime üzerinde kısaca durmakta fayda görüyoruz. Gayb, insanoğlunun nazarında kayıp hükmünde olan şey demektir ve sadece "geleceği" değil, "geçmişi" de "şu anı" da kapsar. Şu anda cereyan eden birçok hadise vardır ve bunlar bizim gözlerimiz önünde olmadığı için bizim nazarımızda gayb hükmündedir. Olduğundan bile haberimiz yoktur. Mazi için de aynı şeyler söylenebilir. Asırlardan beri cereyan etmiş dünya kadar hadise, o hadiseleri görmemiş insanlar için gaybdır.

"Güneşin gözden gizlenmesine "gayb" denir. İnsanın ilminden kaybolma manasına da kullanılır. Allah'ın ilmine gelince O'nun ilminden hiçbir şey gizlenemez, kaybolamaz. Ayrıca, duyu organları havas ve aklen algılanamayan, peygamberlerin verdikleri malumatla ancak bilinebilen hususlardır."[267]

---

[266] Sebe', 34/14.
[267] Mufredat, Ragıb, ğ-y-b mad.

Burada işin içine cinler girer. Onlar uzun süre yaşadıkları, insan için çok uzun olan mesafeleri çok kısa zamanda katettikleri için, şahit oldukları geçmişe ait hadiseleri ve şu anda cereyan ediyor olan olayları bilebilir ve irtibatta bulundukları insanlara haber verebilirler.

CİNCİ HOCA DENİLEN İNSANLAR KİMLERDİR?

Bilindiği gibi hocalık, en başta Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından temsil edilmiş yüksek bir payedir. Günümüzde ise bu kelime, yerli yersiz sıkça kullanılmaktadır. Dini bilen, yaşayan ve başkalarının da yaşaması için çalışan insanlara özel olan bu kelime, cin işleriyle uğraşan insanlara da nispet edilmektedir. Dinî literatürde "cinci hoca" diye bir tanım yoktur, olamaz da. Hocalık öyle yüksek bir makamdır ki, o makamı hakkıyla temsil edenler bile kendilerini o makama layık görmez, kendilerini anlatırken isimlerinin sağ tarafına hoca kelimesini getirerek kendilerini tanıtmazlar. Başında Peygamber efendimizin bulunduğu hocalık müessesi öyle yüksek bir mertebedir ki hoca kelimesini kullanarak alay etmek, "örneğin hocalar çok yer" diyerek o makamı tahkir edip küçültmek, kişinin niyetine bağlı olarak o kişiyi dinen tehlikeli bir duruma bile düşürebilir.

Bu verilen kısa bilgiden hareketle, cinleri olan, iyi veya kötü niyetle onları kullanan insanlara hoca denilemeyeceği açık hale gelmiş oluyor. Doğru dürüst Kur'ân'ı bile okuyamayan, namazla bile olsun Yüce Yaratıcı ile arasında bir bağ kuramayan, ama bunların yanında cinleri olan, onları hayırda veya şerde kullanan insanlara katiyyen hoca denilemez. Hele bazıları gibi bu işi kazanç vesilesi yapan, kendisine gelen insanlardan yüksek meblağlar alarak onların işlerini görmeye çalışan, bu arada kendisine hoca havasını verdirtmeye çalışan insanlar, Allah katında büyük bir vebaldedirler. O yüksek makamı suiistimal ettikleri için günaha girmekte, dünya adına kazanıyor gibi gözükürken,

ahiret hesabına çok mesuliyetli bir kaybetme şeridinde dolaşmaktadırlar.

Ancak, öyle insanlar da vardır ki, bunlar hem gerçekten hoca, yani bildiğini hayatına tatbik eden, başkalarının da ahiretlerinin kurtulmasına çalışan, samimi insanlar olmanın yanında bir şekilde cinlerle de irtibatlı olup onları hayır işinde kullananlar vardır. İnsanlara yardımcı olma niyetiyle cinleri kullanan bu insanlara da aslında cinci hoca demektense, cinleri olan hoca demek daha uygun ve sağlıklı bir yaklaşım olsa gerektir.

CİNLERLE EVLENMENİN ASLI VAR MI?

İnsanlar arasında tereddüde ve yanılmaya sebep olan hususlardan biri, insanların cinlerle evlenmeleri hususudur. Ne Kur'ân-ı Kerim'de, ne de hadislerde bu konu ile alâkalı herhangi bir bilgi ve rivayet vardır. Cinlerle bir şekilde irtibatı olanlar, genelde hayal ile hakikatı birbirine karıştırmış; ya cinlerle teması öyleymiş gibi algılama veya daha da kötüsü meşhur olma gibi zaafiyetlerden dolayı bu işi yaptığını iddia edenler çıkmıştır.

İnsanın fizyolojik ve biyolojik yapısı ile cinlerin kendilerine özgü yapıları böyle bir birlikteliğe imkân tanımamakta; yaşanılan değişik hayat mertebeleri, farklı âlemler ve boyutlar, bu iki varlığın evlenmelerine müsaade etmemektedir.

Gördüklerini iddia edenler, muhtemelen, öyle bir algılama neticesinde bunları söylemektedirler. Zihinsel rahatsızlık içerisinde bulunan birisinin, maruz kaldığı bir çeşit şizofrenin de tesiriyle halüsinasyon görmesi ve/veya hissetmesidir denilebilir. Bir kötü cin, kendi kontrolüne aldığı veya almak istediği insana açık saçık bir insan suretinde görünüyor, kişinin şehvetini artırıyor olabilir. O insan da maruz kaldığı bu hali, gerçekmiş gibi algılıyorsa yaşadığı hayali, hakikatmiş gibi ifade edebilir. Normal insanların rüyalarında gördükleri buna benzer durumları, bu tür insanlar da cinlerin tasallutu neticesinde görebilir, hissettiklerinin hayalden ibaret olduğunu idrâk edemeyebilir.

Bu yaşadıklarını başka insanlara anlattıklarında, insanlar ya onların deli olduğuna veya halüsinasyon gördüklerine ihtimal verir. Modern tıbbın kabul edemeyeceği bu hususa inananlar, bu söylenilenleri gerçekmiş gibi değerlendirenlerdir.

CİNLER İNSANA ZARAR VEREBİLİRLER Mİ? NİÇİN?

Cinler, insanlarla dünyayı paylaştıkları, aynı mekânlarda yaşadıkları için, onları tanıyabilir; onların durumlarına muttali olabilir; kimin inançlı veya inançsız; kimin manen güçlü veya zayıf olduğunu bilebilirler. Cinlerden kâfir olanlar, Müslüman insanlara onların manen sıkıntı yaşadıkları günlerde, boşluklarından istifade ederek zarar vermeye çalışırlar.

Bu kötü cinlerin en büyük hedefleri Müslümanları imanlarından uzaklaştırmak, onları da kendileri gibi yapmaktır.

SİHRİN CİNLERLE OLAN ALÂKASI NASILDIR?

Sözlük anlamıyla sihir, her ne olursa olsun sebebi gizli olan şey demektir. Bu manada, sebebi gizli olan ince şeyleri bilmek ve tanımak anlamındaki sihir küfür değildir. Dini literatürde ise sebebi gizli olmakla beraber, gerçeğin aksine algılanan yıldızcılık, şarlatanlık, hilekarlık yolunda cereyan eden herhangi bir şey demektir. Sihirde hakkı bâtıl, bâtılı hak, hayali hakikat göstermek de vardır. Sihir kelimesinin iyi manada kullanıldığı da olmuştur. Örneğin Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) "Şüphesiz ki beyanda sihir vardır." buyurmuştur. İnsanları aldatmak için olağanüstü ve/veya garip olaylardan istifade edilmeye kalkışıldığı ve bu suretle duygu ve düşüncelere etki edip dolandırıcılık yapılmaya çalışıldığı zaman bunlar da sihir özelliği kazanırlar. Bunun için imansızlık, ahlaksızlık ve aldatmak sihrin köküdür.

Sihrin çeşitleri olarak şunlar zikredilmiştir:

1- Gildaniler'in sihridir. Bunlar yıldızlara tapar ve işlerinin meydana gelmesinde yıldızların müessir olduğuna itikat ederlerdi. Bedenlerde sihir ile meydana getirmek istedikleri hastalık,

ölüm ve delirme gibi arazların, yıldızların tesiri ile vücut bulduğuna inanırlardı, İbrahim (aleyhisselam) onların bu bâtıl inançlarının iptali için gönderilmiştir. Yıldızların insanlar üzerinde hiçbir tesiri yoktur.

2- Vehim ve kuvvet sahiplerinin sihridir. İnsan ruhunun terbiye ve tasaffi edilmesi ile kuvvetlenmesi, tesir gücünün artması, idrâk kabiliyetinin gelişmesi neticesinde irade ile dıştaki birtakım olayları etkileyecek dereceye geldiğine inanılır. Birtakım kimseler, riyazat, rukye, muska, uzlet ve benzeri yollara başvurarak, ruh ilminin bazı garip olayları ile uğraşırlar ki manyatizma, hipnotizma, fakirizm ve diğerleri bu cümledendir. Sihrin en aldatıcı ve tehlikelisi budur. Ruhun bu derece güç kazanması, ilâhî ihsan olmadan mümkün değildir.

3- Cinlerden yardım alarak yapılan sihirdir ki bizim konumuzla doğrudan alakası olan husustur. Kötü niyetli insanlar, inançsız cinleri, insanlara musallat ederler. Cinler de onları zayıf anlarında yakalar ve kontrolleri altına alırlar. Yapılan sihrin tesir gücüne göre bazen -Allah korusun- delirmeye varıncaya kadar insanlara çullanırlar. Değişik şekillerde onlara gözükür ve dediklerini yaptırırlar. Karı kocanın bile aralarına girer, ayrılmalarına sebep olurlar.

Sihir denilince daha ziyade bu üç çeşit sihir anlaşılmış, ayrıca göz boyama, illüzyon, el çabukluğu, hokkabazlık denilen duyuları aldatmaya yönelik sihirden; Firavun'un sihirbazları gibi aletleri kullanarak ortaya konan sihirden; birtakım kimyasal maddeleri ve ilaçları kullanarak yapılan sihirden; şarlatanlık, kerametten ve kudretten dem vurarak telkinde bulunup duygu ve düşünceleri etkilemek suretiyle yapılanından; fitne, tezvirat, akla hayale gelmeyen bozgunculuk, vasıtalı veya doğrudan tahrikler ve aldatmalar ile yapılan sihir gibi daha birçok sihir çeşidinden bahsedilmiştir.

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem'e) de sihir yapmışlardır. Aişe Validemiz hadiseyi şöyle anlatır: "Lebid b. Asam adında Beni Zurayk Yahudilerinden biri, Resûlullah'a sihir yaptı. O kadar ki, Resûlullah hiç yapmadığı bir şeyi yapmış gibi algılıyordu. Hatta bir gün Resûlullah dua etti, tekrar tekrar dua etti ve sonra şöyle dedi; "Ey Aişe! Gördüm ki, Allah bana istediğimi verdi, iki adam geldiler, biri başım ucunda biri de ayaklarımın ucunda oturdu. Başımda oturan ayaklarımın ucunda oturana dedi ki, "Bu zatın hastalığı ne?" Öteki, "Bu zata sihir yapılmış." dedi, beriki "Kim yapmış?" deyince, öteki "Lebid b. Asam" dedi, beriki "Ne ile yapmış?" diye sorunca, "Tarak, kıl ve hurma kabuğu" diye cevap verdi. Beriki "Onlar nerede?"; öteki, "Ziervan kuyusunda" dedi." Bunun üzerine, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Ali, Zübeyr, Talha ve Ammar (radıyallâhu anh) hazeratını kuyuya gönderir. Onlar kuyunun suyunu çekerler, dibinden taşı kaldırır ve altından bir ipliği on bir düğümle düğümlenmiş olduğu halde bulur ve alırlar. Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e getirirler. Allah Teâlâ Muavvezeteyn surelerini indirir. Bu iki surede on bir ayet vardır, her bir düğüm çözülür. On birinci düğüm çözülünce Resûlullah'ın hastalığı tamamen iyileşir ve Resûlullah eski sıhhatine kavuşur. [268]

ŞEYTANIN DURUMU NEDİR?

Konunun detayını şeytan ile alâkalı yazılmış kitaplara havale edip, soruya kısaca cevap vermeye çalışacağız.

Şeytan, diğer adıyla İblis, ateşten yaratılmış olup cin sınıfına mensuptur. Meleklerle beraberken geçirdiği şiddetli imtihan sonrası çizgisini koruyamamış, emre itaatteki inceliği anlayamamış, Sonsuz Kudret Sahibi'ne karşı gelmiştir. Bununla da kalmamış, bahaneler ileri sürerek kendini müdafaaya kalkışmış, yaptığı üst üste yanlışlıklarla da kendi sonunu hazırlamıştır. Allah'ın huzurundan kovulmuş cennetten atılmış, neyi var neyi

[268] Buhari, Bedü'l-halk, 11, Tıb, 47, 49; Müslim, Selam, 43; İbn Mace, Tıb, 45.

yok kaybetmiştir. Onun bu hallere düşüşünde Hz. Âdem aleyhisselam bir imtihan unsuru olmadan öte bir mana taşımamasına rağmen, o, ego eksenli düşüncesiyle bütün suçu ona atmış, yanlışlıklarının tümünü ondan bilmiş, bir anda ona ve niyeyse onun nesline azılı bir düşman kesilivermiştir.

Şeytanın kaybetme süreci iki merhaleden oluşmaktadır. Birincisi, aşırı enaniyetli ve akılcı olmasından kaynaklanan emre karşı gelmesidir. Değişik saplantılara girmeden denileni yapması gerekirken, Hz. Âdem'in önünde secdeye varmamış, bunu gururuna yedirememiştir. İkincisi de sorgulanınca kendini aşamaması, özür dileyeceğine hâlâ egosundan vazgeçememesi, yalan- yanlış kıyaslamalara girmesidir. Peygamber Efendimiz: "İlk kıyas yapan İblistir."[269] der. O, aklınca toprak ile ateşi mukayese etmiş, ateşin topraktan üstün olduğu vehmine kapılarak: "Ben senin çamurdan yarattığına secde eder miyim hiç! Şu benden üstün yarattığını gördün mü?"[270] demiştir. O, bu saygısızca ifadeleriyle "Benden fazla nesi var ki onu üstün yarattın?" demek istiyor ve -hâşâ- Allah'a suçlamalarda bulunuyordu.

Şeytan, insana düşmanlığa kilitlenmiş, tüm fakülteleriyle onu alaşağı etmek için hummalı bir uğraş içine girmiştir. Artık onun bütün derdi, insanı, tabiatına ters bir hayata sürüklemektir. Bundan ötürü de hayra tamamen kapanmış, iyilik adına büsbütün körelmiştir. İnkişaf ettirdiği kötü kabiliyetlerini de hep insanın aleyhine kullanmaktadır.

İnsanın kazanma kuşağında kaybetmesine sebep olabilecek en büyük sebeplerden biri şeytandır. Kapıldığı kısır döngüden kurtulamayan, kaydığı yörüngesinde devamlı benlik soluklayan şeytan, insanoğlunu konumundan alaşağı edebilmek için var gücüyle çalışmaktadır. Bunun sebebi de insanın, onun kaybettiği

---

269 Darimi, Mukaddeme, 22.
270 İsra, 17/62.

yerde kazanması, Rabbine iman edip, Rabbinin istediği doğrultuda hareket ederek dünya-ahiret mutluluğuna yürümesidir.

Şeytan, teker teker şahıslarla uğraştığı gibi, cemiyetle de uğraşır. İnsanların arasını açan bütün kötülükler ondandır. Kur'ân: "Ey inananlar! Şarap, kumar, dikili taşlar, şans okları, şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumar ile aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak istiyor. Artık vazgeçtiniz değil mi?"[271] buyurarak şeytanın bu yanına işaret eder. İçki ve kumar, hem ferdi ve hem de toplumu yiyip bitiren mikroplardandır. Bu illetlere müptela olan fert, tiryakiliği nispetinde huzursuz ve huysuzdur. Şahsiyeti çöküktür. Etrafındaki insanların da huzurunu kaçırmış, büyük ihtimalle aile hayatını da bitirmiştir. Böyle tiplerin ülkeye yararlı birer uzuv haline gelme ihtimalleri ise yok gibidir.

Hâsılı, insanın başı şeytanla derttedir. O, dünyaya yeni gelen bebeğe dürter. Gözleri hayata yeni yeni açılmaya başlayan gence günahları süsler. İnsanın uyanıkken peşini bırakmadığı gibi uykusunda da rüyalarına müdahale imkânı arar. İbadet esnasında insana sokularak konsantresini bozma yolları araştırır. Hayatın en özel ve mahrem dilimlerine parmağını sokar. Vefatı anında ona yaklaşarak, ahiretini berbat etmeye çalışır. Çok hilekâr, aşırı sinsi, koyu yalancı ve insanın en büyük düşmanıdır.

Şeytana ait özellikleri şöyle özetleyebiliriz:

O, âsi ruhlu, egoist ve kibirlidir.

İlahî emir karşısında kendini aşamamış, içindeki fenalıklar dışa aksetmiş, isyan ederek Allah'ın gazabına uğramıştır.

---

[271] Maide, 5/90, 91.

Olup bitenleri Âdem (aleyhisselam)'dan bilmiş, başına gelenlerin O'nun yüzünden olduğu vehmine kapılarak O'na ve nesline azgın bir düşman kesilmiştir.

Şeytan, Allah'a isyanında ne kadar hatalı ve haksız ise Hz. Âdem'e düşmanlığında da o kadar hatalı ve haksızdır.

Şeytan, emri tutmadığından Allah'a isyan etmiş, sorgulanınca da kendini müdafaaya kalkışmış, haklı olduğunu ispata çalışmış, üst üste yanlışlıklar yapmıştır. Yanlışlık, rahmetten uzaklaşmayı; rahmetten uzaklaşma başka hataları netice verdiğinden kısır döngüye girmiş, git gide bütün iyi özelliklerini körelterek, tamamen hayra kapalı hale gelmiştir.

Şeytan, rahmetten uzak yaratılmamış, kabiliyetlerini kötüye kullanarak kendi sonunu kendisi hazırlamıştır.

Şeytan, insanlardan ve cinlerden, ruhunu öldürmüş, vicdanını bozmuş, fıtratını tahrip etmiş olanları kendine yardımcı ve yandaş edinir.

Ahirette kendine yardım eden şeytanları yarı yolda bırakacak, vefasızlığın en büyüğünü işleyecektir.

Mahşerde Yüce Yaratıcı'nın engin rahmetini görünce herkes gibi o da ümitlenecek, kurtuluş yollarını beyhude arayacaktır. Şeytan, her şeye rağmen, işin sonunda Allah'ın kendisini affedeceği ümidiyle yaşamaktadır ki buna "şeytanın cennet ümidi" denir.[272]

CİNLERİN ŞERRİNDEN NASIL KORUNABİLİRİZ?

Cinlerle alâkalı bilinmesinde fayda olan belki de en önemli husus, onların şerrinden korunma adına bilinmesi gereken şeylerdir.

---

[272] Abdülhakim Mansur, Mevaidü'ş- Şeytan, 11.

Cinlerden korunma deyince ister istemez onlardan biri olan şeytandan da korunma akla gelmekte olup bu husus birkaç şık altında incelenecektir.

Temizliğe Riayet

Burada, idrar sıçraması, gusül abdesti, kadınların özel temizlikleri, yaşanılan ortamın temiz tutulması gibi hususlara dikkat edilmesi ilk akla gelen özelliklerdir. Ayrıca akşam vaktinde dışarı çıkılmaması, çamaşırların, balkon veya avlu gibi yerlerde sabaha kadar asılı bırakılmaması, tırnakların geceleyin kesilmemesi gibi hususları da sayabiliriz.

Manevi Donanım ve İç-dış Bütünlüğü

Fethullah Gülen Hocaefendi, manevi donanımı, iç dış bütünlüğü, onu da kalb ve davranış birliği ile irtibatlandırır. İnsan, inandığı hakikatlerle hayatını aydınlatabildiği ölçüde bu vahdete ulaşır. Tam bir teveccühle Yüce Yaratıcıya yönelenler, O'nun izniyle cinlerin ve şeytanın tasallutuna uğramazlar. Manevi donanım adına fikir veren bazı hususlara kısaca değineceğiz.

Allah'a Sığınma ve O'nu Çokça Anma

Cenab-ı Hakk'a sığınma ve O'na yönelmenin en önemli tezahürlerin birisi O'nu sık sık anma, mümkünse dilden ve kalbden O'nun adını hiç düşürmemektir. Kalbin itminana ermesi de zaten ancak böyle olabilir.

Konumuzla alâkalı olarak Allah'ı anmada, bazı özel dualar öne çıkmıştır. Örneğin, Efendimiz "Eûzü bikelimâtillâhittâmmeti min şerri mâ halak; "Mahlukatının şerrinden Allah'ın tastamam kelimelerine sığınırım."[273] diyerek Allah'a sığınmıştır.

Cinlerin temessül etmeleri bölümünde, Ebu Hüreyre (radıyallâhu anh) ile alakalı bahiste de geçtiği üzere "Ayetü'l-Kürsî"yi[274]

---

[273] Buhari, Enbiya, 10; Müslim, Zikir, 54, 55.
[274] Bakara, 2/255.

okumayı âdet edinmek, tavsiye edilen korunma vasıtalarındandır. O, İlahî bir kalkandır ve insanı cinlerin, şeytanların şerrine karşı korur ve muhafaza eder. Aslında, bu ayette anlatılan vasıflarla muttasıf Rabbi Rahime yönelme, insanın his ve duygularını tatmin eder ve teminat altına alır. Artık onun gözlerine yabancı hayaller giremeyeceği gibi kalbini ve gönlünü de şeytan işgal edemez. Yeter ki o, iradesinin hakkını versin ve elinden geldiğince istikamet içinde yaşamaya gayret etsin. Ne var ki insan, her zaman bu gerilimini muhafaza edemez. Bazen geçici de olsa ufkunu gaflet bulutları sarabilir. Bu gibi durumlarda onu uyku basar ve âdeta iradesi devreden çıkar. İşte o zaman insan da, uyumayan ve asla uyuklamayan Allah'a yönelir, ona sığınır. Şeytan, onun ruhuna yol bulup giremez. Zira Ayetü'l-Kürsî, koruyucu bir atmosfer gibi onun ruhunu sarmıştır ki, böyle bir mahfuz yere cin, şeytan giremez. Ne dediğini duyarak ve sürekli içine doğru derinleşerek, derinleşip bütün beşerî hislerini aşarak Ayetü'l-Kürsî'yi vird edinip Allah'a iltica etmek, bir bakıma, "Ey Rabbim! Ben kendimi Sana emanet ediyorum." demektir ki, böyle bir iltica, dua ve yalvarış arş-ı Rahmet'e ulaşınca gök ehli o kişinin etrafını sarıp âdeta onun çevresinde pervane kesilir. Hangi şeytan ve şerir cinnin haddine ki, böyle bir nur halesini aşabilsin ve ışık hüzmeleriyle sarılı bulunan nezih ruhlara dokunup onları soldurabilsin? Hayır, bu mümkün değildir. Zira onu, artık emri her şeye galip olan Rabbi himaye etmektedir ve o, Ayetü'l-Kürsî'nin okunduğu eve cin ve şeytanın girmesine müsaade etmeyecektir.[275]

Felak ve Nas surelerini okumak da, bir başka korunma yoludur. Bu surelere "muavvizeteyn", ihlas suresiyle beraber "muavvizât" denilir ki "sığındırıcı sureler" demektir. Allah Resûlü, bir rahatsızlık duyduğunda ve her gece yatağına yatması esnasında bu üç sureyi okuyup, ellerine üfleyerek başını ve yüzünden

---

275 Gülen, a.g.e. 2/367.

başlayarak aşağıya doğru ellerinin yetiştiği her yerini sıvazlar ve bunu üç defa tekrarlardı.[276]

Ayrıca besmele çekmek, Kur'ân'ı özellikle Bakara suresini okumak da cinlerin şerrinden korunma adına devamlı olarak nazarda tutulması gereken mühim hususlardandır.

Günahlara Kapalı Yaşama

Müslümanlığı hassasiyetle, müttakiyane yaşamak da diyebileceğimiz bu husus, cinlerin ve şeytanların tasallutundan uzak kalabilme adına çok önem arz etmektedir.

Hayatlarını takva yörüngeli sürdürebilenler, cinlerin ve şeytanın bir hücumuna maruz kaldıklarında yaşadıkları hayat seviyeleri, onların bu vartaya düşmelerine Allah'ın izniyle engel olacaktır. Tıpkı kâmil manada eda edilen namazın, sahibini büyük kusurları yapmaktan alıkoyduğu gibi.

"Allah'a karşı gelmekten sakınanlara şeytandan bir hayal sinyali ilişince hemen düşünüp kendilerini toparlar, basiretlerine tam sahip olurlar."[277] ayetinde anlatılan da budur. Onlar, böyle bir durumda, derhal kendilerini yoklayıp, nerede hata ettiklerini düşünürler. Şeytanın hilelerini fark eder ve gerekli tedbirleri alarak Allah'a sığınırlar.

Hayatlarını bu çizgide devam ettirmeyenlerin ise böyle bir avantajları yoktur. Habis ruhlar, her zaman için onları kandırıp başaşağı getirebilir. Onun peşi-sıra sürüklenir giderler ki bunlar, Ku'ran'da "şeytanın kardeşleri" olarak vasıflanmışlardır: "(Şeytanların) kardeşlerine gelince, (şeytanlar) onları azgınlığa sürüklerler. Sonra yakalarını hiç mi hiç kurtaramazlar."[278]

Takvada ileri olanlar, şeytana karşı koymada en muvaffak olanlardır. Zira şeytana karşı kazandıkları bu başarıları, onları Allah nezdinde en değerli insanlar seviyesine yükseltmiştir.

---

[276] Buhari, Fedailü'l- Kur'ân, 15; Tirmizi, Dua, 21; İbn Mace, Dua, 12.
[277] A'raf, 7/201.
[278] A'raf, 7/202.

Cinler ve şeytanlar, insanların günahlarıyla açtıkları menfezlerden girer ve insanı çepeçevre kuşatırlar. Bu menfezler kapanmalıdır ki, onlar içeri giremesinler ve insan da, onların şerrinden korunmuş olsun.

Ehl-i keşfin müşahedesiyle cin ve şeytanların müminlere musallat olmaları, daha ziyade onların bazı manevi yönlerden açık ve zayıf olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu da; cünüplük, hayız, nifas halleri, abdestsizlik, su-i edep içinde gafilâne davranışlar sergileme gibi durumlardır ki, ruh bozuklukları ve fizyolojik olmayan cinnetler, ekseriyetle böyle boşlukların ardından insana ârız olurlar. Eğer bunlarda cin ve şeytanın parmağı varsa -ki muhtemelen vardır- onlar, müminin içine mutlaka, onun bir günahından yol bulup girmişlerdir. Bu açıdan elden geldiğince takva yörüngeli, günahlara kapalı yaşama bir hedef olarak tespit edilmeli ve pratiğe taşınmaya gayret edilmelidir.

Ayrıca, nasihattan mahrum kalmama, hayırlı işlerle aralıksız meşgul olma gibi manevi hayatı canlı tutan bütün vesileler değerlendirilmeli, böylelikle şeytanlardan ve cinlerden uzak olma gayreti hiçbir zaman elden bırakılmamalıdır.

SONUÇ

Varlık âlemi, rengârenk bir biçimde donatılmış, Yüce Allah tarafından hikmetlerle bezeli olarak yaratılmıştır. İnsanoğluna görünen kısmı itibarıyla her şey yerli yerinde ve muntazamdır. Varlığın fizik boyutu, insan merkezli olup, onun da bu hayata müdahalesi söz konusudur. Bu fizik boyut gibi bir de varlığın metafizik boyutu da bulunmakta olup orası da cinler ve meleklerle doldurulmuştur. Bu metafizik âlemde de büyük bir ahenk ve nizam vardır.

Varlığın metafizik boyutunun bu sakinleri, kendilerine has çizgileri ile yerlerini almışlardır. Melekler, Hakk'ın mükerrem kulları olarak, her an Allah'a bir nevi ibadet etmekte, O'nu devamlı olarak tesbih ve takdis edip durmaktadırlar. Onlardan ayrıca Cenab-ı Hakk'ın emirlerini bekleyen, bir emir geldiğinde de derhal o emri yerine getirenler de vardır. Onlar Yüce Yaratıcıya isyan nedir bilmedikleri gibi onlar hakkında bıkma, kızma, günaha yeltenme, kıskanma, ayıplama, inat etme, düşmanlık yapma, öfkelenme, gevezelik etme, lanet etme, hainlik etme, şehvet duyma, riyakârlık yapma, küfretme gibi hususlar düşünülemez. Onların yapıları buna müsait değildir.

Meleklerin kapalı oldukları bütün bu hususlara cinler sonuna kadar açıktırlar. Bu yanlarıyla da insana benzerler. Yaşadığımız gezegen, onlar için de bir imtihan dünyasıdır. Onların da Allah'ın icraatlarını alkışlama, O'nun yaratmadaki kudretine aynadarlık

yapma, ibadetle O'na yaklaşma, hemcinslerinin de O'na kul olmalarına çalışma gibi sorumlulukları vardır.

Cinler dünyada insanlarla beraberdir. Muhtemelen mahşerde de onlarla birlikte olacak, cennet ve cehennemi de onlarla paylaşacaklardır.

İnsan ise, bu iki nev'iden de bazı özellikleri kendisinde barındıran niteliklere sahiptir. Fıtratına yerleştirilen duyuları yaratılış doğrultusunda kullanmadığında cinlerin en şerlisi olan iblisin durumuna düşebilir, şeytanlaşıp Allah'ın lanetine uğrayabilir. Ama, yine kendisinde var olan kapasite ve yeteneklerini murad-ı İlâhîye göre geliştirir ve kullanırsa, o zaman da -Allah'ın izni ve yardımıyla- melekleşip onların en büyüğü Hz. Cebrail (aleyhisselam) ile yarışacak bir konuma yükselebilir.

Verilen kabiliyetleri inkişaf ettirmek, manevi hayatı dolu dolu yaşamak, yüksek bir ibadet ve hizmet insanı olabilmek, Allah'ı, Resûlullahı, Hz. Kur'ân'ı herkesin doğru olarak bilebilmesi için çalışmak, insanı değerler üstü değerlere yükseltecek; nefis taşımasına ve kötülüğe açık olmasına rağmen, meleklerin seviyesine çıkartacaktır. Olumsuz gibi gözüken özellikler, iradenin hakkı verilip onlarla mücadele edildiğinde insanı mükemmele taşıyacak ve böylece Allah'ın onlardan istediğini, onlar O'na verecek, Cenab-ı Hakk da onlara istediklerini lütfedecek, onları cennetlere yerleştirip oralarda Kendisini göstermek suretiyle sonsuz mutluluğa garkedecektir.

KAYNAKLAR

ABDÜLBÂKÎ, Muhammed Fuad, “eI-Mu’cemu’l-Mufehres li Elfazı’l-Kur’âni’l-Kerim”, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1990.

ABDÜLHAKİM, Mansur, “Mevaidü’ş-Şeytan”, Dâru Rânide, Kahire, 1993.

ASKALANÎ, Ahmed b. Ali b. Hacer, “Fethu’l-Barî fi Şerhi Sahîhî’l-Buhari”, I-XII.

ASIM EFENDİ, “Kamus-u Okyanus”, I-IV. Cemal Efendi Matbaası, İstanbul, 1305.

AŞKAR, “Alemü’l- Melekuti’l- Ebrar”,

ATEŞ Süleyman, “Yüce Kur’ân’ın Çağdaş Tefsiri”, I-XII. Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 1989.

BUHARİ, Muhammed b. İsmail, “es-Sahihu’l-Buhari”, I-VIII. El-Mektebetü’l-İslamiyye, İstanbul, 1315.

DÂRİMÎ, Ebu Muhammed b. Abdirrahman b. Fadl, “Sünenu’d-Darimî”, I-II. Matbaatü’l-İ’tidal, Dimaşk, 1349.

EBU DAVUD, Süleyman b. el-Eşas es-Sicistânî, “Sünenü Ebi Davud”, I-IV, El-Mektebetü’l-İslamiyye, İstanbul. 1315.

ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, “Hak Dini Kur’ân Dili”, I-X, Eser Neşriyat, İstanbul, 1979.

GÜLEN, Fethullah, “İnancın Gölgesinde”, Nil Yay, İzmir, 1994.

---------, “Varlığın Metafizik Boyutu”, I-II. T. Ö.V. Yay, İzmir, 1993.

---------, “Prizma”, I-II. Nil Yay, İzmir, 1995.

HAVVA, Said, “el-Esas Fi’s-sünne”, I-IV, Daru’s-Selam, Mısır, 1979.

HEYSEMİ, “Mecmeuz-Zevaid”,

İBN HANBEL, Ahmed b. Muhammed, “Müsnedü’l-İmam Ahmed b. Hanbel”, I-VIII. EI-Mektebetül-İslamiyye, Beyrut. 1993.

İBN HİBBAN, Ebu Hatim bin Hibban bin Ahmed et- Temimi, “es- Sahih”, Beyrut, 1987.

İBN HİŞAM, “es-Siretü’n-Nebeviyye”, I-IV, Daru’l-Hayr, Beyrut, 1992.

İBN KESİR, İmamuddin Ebu’l- Fida, “el- Bidaye ve’n- Nihaye”, I-VIII, Daru’l- Kütübi’l- İlmiyye, Beyrut.

---------------, “Tefsir li’l -Kur’âni’l-Azim”’, I-VIII. Dâru’l-Kahraman, İstanbul, 1984.

İBN MACE, Ebu Abdillah, El-Kazvinî, “Sünenü İbn Mace”, Dâru İhyâi Kütübi’l-Arabî, II ts.

İBN MANZUR, Cemaluddin Ebu’l-Fadl Muhammed b Mükerrem, “Lİsânü’l-Arab”, I-XV. Dâru’ı-Fikr, Beyrut, 1994.

İBN SA’D, Muhammed, “et- Tabakatü’l- Kübra”, I-VIII, Dar-ı Sadr, Beyrut, 1985.

İSFEHANİ, Hüseyin b. Muhammed er-Râgıb, “EI-Mûfredat fi Garîbi’l-Kur’ân”, Dâru’l-Kahraman, İstanbul, 1986.

IYAZ, Kadi, “Şifa”, Daru’l-Erkam, Beyrut, 1415/1995.

KURTUBİ, Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed. “El-Cami li Ahkâmi’l-Kur’ân”, I- XX. Daru’l-Kütübi’l-Ilmiyye, Beyrut, 1988.

KUTUB, Seyyid, “Fî Zılâli’l-Kur’ân”, I-VI. Dâru’s-Şurük, Mısır, 1988.

MÂLİK B. ENES, “el-Muvatta”, I-II. Dâru’l-Hadis, Kahire, ts.

MÜSLİM, Ebu Hüseyn b. Haccac El-Kuşeyri,”Sahih-i Müslim”, I-V. El-Meklebetü’l-İslamiyye, İstanbul, 1955.

NESAİ, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, “Sünenü’n-Nesâi bi Şerhi’s-Suyüti”, I-VIII. Dâru İhyai’t-Turasi’l-Arabî, Beyrut, ts.

NEVEVÎ, Muhyiddin, “Şerhu Sahihi Müslim”, I-XVIII. Dâru’l-Kalem, Beyrut, 1987.

NURSİ, Said, “Risale-i Nur Külliyati”, I-II. Nesil Yayınları, İst, 2001.

TABERANİ, “el-Evsat”,

---------------, “el-Kebir”,

TAHÂVİ, Ebu Cafer, “Şerhu Müşkili’ı-Âsâr”, I-X. Müessesetü’r-Risale, Beyrut, 1994.

TİRMİZİ, Ebu İsa Muhammed b. İsa. “Câmiu’s-Sahih”, I-V. Dâru İhyâi’t-Türasi’l- Arabi, Beyrut, ts.

SUYUTİ, “ed-Dürrü’l- Mensur”,

-----------, “el-Habaik”,

YILDIRIM, Suat, “Kur’ân-ı Hakim ve Açıklamalı Meali”, Zaman Yay. İst, 1998.